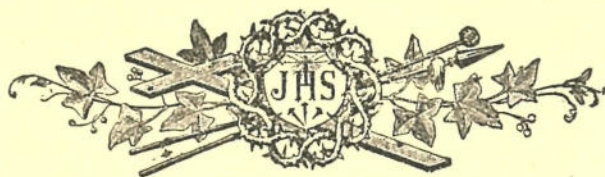

SZÉKESFEHÉRVÁRI TANKERÜLET.

JÉZUS TÁRSASÁGA
PÉCSI
PIUS-GIMNÁZIUMÁNAK
ÉRTESÍTŐJE

AZ 1934/1935. ISKOLAI ÉVRŐL

1 9 3 5

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA RT. PÉCSETT.

Horatius költészetének erkölcsi tartalma.

„Nunc adbibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.“
Hor. Epist. I. 2., 67. vs.

Előszó.

Jelen dolgozatom ifjúságunk számára készült Horatius születésének kétezeréves évfordulója alkalmából. Főcélom, hogy ifjaink minél teljesebben megismerjék a költőt magát a címben kitűzött szempontból. Ezért természetesen igen sokat idézek az írótól, hogy első forrásból meríthessen az olvasó. Az idézeteket legtöbb esetben magyar műfordításban is hozom Csengery János nyomán.

Szemponantom kitűzéséről csak annyit, hogy ezzel is elsősorban az erkölcsi nevelés érdekeit tartom szem előtt, mint tanításunknak úgy tartalmi, mint formális tekintetben főirányító elvét. Azonkívül éppen ennek a tételnek a választására az a körülmény is ösztönzött, hogy míg a horatiusi irodalom esztétikai, irodalomtörténeti szempontból szinte beláthatatlan, Horatius ethikai feldolgozása ritkább s ilyen tárgyú eszmefuttatásokban a költőt nem egyszer erkölcsi megalkuvással, léhasággal vádolják, amint ezt tárgyalásunk folyamán részletesebben látni fogjuk. E tekintetben dolgozatom célja annak a kimutatása, hogy Horatius minden emberi gyarlósága mellett nemcsak esztétikai, hanem ethikai tekintetben is becsülésre érdemes költő.

Természetes, hogy nekünk keresztényeknek erkölcsi elvekért, tanításokért nem kell idegenbe mennünk; a mi végtelen szellemi kincstárunkból, az isteni alapítónak és a keresztény erkölcsi élet herosainak példájából kell elsősorban merítenünk. De ha már olvasunk nem keresztény szellemi termékeket, pogány klasszikus auctorokat, akkor keressük meg bennük, becsüljük és szeressük az erkölcsi jót, ami szintén mind a jó Istentől ered, bár nem természetfölötti kinyilatkoztatás által, hanem az emberi lélekbe írt természeti törvények hűséges meghallgatása és követése által. Ilyen erkölcsi jót bőségesen találunk Horatius műveiben, amint tárgyalásunkból ki fog tűnni. Ezek meg-szívlelésével áldozunk legszebben kétezeréves költőnk emlékének.

Horatius erkölcsi felfogásának forrásai.

Amint Horatius egyéb tekintetben is teljes részletességgel megismerhető műveiből, épúgy magától a költőtől értesülünk arról is, honnan merítette erkölcsi elveit, nézeteit.

Édes atyja.

Időrendi, de talán jelentőségi szempontból is elsősorban jó édesatyját kell felemlítenünk, az egyszerű libertinust, felszabadított rabszolgát, aki a legnagyobb gondossággal örködött afőlött, hogy fiából derék, becsületes, erényes embert neveljen. Hogy milyen ügybuzgósággal, mekkora szeretettel végezte az apa ezt a nemes nevelői feladatot már Horatius legzsengőbb gyermekkorában, arra vonatkozólag klasszikus szépségű nyilatkozatot olvasunk a költőtől Sat. I. 6.-ban. Itt elmondja (68. és köv. vs.), hogy minden erkölcsi jóságát, értékét gondos atyjának köszönhette, nevezetesen, hogy senki kapzsiságot, fösვნységet, szennyes érzékiséget nem vethet szemére, ez mind apjának az érdeme, aki bár szegény volt, mégsem elégedett meg a szülővárosi Flavius-féle iskolával, jóllehet ide nagy centurióknak gyermekei is jártak, hanem gondosabb taníttatás végett Rómába vitte. Aztán leírja ugyanitt, hogy atyja milyen féltő gonddal kísérgette:

81. vs. Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat. Quid multa? Pudicum,
Qui primus virtutis honos, servavit ab omni
Non solum facto, verum opprobrio quoque turpi.
(S minden tanítóm mellett ő maga
Maradt a meg nem vesztegethető
Hű, gondos őrzőm. Egy szóval szemérmet
Oltott szívembe, amely az erény
Első virága és megőrze minden
Rút tettől, sőt rút megszólástul is.)

A gyermeki lélek érintetlen tisztaságát, báját igyekezett a jó atyalegfőképen fia számára megőrizni.

Ugyancsak e költeményből tudjuk meg azt is, hogy költőnk derék édesatyja ezt a lelki, erkölcsi kiművelést nagyon helyes és dicséretes felfogással többre értékelte, mint a tanulmányok másik, mondjuk gyakorlatiasabb célját, gyermekének anyagi érvényesülését. Azt írja erre vonatkozólag költőnk, hogy attól nem félt az atyja, hogy bármikor bárki is hibául róná fel neki, hogy fiának esetleg csak szerény kikiáltói, vagy pénzbeszedői állást szerez; a költő sem panaszkodott volna emiatt s a hála mélyen átértzett szavaival áldoz jó atyja emlékének, hogy ilyen lelkiületű emberré nevelte. Mivel azonban taníttatása emellett anyagilag és tegyük hozzá társadalmilag is várakozáson felül meghozta számára az érvényesülést, ezért annál nagyobb dicséret és hála illeti atyját:

87. vs. At hoc nunc
Laus illi debetur et a me gratia maior.

Megemlékezik édesatyjának nevelői gondosságáról a Sat. I. 4.-ben is. Atyja szoktatta rá mások hibáinak megfigyelésére, hogy azokat elkerülje. Intette takarékoszágra . . . ut parce, frugaliter atque,

Viverem contentus ea, quod mi ipse parasset.

Aztán felsorolja részletesen a hibákat, melyektől atyja óvta (té-

kozlás, szemérmertlenség). Az erkölcsileg feddhetetlen embereket pedig követendő példakul állította fia elé.

Sic me

Formabat puerum dictis. (120—121 vs.)

Ekkép formált, mint gyermeket szava.

Nyilvánvaló az idézett szatirákból, hogy Horatius a szülők iránti természetes szereteten kívül ezért a komoly erkölcsi nevelésért külön is nagyon szerette és becsülte édesatyját és bátran kimondja, hogyha a természet megengedné élete újrakezdését és hogy szabadon választhasson magának szülőket, akkor válasszon bárki a nagyzoláshoz, göggyéhez mértelen előkelő szülőket, ő bizony akkor is ezt az atyát választaná. (Sat. I. 6., 96. vs.) Igen valószínűnek tarthatjuk, hogy nemcsak az idézett helyeken, ahol határozottan említi atyját, hanem több más helyen is az alkotó költő lelkében felmerült atyja képe, különösen, ahol arra int, hogy az ifjú már zsenge korban szokja meg az erényes életet, mert ekkor a legalkalmasabb és legfogékonyabb az erkölcsi nevelésre. (Epist. I. 2., 64. és köv. vs.)

Bármilyen gondos nevelésben igyekezett azonban a derék atya fiának lelkébe átültetni mindazt a lelki értéket, amely egy tiszta légkörű római családnak hagyománya volt, mindez kerülhetett volna terméketlen talajba is, ha Horatius nem törekedett volna saját lelkének egyéniségével a kapott üdvös intelmeket, tanításokat életelvévé tenni. Van ugyan életében olyan időszak, amelyben ifjúkori mámoros életvágya könnyűvérűvé teszi életét és költészetét (L. Deáki Sándor dr., A kétezeréves költő 9. és 17. ll.), de ezek csak ideiglenes kilengések; lelkének alaptermészete más irányt mutat. Kiváló értelme, szellemének világossága, átható ismerete, mások és a viszonyok ismerete, mely tulajdonságokat W. S. Teuffel magasztalva emel ki irodalomtörténetében (II. 55—6.), nem engedik, hogy a könnyelműség hedonista hinárjában elakadjon lelke. Ehhez járul szerény, őszinte, igazmondó lelkülete, melyet az irodalomtörténet szintén dicsérőleg emleget. (Occioni, A latin irodalom története, 156. l.) s amely lelki tulajdonság költeményeiből is nyilvánvaló.

Horatius
egyéniisége.

Igen kedvező volt e tekintetben a korszellem is. A körülbelül 100 évig tartó és ismételten föl-föllobbanó polgárháborúk testvérharcai megrendítették a jobb római lelkeket, bizonyos vériszonnyal és határtalan békevágygyal töltötték el őket, epedve várták azt a kort, amikor a testvérharcok átka nem rombol már a római államban. Mivel pedig a római nép eltévelyedésének okát az istenek iránti vallásos tisztelet és az erölcsök elhanyagolásában látták, a princeps, az államfő utasítására megindult az ősrómai vallásosság és az ősi erények visszaállításának nagy mozgalma. Ez a visszahatás, amelynek szolgálatába álltak a kor legnagyobb költői is, volt elsősorban arra hivatva, hogy a hatalmas, de már a romlás csiráit magában hordó birodalom segítségére siessen. Úgy érezték, hogy ebben a tekintetben új kornak, új világnak kell kezdődnie. „Magnus ab integro saeculorum nascitur ordo” — mondja Vergilius, a másik nagy római költőfejedelem (IV. Ecl.)

Ennek az új kornak hajnalát, a régi vallásosság és erkölcsiség visszatérését jelzi Horatius is a Carmen Saeculare-ban:

Iam Fides et Pax et Honos Pudorque
Priscus et neglecta redire Virtus

Audet apparetque beata pleno
Copia cornu.

Világos és félreérthetetlen szavakkal képviseli Horatius is a római nép lelkiismeretvizsgálatát, magábaszállását és az újkor után való vágyakozást.

Fölsóhajt (Carm. I. 35.):

Eheu cicatricum et sceleris pudet
Fratrumque. Quid nos dura refugimus
Aetas? Quid intactum nefasti
Liquimus? Unde manum iuventus
Metu deorum continuit? Quibus
Pepercit aris? (Hasonlóképen Carm. II. 1.)

Már az Epodusokban (Epod. 7.) odakiáltja polgártársainak: Quo, quo scelesti ruitis? Hová, háová rohantok bűnös módon? Talán kevés latin vér ömlött ki eddig szárazon és vizen? Ah, a római nép nem a külellenség ellen fordul, hanem saját magát teszi tönkre, amint ez főellenségeiknek, a parthusok vágyának oly igen megfelel. Pedig hát még a vadállat sem bántja a saját fajtáját. Nem is tudja, hogy mi viszi oly bőszülten polgártársait egymás ellen s ők maguk sem tudnák ezt megmondani. Persze az ősrégi bűn, a városalapítónak testvérharca az az átok, amely a római népre még most is ránehezül, mint átkos vér az unokákra. (Sacer nepotibus cruor.)

Az istenek elhanyagolása juttatta költőnk szerint Rómát erre a mélypontra:

Di multa neglecti dederunt
Hesperiae mala luctuosae —

mondja híres római ódájában (Carm. III. 6.) S ugyancsak az ódának ismert kezdősoraiban kimondja: Az ősök bűneiért lakolsz ártatlanul római, míg az istenek düledező templomait és füsttől szennyes szobraikat vissza nem állítod. Horatius még másutt is kifejezi azt a tapasztalati tényt, hogy a bűn oly rettenetes, hogy nem egyszer ártatlanokat is sujt (pl. Epist. I. 2., Carm. I. 15.) a nyomában járó büntetés. Ugyancsak ebben a római ódában sürgeti a régi erkölcsök visszaállítását is, mert a bajban levő államot egyedül így menthetik meg. Nyilvánvaló, hogy Horatius költészetének erkölcsi tartalmára vonatkozólag nem csekély mértékben szolgált irányításul, ösztönzésül hazaszeretete és a princeps terveinek szolgálata. (Ez utóbbira nézve lásd: Laky Vilmos O. S. B., Horatius ódaköltészete Augustus erkölcsreformáló terveinek szolgálatában.)

Bölcséleti
tanulmányai

De nagy szerepet játszottak erkölcsi nézeteinek és erkölcsiségének kialakulásában bölcséleti tanulmányai is és előrehaladottabb korában a mind fokozottabb elmélyülés a bölcséleti kérdésekbe. A politeista vallás ellenmondásai, gyerekes nevetségességei, különösen a görögök és más keleti népek vallásaival való keveredés után nem elégíthették ki az elmélyülésre hajló lelkeket. Éppen a nagy világnézeti kérdésekre csak igen szegényes feleletet nyerhettek. Innen van az a nagy vágy a bölcsélet után, melynek tanulása képezte az ifjú tanulmányainak betetőzését, rendszerint Görögországban. Itt fejezte be ilyen irányú tanulmányait költőnk is.

A bölcsélet vigasztalta az antik rómaid az élet legsúlyosabb pil-

lanataiban, pl. Cicerot Brundisiumban, Catot Uticaban, Senecat is halála előtt. Horatiust már ifjúkorában, irodalmi olvasmányai kapcsán is érdekelték az erkölcsi kérdések és a filozófia. Erre vonatkozólag írja (Epist. II. 2., 41. és köv. vs.):

Romae nutrir mihi contigit atque doceri,
 Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.
 Adiecere bonae paulo plus artis Athenae;
 Scilicet ut possem *curvo dignoscere rectum*,
 Atque inter silvas Academi *quaerere verum*.

... Úgy akarta sorsom,
 Róma neveljen, ott tanítsanak,
 Hogy a görögre mennyi bajt zúdított
 Achilleus haragja. A további
 Képzést a kedves Athéntől nyerém.
 Lelkem vágyát az gerjesztette fel,
 hogy *megtanuljam, mi is a különbség*
A jó s a rossz közt és az igazat
Academusnak kertjében kutassam.

Kezdetben a szabadelvűbb bölcselkedés még a vallásosság útjáról is eltérítette (Carm. I. 34.). Egyébként Horatius, mint a legtöbb római a filozófiában eclecticus volt, azaz nem vált egyik iskola kizárólagos hívévé sem, hanem igazi római gyakorlatiassággal igyekszik a legkülönbözőbb irányokból a legmegfelelőbbet kivenni, különösen azonban két főirányból: az epicureizmusból és a stoicizmusból. Élete vége felé mindinkább az erkölcsfilozófiai kérdések érdekelték, nevezetesen az emberi boldogság, az erény és a jó kérdése. A nagyszerű erkölcsi tartalmú 1. római óda azt hirdeti, hogy sem a hatalom, sem a gazdagság, sem az élvezetek nem tehetik az embert boldoggá. A Sat. II. 6. szerint pedig Horatius házában az egyszerű evés-ivás után beszélgetést kezdenek nem mások házáról és villájáról, hanem avval a kérdéssel foglalkoznak, hogy vajjon a gazdagság teszi-e az embereket boldoggá, vagy az erény. Mi vezet bennünket a barátságban, haszon vagy erkölcsi érzés? Mi a jó természete? Mi a lényege?

71. vs. Sermo oritur, non de villis domibusque alienis,

... sed quod magis ad nos

Pertinet et nescire malum est, agítamus: utrumne

Divitiis homines an sint virtute beati?

Quidve ad amicitias, usus rectumne trahat nos?

Et quae sit natura boni? summumque quid eius?

Az Epist. I. 2. (36. vs.-től) azt tanítja, hogy ha valaki nem foglalkozik komoly erkölcsfilozófiai tanulmányokkal, akkor szenvedélyek gyötrik.

Az Epist. I. 3. (25. vs.-től) szerint pedig a mindennapi élet ügyesbajos dolgai csak gátolják a lelket abban, hogy a bölcsélet révén felemelkedhessék.

Azért hagynunk kell a hétköznapi élet apró-cseprő gondjait, mert csak így haladhatunk azon az úton, amerre az égi bölcsélet vezet. Csak így tudjuk hazánk és önmagunk boldogságát előmozdítani.

... quodsi

Frigida curarum fomenta relinquere posses,

Quo te coelestis sapientia duceret, ires.

Hoc opus, hoc studium parvū properemus et ampli,
Si patriae volumus, si nobis vivere cari.*

Föltételezi, hogy Tibullus is azon gondolkodik Pedumban, hogy mi méltó a bölcs és jó emberhez: (Epist. I. 4.) Curantem quidquid sapiente bonoque est. A vagyont sohasem becsülte túlsokra, minél előbbre haladt korban, annál kevesebbre. Mindinkább a lélekbe nézett, ismerte hibáit és azok kiírtására fordította figyelmét. Az Epist. I. 14-ben mintegy versenyre szólítja majorosát, hogy vajjon ő (Horatius) tudja-e jobban kitépni a tövist a lélekből, vagy villikusa a földből:

Certemus, spinas animone ego fortius an tu
Evellas agro; et melior sit Horatius an res.

Végül is a filozófia, különösen az erkölcsfilozófia szépsége, fönsége annyira elbűvölte lelkét, hogy ezzel szemben a költészet is gyermekes játéknak tűnt fel előtte. Foglalkozott is azzal a tervvel, hogy még a költészettel is felhagy, — amelyet pedig több helyen műveiben a múzsák vallásos tiszteletének tekintett — hogy teljesen a filozófiával és az erkölcsi javulásra való törekvés kérdésével foglalkozzon.

Epist. II. 2. 141. vs. Nimirum sapere est abiectis utile nugis
Et tempestivum pueris concedere ludum,
Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis
Sed verae numerosque modosque ediscere vitae.

Itt a „sapere et verae numerosque modosque ediscere vitae“ alatt az erkölcsi javulásra irányuló törekvést kell értenünk, ez az epistola összszövegéből nyilvánvaló; ugyanúgy magyarázza különben már az Ad usum Delphini kiadás (418. l. jegyzet a 141. vs.-hez.)** Egészen világosan jelentkezik itt az a gondolat, hogy a jellemképzés, az erkölcsi tökéletesedés művészete értékesebb művészet a költészetnél is. Horatius lelki fejlődésében eljutott tehát oda, hogy végül is többre becsülte a művészi szépnél is az erkölcsi jót. Sőt az élet minden más értéke s maga az élet is csak úgy igaz érték, ha az erkölcsiség nem hiányzik. Azt mondja erre vonatkozólag költőnk: Ha nem élsz helyesen, erkölcsösen, akkor jobb, ha meghalsz. (Epist. II. 2. 213. sk.):

Vivere si recte nescis, decede peritis.
Lusisti satis, edisti satis atque bibisti;
Tempus abire tibi est.

Ilyen erkölcsi magaslatra vezette őt a gondos családi nevelés, a lelkébe írt természeti erkölcsi törvények megfigyelése és követése, a helyesen felfogott hazaszeretet az államnak a polgárháborúk által előidézett zilált, siralmas viszonyai közt is, s végül betetőzősképen a bölcsélet, nevezetesen az ethikai kérdésekkel behatóan foglalkozó erkölcsbölcsélet.

A következő fejezetekben részletesen fogjuk ismertetni felfogását a hibákról, az erényről és az anyagi javakról.

* Az erényes élet Horatius más költeményei szerint is az igazi hazaszeretet alapja. (Sat. II. 2, 105. vs; Carm III. 6. stb.)

** Azt mondja Maecenasnak az Epist. I. 1-ben is, hogy most már nem akar a költészettel foglalkozni, mert: Quid *verum*, atque decens curo et rogo et omnis in hoc sum.

Horatius az erkölcsi hibákról.

Megszívlelendő erkölcsi igazságokat hangoztat Horatius költeményeiben a hibákról, úgy általában, mint az egyes hibákról.

Átcsillámlik nála nem egy helyen az a gondolat, amit a zsoltáros úgy fejez ki: *Non est pax impiis*. Ezt a gondolatot megtaláljuk az I. római ódában is. A lelkiismeret nyugalmáról a Carm. II. 16.-ban ezeket olvassuk: Mindenki nyugalomra vágy; ez kincseken sem vásárolható meg. Ki tudott saját magától elmenekülni, ha akár hazájából el is menekült? *Patriae quis exul se quoque fugit?* (19. vs.) A bűnt büntetés követi, amint már erre a gondolatára előző fejezetünkben is rámutattunk. Klasszikusan fejezi ki ezt a gondolatot többek közt a Carm. I. 15.-ben. Egy bűn mennyi bajt idézhet elő, ártatlankokat is sújthat (Carm. III. 6., Epod. 7., Epist. I. 2. vs. 14.). A büntetés ideig-óráig kikerülhető, elodázható, végül azonban csálhatatlanul beáll. („*Post certas hiemes uret Achaicus ignis Iliacas domos.*” Carm. I. 15.). Az istenek kapzsi megcsalása, a végzetes és tisztátalan bíró (Paris) és az idegen nő porba döntötték Iliont (Carm. III. 3.). Ugyanez a sors vár Rómára, ha istentelenségével és erkölcstelenségével fel nem hagy (Carm. III. 6.). A bűn rosszabb a halálnál, *csak az lehet igazán boldog, aki a bűntől jobban fél, mint a haláltól:* ... *rectius occupat Nomen beati, qui ...*

Általában.

... *Peiusque leto flagitium timet.* (Carm. IV. 9.)

A hibák, bűnök a lelket rabszolgaságba döntik, amint ezt nagyon szépen fejtegeti a Sat. II. 7.-ben. Horatius itt rabszolgája Davus szájából hallja, hogy a legtöbb ember makacsul gyönyörködik hibáiban és romlott erkölcseiben megátalkodik. Mások ingadoznak az erények és hibák között (6—7. vs.). S a sok hiba mennyire rabszolgává teszi az embert:

O toties servus! (70. vs.)

Annál siralmasabb ez a rabság, mert a bűn rabságába uncs-un-talan balgán visszaesünk, ezzel szemben szinte az állat is eszesebben viselkedik:

70. vs. ... *quae bellua ruptis,*

Cum semel effugit, reddit se prava catenis?

Pártfogoltunknak a hibáiért is kell vállalnunk a szavatosságot, ezért jól megnézzük, akit valakinek ajánlunk, nehogy hibáiért szégyenkeznünk kelljen. (Epist. I. 18., 76. és köv. vs.) Ebben az összefüggésben, hogy másnak a kára (erkölcsi kára), büne, hibája, hatásában sújt minket is, a közösséget:

Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet.

S ha ezt a tényt elhanyagoljuk, a baj annál nagyobb lesz, mert: *Et neglecta solent incendia sumere vires.* (85. vs.)

A hibák kerülésének ez a közérdekű jelentősége vihette rá, hogy polgártársainak hibáit, fonákságait tréfásan szóvá tegye, a javítás célzatával. Nem haragudhattak rá emiatt honfitársai, mert épúgy szóvá teszi saját hibáit is. Mindenkinek megvan a hibája (Sat. I. 3.). Persze másnak a hibáit mindenki látja, a saját hibáival szemben vak (u. o.). Megrovandó és esztelen az az önszeretet, amellyel saját hibáinkat elnézzük, mások hibáit pedig oly élesen látjuk, mint a sas vagy a kígyó. Megtörténhet az is, hogy nagy szellemet föld be bará-

todnak nem egészen szépen rendezett ruhája. Az is megesik, hogy a szeretet sokszor nagy hibákkal szemben is vakokká tesz bennünket, bár így volnánk barátainkkal szemben, amint az apa sem utálja fia szeplőit. „Nam vitiiis nemo sine nascitur, optimus ille est, qui mininis urgetur“ (u. o. 68. vs.). „Qui ne tuberibus propriis offendat amicum, ignoscet verrucis illius.“ (u. o. 78—79. vs.)

Egymás hibáit azonban meg kell bocsátanunk: *Aequum est peccatis veniam poscentem reddere rursus.* (u. o.) Ha így élünk mi jóbarátok egymás közt, akkor magánember létünkre boldogabban élünk a királyi Maecenásnál is.

Hogy milyen szemmel nézte Horatius mások hibáit, erre vonatkozólag érdekesen nyilatkozik Sat. I. 4.-ben. Megvallja mennyire neheztelnek rá, hogy mások hibáit satiráiban kipellengérezzi. De mások még helytelenebbül járnak el (81. vs.), akik a lakomák alkalmával távollevő barátjaikat szapulják. Mennyire a keresztény erkölcsstan alapján álló felfogás a megszólásról! Öt az édesapja szoktatta arra (105. vs.), hogy megfigyelje mások hibáit, hogy mintegy mások erkölcsi kárán tanuljon, okuljon. Mert hisz: *Avidos vicinum funus ut aegros exanimat mortisque metu sibi parcere cogit. Sic teneros animos aliena opprobria saepe absterrent vitiiis.* (Sat. I. 4., 126. vs.) Nem mint rideg erkölcsbíró, hanem mint humanus felebarát szól embertársainak hibáiról. Satirái a legnemesebb önképzés és mulattatva tanítás tanfolyama, melyben maga a költő a lelkes tanító s maga a legbuzgóbb tanítvány. (Csengery, Horatius ódái és epódusai XXI. l.)

Részletesen. Miután a hibákról vallott általános nézeteit láttuk, nézzük részletesen, milyen erkölcsi fogyatkozások ellen küzdött költőnk.

Saját hibái. Elsősorban saját hibái ellen. Szinte tiszteletreméltó az az őszinteség, egyszerűség és szerénység, mellyel saját lelkét vizsgálja, hibáit megállapítja és leírja. A Sat. II. 3.-ban költőnk kigúnyolja saját magát, kezdve természetes fogyatékoságával, kis természetével. Felhossa piperkőcségre való hajlandóságát, versengését a hatalmasokkal (Maecenas), borzalmas dühét, érzékies természetét. Féktelen ifjúkori haragjáról és fokozatos megszelídüléséről beszél a Carm. I. 16.-ban. A (Carm. III. 9.-ben pedig magát improbo iracundior Hadria-nak mondja) Sat. II. 7.-ben Davus nevű rabszolgája élve a Saturnalia ünnep által nyújtott szabadsággal urának, Horatiusnak szeszélyességet, következetlenséget, türelmetlenséget és nagy-nagy érzékiséget vet szemére. Az Epist. I. 8.-ban pedig állhatatlan természetét, bizonyos fokú nyugtalanságát vallja meg, hogy Rómában Tibur után sóvárog, Tiburban Róma után (Romae Tibur amem *ventosus*, Tibure Romam“). Nézeteiben állhatatlanságot, következetlenséget vet saját maga szemére az Epist. I. 15.-ben.

Hogy hibáit céltudatosan irtotta, arra vonatkozólag azt mondja magáról az Epist. I. 14.-ben, hogy valamikor piperkőc érzelmű, és érzéki volt, de most már egyszerűségre hajlik. S már előző fejezetünkben említettük a versenyt, melyre majorosát e levélben felszólítja:

No versenyezzünk, te irtod-e jobban
Földből a dudvát, vagy lelkemből én,
S Horatius tisztább, vagy birtoka?

Kortársainak
hibái.

Kortársainak hibái közül leginkább a féktelen bírvágyat, fényűzést, elpuhultságot ostromozza, amint ezt Horatius és az anyagi javak c. fejezetünkben részletezve látni fogjuk.

A bűnök közül többször szinte hiánytalanul felsorolja a hét főbűnt, leírva egyuttal a lelki rombolást is, amelyet okoznak s buzdítást, ösztönzést ad az önuralomra és a bűnös szenvedélyek elleni harcra. Az Epist. I. 2.-ben írja (55. sk. v.):

Sperne *voluptates*; nocet empta dolore voluptas.
Semper *avarus* eget: certum voto pete finem.
Invidus alterius macrescit rebus opimis,
Invidia Siculi non invenere tyranni
Maius tormentum. Qui non moderabitur *irae*,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens,
Dum poenas odio per vim festinat inulto,
Ira furor brevis est: animum rege, qui nisi pareat,
Imperat: hunc frenis, hunc tu compesce catena.
(Vesd meg a kéjt, ártalmas oly gyönyör,
Melyért majd fájdalommal kell fizetned.
A kapzsi mindig csak szűkölködik:
Szabj vágyaidnak biztos célt, határt.
Az irigy sorvad, ha szomszédja hízik:
Az irígység oly kínos gyötrellem,
Melynél kínosabbat nem találhatott ki
Siciliának semmi zsarnoka.
Aki haragját nem fékezheti,
Elkésve látja, hogy megtette azt,
Mire bántódás készteté s bosszúvágy,
S ő sietett, hogy azt hamar kitöltse.
Őrületség a harag, habár rövid;
Tartsd féken szenvedélyedet, mert ha te
Nem fékezed meg, ő lesz kényurad:
Fogd hát rövide, mint tüzes lovat,
Mint tüzes ebre, láncot tégy reá.)

Nagyon szépen jellemzi a harag végzetes következményeit a Carm. I. 16.-ban:

Irae Thyesten exitio gravi
Stravere et altis urbibus ultimae
Stetere causae, cur perirent
Funditus imprimeretque
Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem!
(Harag sodorta Thyestest a vészbe,
Sok büszke várost, porba temetett,
S a gögös ellen hasgató ekéje
Barázdát vont az omladék felett.
Szíved haragján végy erőt!)

A harag és a kevélység vétkéiről szól a Sat. II. 3.-ban. Az Epist. II. 2.-ben pedig, melyben búcsút mond a költészetnek, hogy teljesen erkölcsfilozófiával foglalkozzék, így tartat lelkiismeretvizsgálatot: (vs. 205.)

Non es *avarus*: abi! Quid cetera? iam simul isto
Cum vitio fugere? Caret tibi pectus *inani*
Ambitione? Caret mortis formidine et *ira*?
Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,

Nocturnos lemures portentaque Thessala rides?
 Natales grate numeras? *Ignoscis* amicis?
Lenior et melior fis accedente senecta?
 (Te kapzsi nem vagy: szép! De ment vagy-é
 E bűnnel együtt mind a többtől?
 Hiú becsvágy nem gyötri szívedet?
 Neveted-é az álmot, mágusi
 Szellemidézést, a csodát, boszorkányt,
 Jövendőmondást, kísérteteket?
 Hálás vagy-é sorsodnak minden évért?
 Elnéző vagy-e barátaid iránt?
 Mindig szelídebb és jobb lészel-e,
 Amint közelg az aggkor? ...)

A Sat. II. 2.-ben arra figyelmeztet, hogy a mértéktelenség az evésben árt a léleknek is. (... Látod-é

Mily haloványan kél mindenki fel
 Ily dús ebédétől? Sőt a tegnapi
 Bűnöktől terhelt test a lelket is
 Megnehezíti és az isteni
 Lehellet részesét a földre nyomja.)

A Carm. I. 8.-ban az elpuhultságot, érzékies életet bélyegzi meg, mind olyat, amely enerválja az embert.

Tisztán látta, amint az eddigi idézeteinkből is kitűnik, azt a sok bajt, nyomorúságot, amit a bűn okoz, de mivel az erények és az erényes élet szépsége megkapta lelkét, ezért hangsúlyozza, hogy a derék emberek nem csupán a büntetéstől való félelem miatt kerülnek a vétkeket, hanem az erény iránti szeretetből. Az Epist. I. 16.-ban olvasuk (vs. 52.)

Oderunt peccare boni virtutis amore:
 Tu nihil admittes in te formidine poenae!
 (A jó erkölcsöt magát szeretve
 Utálja a bűnt. Te a büntetéstől
 Remegsz csupán, azért nem vétkezel.)

A következőkben éppen az erényt fogjuk látni, amint az Horatius költeményeiben kifejezésre jut.

Horatius az erényről.

Epicureista-e
 Horatius?

Egészen nyilvánvaló Horatius műveiből, hogy ifjúkori könnyebb fajsúlyu epicureista felfogásával szemben későbbi éveiben a komoly Sokrates-Plato-féle erénybölcsélet s a stoicizmus hatása alatt állott. (A Carm. I. 29.-ben említi *nobiles libros Panaetii et Socraticam domum.*) Szükségesnek véljük ezt itt hangsúlyozni, mert Horatius még mindig mint szinte kizárólagosan epicureista él a köztudatban. Mint ilyent („gyönyör nagy költője“) szólítja meg Gyulai Pál is Horatius olvasásakor c. ismert ódájában, ahol többek közt azt olvassuk:

Erény te, pusztá név, ...
 A bölcsesség Epicur tudománya
 És egyetlen erkölcs az eszély;

A közügyektől vonulj a magányba,
Történjék bármi, türd el, vígan élj!

Ez és a többi strófa is jórészt az ifjú Horatiust mutatja be, amikor még tényleg jórészt — bár ekkor sem kizárólagosan — az epicureizmus hatása alatt állott. Nagyon statikus beállítású kép ez költőnk-ről; megkövesítése egy átmeneti lelki állapotnak. Ezzel szemben már némiképpen eddigi idézeteinkből is láthattuk, hogy Horatius az erkölcsbölcséletbe mindinkább elmerülve s annak tételeitől áthatva törekedett igazi lelki dinamikával minél szellemibb, lelkibb vateshez illő arcot ölteni. „A stoicus morál fensége nyerte meg” (Laky, i. m. 18. l.)^{*} Bár már a régebbi Horatius-kiadások is rámutattak jegyzeteikben, sőt maga a költő is határozottan kifejezi, hogy a komolyabb erkölcsbölcsélet mily nagy hatással volt rá, mégis legutóbb is Lendvai István a Kétezeréves Horatius c. cikkében (Élet c. folyóirat 1934. dec. 30., 990. és 991. l.) szinte kizárólagos epicureizmusát emlegeti.

Ugyancsak egyoldalú beállításnak kell minősítenem a Nemzeti Ujság Levél a kétezer éves Horatiushoz (1935. márc. 17. I. A.-tól) c. hangulatos cikke azon reflexióit, melyek szerint Horatius csak egyetlenegy dologért tudott rajongani, hevülni, a formáért, s költészete csak briliáns viaskodás a formával. Az a tény, hogy Horatius az erkölcsfilozófia kedvéért szakítani akart a költészettel, magában is elégséges arra, hogy ne tekintsük költőnket pusztán formavirtuóznak. De még ezen fejezet folyamán látni fogjuk azt is, hogy valójában Horatius az *Ars Poeticában* már többre becsülte a tartalmat, mint a formát.

Úgy Lendvai, mint I. A. rendkívül dicsérendő, helyes világnézeti érzésből írták meg cikküket, amely szerint a pogány világ erkölcsi nője (még a legmagasabb műveltség mellett sem) nem is hasonlítható a kereszténység fenséges magasságaihoz. Ez teljes mértékben igaz. De kell-e nekünk bizonyítanunk, hogy a nap fényesebb, melegebb, mint a gyertya vagy a mécses fénye? Horatius lelke is a benne élő erkölcsi természeti törvényekkel ilyen gyertyafény volt, pislákoló, imbolygó, de mégis fény a tökéletesség végtelen fényéből, bizonyítva, hogy ezeknek a törvényeknek őszinte, készséges meghallgatása az erény útjára s így a jó Isten felé viszi a lelket.

Deáki Sándor dr. idézett értékes tanulmányában szintén lélekfejlődésében fogja fel költőnk, amennyiben beszél a második Horatiusról (17. l.) nem ismertet azonban azt a határozott caesurát, amelyet a stoikus erénybölcsélet előidézett lelkében.

Nézzük azonban, hogyan beszél költőnk erről a kérdéstről. Ő maga eklektikusnak tartotta magát, a különböző bölcséleti iskolákból átvette mindazt, ami természetének, felfogásának, nézeteinek legmegfelelőbbnek látszott. Azt mondja erre vonatkozólag *Epist. I. 1. Maecenashoz*:

13. és köv. vs. Ac ne forte roges, quo duce, quo lare tuter;
Nullius addictus iurare in verba magistri,
Quo me cunque rapit tempestas, deferor hospes.
Nunc agilis fio et mersor civilibus undis
Virtutis verae custos rigidusque satelles:

^{*} Hasonlóképpen nyilatkozik már Némethy Géza, Vergilius élete és művei Bpest, 1902. 325. l.

Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor
 Et mihi res, non me rebus subiungere conor.
 (Kérded talán, kit követek vezérül?
 Egy mesternek sem esküszöm szavára:
 Hová a szél visz, vendégül betérek.
 Egyszer tevékeny stoikus leszek
 S az állami élet hullámiba
 Vetem magam, mint az igaz erény
 Kérlelhetetlen harcosa;
 Majd észrevétlen visszaosonok
 Aristippusnak oktatásihoz
 S törekszem, hogy a körülményeken
 Én legyek urrá, ne rajtam azok.)

Világos ebből az idézetből, hogy azok, akik Horatiust kisajátítják az epicureizmus számára és akik róla írt méltatásaikban szinte kizárólagosan epicureizmusát emlegetik, jobban akarják ismerni Horatiust, mint költőnk saját maga. De az is nyilvánvaló, hogy az epistola írásakor, tehát költői működése második felében minden eklekticizmus mellett már inkább stoikusnak vallja magát s mint ilyen, az erénynek kérlelhetetlen őre. Az epikureizmus jórészt mögötte van már, abba már csak visszaesik (relabor), szinte úgy, hogy alig veszi észre (furtim). Hogy a furtim kifejezésből egyáltalán nem lehet Horatiusnál alakoskodásra következtetni, az úgy az összszövegből, mint többi költeményeiből s jelleméből nyilvánvaló.

Fel szokták hozni ellenérvül, hogy az *Epist.* I. 4.-ben viszont ő maga vallja magát epicureistának Tibullushoz intézve szavait:

Me pinguem et nitidum bene curata cute vises,
 Cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.
 (Ha vágysz mulatni, látogass meg egyszer:
 Egy Epicuros nyájából való
 Hízót találsz itt, hájast, fényeset.)

A látszat tényleg az. Azonban, hogy ez csak látszat, arra bizonyíték, hogy itt is, mint satiráiban, epistoláiban nem egy helyen, tréfás, csattanó, meglepő befejezést akart írni s éppen ezért ennek a helynek bohókás játsziséga nem is állítható egy sorba az előbb idézett I. 1. epistolának Maecenashez intézett komoly szavaival.

Hogy egyébként a korábbi években sem volt kizárólagosan epicureista, bizonyíték arra az a gyengéd kegyelet, amellyel atyjának az erényre, tisztaságra vonatkozó intéseit idézi. (*Sat.* I. 6.) Itt egyuttal azt is hangsúlyozza, hogy Maecenasnak barátságát éppen erkölcsössége miatt nyerte meg:

Magnum hoc ego duco quod placui tibi, qui turpi secernis
 honestum

Non patre praeclaro, sed *vita et pectore puro.*

Ilyen komoly életbölcseleti felfogás hangzik a *Sat.* II. 7.-ből:

83. vs. Quisnam igitur liber? Sapiens, qui imperiosus:
 Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula
 terrent;

Responsare cupidinibus, contemnere honores
 Fortis.

(Ki szabad hát? A bölcs, aki parancsolni tud, akit sem a szegénység, sem a halál, sem a bilincsek nem rémítenek.)

Hogy az epicureizmussal elég korán meghasonlott, bizonyítja az Ódák I. könyvének 34. költeménye, melyet Csengery Magabaszállás címmel fordított le. Az a filozófia, amelyet itt emleget insaniens philosophia néven, csak az epicureizmusra érthető (Csengery is így magyarázza Ódák és epódusok 206. l.), mint amely az istenektől elvonta költönket; végül azonban a carmen szerint a tiszta égből lecsapó villám visszatéríti az istenfélelem útjára. A római ódák már világosan mutatják a stoicus ethika hatását, különösen a III. 2., III. 3. (amint erre már Laky Vilmos i. m. 20. l. rámutat.)

(Az igaz embert, ki hű s kitartó,
Határozatában nem rendíti meg
Se kényúr arca, ijesztő, haragvó,
S a rosszra készítő, zajgó néptömeg.

Az Ádrián süvöltő déli szél sem,
Se Juppiter, bár mennykövet dobál
Ha összedől is a világ egészen,
Ő omladékin rendületlen áll.)

Vagy pedig nem stoicus elv-e a már idézett mondás a Carm. IV. 9.-ből, mely szerint az a boldog ember, aki jobban fél a büntől, mint a haláltól?

(Boldogabb
Kinek halálánál szörnyőbb a gyalázat
Akit nem ver le zord inség soha,
Ki rendületlen indul száz halálba,
Ha jóbarátja hívja, vagy hona.)

De lássuk az erkölcsre, erényekre vonatkozó többi nyilatkozatait. Az Ep. I. 1.-ben (20. sk) hálátlannak minősíti azt az időt, melyben nem azzal foglalkozott serényen, ami egyaránt használ a szegényeknek és gazdagoknak s aminek elhanyagolása csakúgy árt a gyermekeknek, mint az öregeknek. S azt írja, ha nem is érheti el a tökéletesség legmagasabb fokát, mégis törekszik arra.

Általános
felfogása
az erényről.

Úgyanitt található a stoikus mondás: Virtus est vitia fugere et sapientia prima stultitia caruisse. (41. vs.) Majd kifejti (42. és köv. vs.), hogy az emberek legnagyobb igyekezettel törekszenek kikerülni a mulandó anyagi bajokat, a szegénységet is tűzzel-vassal, a szellemi javakkal, az erénnyel azonban nem törődnek, pedig hát: A rablók fölkelnek éjjel, hogy gyilkoljanak, de te nem ébredsz fel, hogy a hibáktól megóvd magad (Epist. I. 2. 32. vs.) Pedig, ha nem foglalkozol komoly erkölcsfilozófiai kérdésekkel, akkor irigység, vagy érzéki vágy gyötör. S ezt a lelki képzést ne is halogasd!

38. és köv. vs. (Ha valami szemedbe jutva bánt,
Sietsz eltávolítani; hátha lelkedet
Emészti bármi, mért halasztgatod
Eszteendőn át a kúra kezdetét?
Ki hozzákezdett, félig végezett:
Tökéld el hát magad, hogy bölcs leszel
És fogj dologhoz! Aki halogatja
A rendes életmódnak kezdetét,
Úgy tesz, mint a parasztfiú, ki várt,

Míg elfolyik majd a folyó, pedig
Az csak folyik s mindegyre folydogál.)

Különösen addig, amíg tanulékony, hajlítható, kell az ifjúnak el-
sajátítania az erkölcsi elveket. . . . *Nunc adhibe puro*

Pectore verba puer, nunc te melioribus offer!
Quo semel imbuta recens servabit odorem testa diu.

(Most szívd be tiszta lelkedbe a szót,
Míg ifjú vagy, most csatlakozz a jókhoz.)

Az új edény soká megőrizi
A beleöntött folyadék szagát.)

Az Epist. I. 6.-ban felveti azt a kérdést:

Vis recte vivere? quis non?

30. vs. *Si virtus hoc una potest dare, fortis amissis*

Hoc age deliciis. (Boldog életet

Kívánsz (s ki nem kíván?); ha csak erény

Adhatja ezt meg, arra vesd magad

S erős lélekkel dobd el a gyönyört!

Az Epist. I. 16.-ban azt kérdezi: Ki mondható derék, jó ember-
nek? S megfelel rá: Az, aki a bűnt az erény iránti szeretetből kerüli.

Erényes
volt-e élete?

Miután láttuk az erényről és az erényes életről alkotott általános
nézeteit, nézzük most, hogy mennyiben élt költőnk ezek szerint. Lás-
suk mindenekelőtt erre vonatkozó nyilatkozatait! Természetesen józan
szerénysége nem engedi, hogy saját erényeit magasztalja, de azért
egyes nyilatkozataiból nyilvánvaló, hogy nem volt képmutató erkölcs-
prédikáló, aki vizet prédikált és bort ivott. Ilyen színészkedés egész
jellemével, férfias őszinteségével ellenkezett volna. Nem is tételez-
hetjük fel komolyan róla, hogy ő, aki szabadságszeretetéért, függet-
lenségéért kész volt mindenről, amit Maecenastól kapott, lemondani,
az erényről szóló, szinte a fenségesig emelkedő nyilatkozatait a szel-
lemi, lelki rabszolgaság járma alatt írta volna, bensejében egészen
mást érezve. Sőt a későbbi műveiben is fel-felcsillanó epicureizmusa
csak bizonyíték arra, hogy egész őszintén írt, úgy amint érzett.

Szerénységéről több költeménye tanúskodik. Sat. I. 6.-ban azt
mondja magáról, hogy középszerű hibái mellett is tisztán, feddhetet-
lenül él (*purus et insons*). Magáról, mint jelentéktelen emberről be-
szél az Epist. I. 7.-ben. Végül művei tanulmányozása alapján szinte
lehetetlennek tartjuk, hogy sajátmagára nem vonatkoztatta volna azt,
amit az *Ars poeticában* feltételként említ a jó költő tehetségének ki-
művelésére. Itt hangsúlyozza a tiszta élet és szorgalmas munka szük-
ségességét, ha az ember valami szép eredményt akar bármiben is
elérni. (312. és köv. vs.)

Mint költő már a satírák írásakor erkölcsi irányban akarta be-
folyásolni polgártársait. Később, az epistolák írása idején mindinkább
előtérbe nyomul az a felfogása, hogy a költőnek nemcsak a művészi
szép kultusza a hivatása, hanem egyúttal nemzete oktatása, nevelése
is az erkölcsi jóra. Gyönyörűen fejt ki az Epist. II. 1.-ben.
Eszerint a költő tiszta, erkölcsös beszédre szoktatja az ifjakat, ne-
veli őket, elvonja a szívet a dactól, haragtól, óvja az irígységtől; vi-
gasztalja a betegeket, szűkölködőket; a tiszta ifjakat és hajadonokat

megtanítja az isteneknek tetsző fohászokra: Ha az erkölcsi jó szép költői előadásban jut kifejezésre, ez szebben ragyog, mint az ércszobrok (u. o.). Ilyen erkölcsösítő, nevelő szerepe van a karnak is az *Ars poetica*-ban (vs. 196. sk.), akárcsak a görög tragikusoknál:

Ille bonis faveatque; et concilietur amicis
Et regat iratos, et amet pacare tumentes.
Ille dapes laudet mensae brevis; ille salubrem
Iustitiam, legesque, et apertis otia portis
Ille tegat comissa; deosque precetur et oret
Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.

Hangsúlyozza, hogy ilyen nemes irányban működtek a régi költők, akik vallásosságra és erkölcsösségre tanították embertársaikat, pl. Orpheus (391—401. vs.). Nem csodálhatjuk ezek után, hogy a gyönyörködtetés mellett a költészet egyenrangú céljául tűzi ki az erkölcsi oktatást (*Ars poetica* 343. vs.):

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando pariterque monendo.

Hogy így írhasson a költő, a komoly bölcséletből kell merítenie, a lényegét, a tartalmat kell szem előtt tartania, a forma a nemes tartalomnak csak járuléka. Az *Ars poetica* 306. és köv. vs.-ben kijelenti, hogy ő maga már nem akar költeményeket írni, hanem másokat megtanítani arra, hogyan írhatnak jó költeményeket. Erre nézve pedig ezt a főszabályt adja:

Igazi költészetnek kezdete
És főforrása: életbölcseiség.
A Socratest követők irati
Megadhatják hozzá az anyagot,
S magát a dolgot ha megismeréd,
Önként jön a szó. . . .
. . . Azt tanácsolom
Tanúlt ábrázolónak, hogy figyeljen
*Az igaz élet és erkölcs örök
És ideális mintaképire.*
S azoktól végyen élő hangokat.

A következő verssorokban ismét hangoztatja, hogy a nemes, szép tartalom fontosabb a versek zengésénél és formai művészeténél. Ennek a tartalmi elmélyülésnek a hangsúlyozása az antik költészetnek nem egyszer túltengő formakultuszával szemben, valamint a világos utalás az erkölcsi eszményképek utánzására költőnk Platon és Aristoteles magaslatára emeli az erkölcsi felfogás tekintetében. (L. *Ad Usum Delphini* kiadás II. 412. l., jegyzet a 312—313. vs.-hez.)

Ki merné az *Ars poeticát* író Horatiusról azt állítani, hogy az idézett hely s az egész költemény írásakor az epicureizmus hatása alatt állott, hozzá még teljesen kizárólagosan?

Nézzük most már a következőkben, hogy költőnk ebből az ideális erkölcsstanítói ihletettségből mennyit fejezett ki költeményeiben, milyen erényekre figyelmeztette és buzdította polgártársait. Mely erényeket hangsúlyoz?

Elsősorban vallásosságra. Ő maga bizonyos fokig költészetét is Vallásosság. istentiszteletnek, a múzsák vallásos tiszteletének tartotta, magáról azt írja, hogy az istenek és a múzsák különleges oltalma alatt áll.

Di me tuentur, dis pietas mea
Et Musa cordi est.

(Velem van itt az istenek kegyelme,
Jámbor szívem s dalom tetsző nekik.)

Az igazi vallásosság, az istenekkel szemben való megalázkodás a római nagyság alapja:

Dis te minorem quod geris, imperas.
Hinc omne principium, huc refer exitum.

Úgy léssel úr, ha szolgálsz isteneknek:

Nevükbe kezd és végezd dolgodat! (Carm. III. 6.)

Maecenassal való barátságát is az istenek akaratának tünteti fel; ez a barátság annyira kedves az égiek előtt, hogy majd életben, halálban egyek lesznek. Mindkettőjüket az istenek különös oltalma védi. Szépen fejezi ki ezt magáról a Carm. III. 4., 9. és köv. vs.-ben.

Az isteni gondviselésbe vetett bizalmat hangsúlyozza az Epod. 13.-ban és a Carm. III. 29.-ben. Örömlükben, a tavasz örömében is az isteneknek kell áldozni. Az istenek adják a szépséget, gazdagságot (Epist. I. 4.). Nem az áldozat nagyságát, magában vett értékét nézik, hanem a lelkületet, amellyel azt hozzák, fejtegeti a jámbor Phidylehez írt Carm. III. 23.-ban. (V. ö. a bibliai szegény özvegy fillérjével.) Az istenektől várja a bajok, a siralmas háború, éhség és dögvész elhárítását. (Carm. I. 21.)

Mindezek igazolják Horatius vallásos lelkületét s kifejezik az istenektől való függésének a tudatát, s ha ezt nem is mondhatjuk túlságosan bensőségesnek (L. Laky Vilmos, i. m. 38. l.), mindenesetre rokonszenves vonásnak kell vennünk, különösen az isteni gondviselésbe vetett bizalom ismételt hangsúlyozását és annak hálás elismerését, hogy úgy anyagi, mint szellemi javait az isteneknek köszöni. S ez nekünk a polytheizmus eltorzítása ellenére itt üdvös tanulság, amennyiben látjuk Horatius példájából is, hogy egy fölöttünk álló, örökös, ránk gondot viselő szellemi világ elismerése és az ahhoz való hódoló magasztalás az emberi lélek alapvonása.

Egyszerűség

A vallásosságon kívül mint elsőrangú erkölcsi értéket hangsúlyozza költőnk különösen az ifjak részére a kemény, szigorú katonai fegyelmet, a nélkülözések elviselését (Carm. II. 3.), egyszerűséget, kevéssel való megelégedést (Epod. 2., Sat. I. 1. stb.), mint olyan erényt, amely az ősoket leginkább jellemezte és amely a római nagyság egyik alappillére (Carm. II. 15.: *Privatus illis census erat brevis, commune magnum.*) A rendíthetetlen jellemzilárdságot (Carm. III. 3.) az igazságosságot, állhatatosságot (u. o.), vitézséget (Carm. III. 5.), melyet az ellenségben is megbecsül. (Carm. I. 37.)

Erkölcsei
tisztaság.

Különösen az erkölcsi tisztaságra inti az ifjúságot. A tiszta szív, feddhetetlen jellem a legjobb védő fegyver (Carm. I. 22.) Barátaiban is magasztalja az erényeket (Carm. IV. 9.):

... bonus atque fidus

Iudex honestum praetulit utili.

Quintiliusban is magasztalja annak erkölcsi tisztaságát, igazságosságát, megvesztegethetetlen hűségét, mint amely erkölcsi tulaj-

donságok abban páratlanul megvoltak (Carm. I. 24.). A fenséges szárnyalású Carmen saeculareban is elsősorban jó erkölcsöket kér az istenektől a római ifjúság számára (Di probos mores docili iuventae date!)

Nagyon természetes azonban, hogy Horatius erkölcsi tisztasága messze elmarad a kiváló keresztény jellem erkölcsi feddhetetlensége mögött. Az erényeket magasztaló, komoly költeményei mellett vannak léha, erkölcsi szempontból kifogásolható költeményei is, főképen ifjúkorában. Sőt vannak költészetének olyan helyei is, amelyek józan erkölcsi érzésű és jóízű ember számára egyenesen reprodukálhatatlanok; ezeket az Ad Usum Delphini kiadás ki is hagyja. Hogy azonban ezekkel komoly erkölcsi intéseinek hatását le nem rongthatta, legfeljebb jelentékenyen mérsékelte, azt már Laky kifejtette idézett művében (59. l.). Először is abban a romlott korban szokás volt ilyen léhább költemények írása. Ezeknek játszi hangját azonban nem vették komolyan s amint Laky mondja és a költő művei világosan mutatják, komolyabb éveiben már nem írt obscén költeményt. Ifjúkorában sem lehetett romlottabb, mint kortársai, sőt minden jel az ellenkezőre mutat. Hiszen éppen ellenfelei vádaskodásaira felelve többször hivatkozik középszerű hibái mellett erkölcsi tisztaságára (Sat. I. 4.). Ezért egyoldalú megítélése a költőnek, ha különösen későbbi szép és dicséretes lelki változását tekintetbe nem véve pálcát törünk felette ifjúkori szerelmi költészete miatt, mint azt Lendvai teszi Ferrero nyomán. Hogy egyébként léhasága ifjúkori epicureista felfogásával függ össze az a Sat. I. 5.-ből nyilvánvaló.

A másik ellenvetés, amit tehetnénk, hogy az arany középszerről többször hangoztatott, ismeretes felfogása nem ártott-e az erényről szóló tanításainak, nem hiúsította-e meg azokat eleve? Hiszen az erény hősiességet, meg nem alkuvást tételez fel, különösen a stoicizmus felfogásában!

Aurea
mediocritas.

Úgy gondoljuk, helytelenül fogják fel azok a horatiusi aurea mediocritas elvét, akik abban erkölcsi indifferentizmust látnak, olyan se hideg se meleg állásfoglalást, megalkuvást, az árral együtt úszást s legfeljebb okos, óvatos evezgetést az árban.

Horatius az elvet a hédonistáktól vette át ugyan (Wirth, Szemelvények Qu. Horatius Fl. műveiből 67. l.), de megvan Aristotelesnél is, hogy az erény közép két ellentétes túlzás között. Maga költőnk mondja (Epist. I. 18. 9. vs.): Virtus est medium vitiorum et utrimque reductum:

Erény? Az két vétek között középen

Áll, mindkettőtől távol egyaránt.

Horatiusnál a mediocritas aurea az okos életművészetnek axiomája s az erénynek is a fentebbiek értelmében feltétlen kelléke. Ha ez az okos mérlegelés hiányzik, jogosan teszi szemrehányását: Nil medium est. (Sat. I. 2.) Ennek a középútnak a megkeresése és járása nem más, mint az okosság és mértékletesség sarkalatos erénye, amely erények a józan felfogású, szélsőségeket kerülő, a lelki nyugalmat és férfias méltóságot becsülő rómaiaknak oly igen megfeleltek. Ezzel szemben, akik nem elég okosak, egyik hibát kerülve a másikba rohannak (Sat. I. 2.): Dum vitant stulti vitia in contraria currunt.

Ugyanígy erkölcsi értelemben is vehetjük az *Ars poetica*-ban hangoztatott mondását: *In vitium ducit culpa fuga, si caret arte.* Ez a közép-szer tehát mint az okosság és mértékletesség erénye minden különleges erényben megtalálható, amint a *Sat. I. 1.* is mutatja, amelyben óva int a végletektől:

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
(Mindenbe' van mérték, van bizonyos
Határ, amelyen sem innen, se túl
Nem bír megállni a jó és helyes.)

Ezt az okosságot és mértéket, mint a túlzás és hiány kizárását az erényből, a mi keresztény erkölcsstanunk is hangsúlyozza (Noldin, *De principiis theol. moralis*, 256. l.), mert ezáltal felelnek meg az erények a helyes észjárásnak.

Egészen világos tehát ebből, hogy a horatiusi arany középszer elve az erényről alkotott felfogásával nem ellenkezik, sőt annak szükséges kelléke. S mint ilyen egyáltalán nem zárja ki az erény megalkuvást nem ismerő, rendíthetetlen kultuszát, amint már eddigi idézeteinkből is láttuk, amelyekben a bűnt rosszabbnak mondja a halálnál és szépen kifejti, hogy az igazi jellemes embert semmi az erény útjáról le nem térítheti.

Erkölcsi felfogása rendkívül jellemző módon mutatkozik az anyagi javakról alkotott felfogásában. Ezt a következő fejezetben szándékozunk részletesen tárgyalni.

Horatius az anyagi javakról.

A nemzeti hibák, bűnök közt, mint legnagyobbakról beszél a fényűzésről és a kapzsiságról. Ezek a bűnök végveszélybe döntik Rómát (*Carm. III. 24.*), ezt kell kiirtanunk, — mondja — ha meg akarunk szabadulni. Vessük inkább a legközelebbi tengerbe a drágaköveket, az aranyat, ha igazán bánjuk bűneinket. „*Eradenda cupidinis pravi sunt elementa.*” Az építkezési fényűzés féktelenségét állítja szembe az ősi idők egyszerűségével (*Carm. II. 18.*). A kapzsiság helyett a mértékletességet ajánlja (*Carm. II. 2.*). Egyetlen egy bűnt annyiszor és oly nyomatékosan nem tesz szóvá, mint a kapzsiságot, ódáiban komoly hangon, satiráiban pedig nevetségessé téve ezt a nagy nemzeti hibát. A kapzsiság kigúnyolása a tárgya pl. az egész *I. 1.* satirának. Fölhossa a fősvények látszólagos ellenérveit. Nagyszerű képet vet fel róluk s igen gondolkodóba ejtheti mindazokat, akik túlságosan hozzátapadnak a pénzhez, anyagi javakhoz. Azt mondja ugyanis, hogy aki nagy vagyonból akar meríteni, az könnyen úgy jár, mint akit a folyó a parttal együtt magával sodor: *vitam amittit, in undis.*

Kifejti (u. o.), hogy a fősvény a legszerencsétlenebb ember. Nem élvezi vagyonát, hanem csak gondok gyötrik miatta (*Crescentem sequitur cura pecuniam, maiorumque fames.* — mondja a *Carm. III. 16.*-ban is), fél a tolvajoktól, tűzvészektől, rabszolgáitól. Ilyen javak-

ban a költő igazán a legszegényebb szeretné lenni. Ha a kapzsi ember megbetegszik, mindenki csak a halálát óhajtja. S ez nem is csodálatos, hisz a pénzt mindennél előbbre helyezte, tehát nem is érdemel szeretetet. Ezért inti Horatius olvasóját, ha már elég a vagyon, hagyd abba a vagyongyűjtést, hogy úgy ne járj, mint egy bizonyos Ummidius, aki pizkosan fősvény volt, nem öltözködött jobban a rabszolgáknál és félt, hogy még majd éhen kell vesznie. Közben egy felszabadított rabszolganő fejszével nyakát szegte.

Persze éppen az erényről alkotott felfogása alapján int a másik véglettől is: nem akarja azt sem, hogy valaki dőzsölő, tivornyázó legyen. Gyönyörű, találó hasonlatban csendül ki ez a satira. A fősvény gazdag csak azt látja, hogy még gazdagabbak is vannak, a szegények sokkal nagyobb tömegével nem hasonlítja magát össze; ebből aztán a gazdag fősvényeknek egy túlekedő circusi versenyfuttatása keletkezik, mindenki csak az előtte lévő után iramodik, elérve azt, már lenézi, amint a szélsők között megy. Ez az oka, hogy ritkán tudunk olyant találni, aki élete végén meglegedve távozna el, mint jóllakott asztaltárs.

Pedig ez a mérhetetlen kincsszomj és fősvénység nagyon elterjedt szenvedély (Sat. II. 3.). Persze, aki nagy halom gabona mellett van s habár tulajdonosa annak és éhes, nem mer hozzányulni, hanem inkább keserű levelekkel táplálkozik, akinek rendes fekvőhelye nincs, pedig gazdag: az kevés előtt látszik esztelennek, mert az emberek legnagyobb része ugyanabban a betegségben szenved (u. o.). Horatius kimondja egész határozottan a fősvényről, hogy az ostoba, esztelen. (u. o. 159. vs.) Mert hiszen mi különbség van abban, hogy vajjon bármit az örvénybe dob-e az ember, vagy pedig készenlétben tartja, de sohasem használja? (u. o. 166. vs. sk.) Az anyagi javak nem arra valók, hogy halomra gyűjtsük, hanem hogy felhasználjuk azokat, mondja az Epist. I. 5.-ben is. (12. vs.). Éppen ezért, aki az örökösök kedvéért szükösen és komoran él, hasonló az esztelenhez.

Ennek a kapzsi, fősvény lelkületnek legvégzetesebb és legfonákabb következménye, hogy az emberek inkább keresik az anyagi javakat, a gazdagságot, mint az erényt. Azt hangoztatják:

O cives, cives, quaerenda pecunia primum est,

Virtus post nummos. (Epist. I. 1. 53. vs.)

Az, aki csak vagyona gyarapításán töpreng és anyagiasságba merül, elhagyja az erény útját.

Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui

Semper in agenda festinat et obruitur re. (Epist. I. 16.)

Különösen, ha a kapzsiság valakinek már megrögzött, második természetévé vált, akkor nem tud annak karmaiból kiszabadulni. Pl. Alfius uzorás látja, sőt magasztalja a jobbat, de a rosszabbat követi, mert kapzsiságán nem tud erőt venni.

Még a politikai érvényesülésnél is a pénz a főkellék (t. i. Horatius korában). Hiába van bátorságod, jóerkölcsöd, ékesszólásod, megbízhatóságod, ha censusod nem üti meg a 400.000 sestertiust, csak köznép maradsz. (Epist. I. 1.) Ezzel szemben pedig a gyermekek is okosabban járnak el játékaikban, mikor nem azt teszik meg királya, aki leggazdagabb közülük, hanem aki jobb (u. o. 59. és köv. vs.).

Az anyagi javak nem hoznak bajainkra enyhülést, a betegnek lázát nem csillapítják, az egészség nagyobb kincs, mint a gazdagság (Epist. I. 2.), a lélekből a vagyon nem űzi el a gondokat. Sőt annyi bajjal, gonddal jár a gazdagság, hogy mint Volteius Mena példája mutatja a szegénység boldogabbá teszi az embert, mint a vagyon. (Epist. I. 7. 46—95. vs.) Ezért mondja az Epist. I. 10.-ben is (32. vs.)

... licet sub paupere tecto
Reges et regum vita praecurrere amicos.

(... boldogabb lehetsz

Kicsiny kunyhóban, mint bármely király.)

A féktelen bírvágy szolgáltságba dönt. (u. o. 39. vs.):

... qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Serviet aeternum; quia parvo nesciet uti.

(Így jár az, aki inségtől remegve

Lemond a minden aranyról becsesb

Szabadságról: hordhatja majd urát

A hitvány és örökké szolgál lesz,

Mert kevéssel be nem érte volt..) (Így nyilatkozik az

Epist. I. 16.-ban is 63. vs.)

A vagyon vagy ura, vagy szolgálja az embernek, aszerint, ahogyan azt felhasználja. Gazdagnak is csak annyiban mondható bárki, amennyiben felhasználja a javakat, Juppiter sem tudna többet adni neki s akinek elég mindaz amiből él, az nem szegény. (Epist. I. 12.)

Az anyagi javak nagyon mulandók (Epist. II. 2.), egyik örökös a másikat váltja fel (u. o. 170. és köv. vs.), mint a vízben egyik hullám a másikat s az arannyal meg nem kérlelhető halál learat kicsinyt-nagyot egyaránt. (u. o. 173.—4. vs.)

Ha az okos, szabad, erkölcsös élet a kapzsisággal meg nem fér, amint előbbi nyilatkozataiból láttuk, akkor a költők különösen nem tapadhatnak az anyagi javakhoz. Hangsúlyozza az Epist. II. 1.-ben, hogy a költők nem pénzvágyók, a költőt nem sujtják le az anyagi veszteségek, cselt nem követ el (egyúttal a költő erkölcsiségét is szépen mutatják ezek a sorok): ... vatis avarus

Non temere est animus: versus amat, hoc studet unum.

Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet,

Non fraudem socio puerove incogitat ullam

Pupillo; vivit siliquis et pane secundo. (Epist. II. 1, 119.

és köv. vs.) Az Ars poetica-ban határozottan ki is jelenti (330. és köv. vs.), hogy nyerészkedő lelkűek nem írhatnak maradandó értékű költeményeket.

S költőnk maga át is élte ezt a felfogását az anyagi javakról. Tudjuk, hogy Maecenas megajándékozta egy kis birtokkal s ezért nagyon hálás nemcsak Maecenasnak, hanem az isteneknek is. Többre azonban nem vágyódik; sőt úgy érzi, hogy már ez is több, mint amennyire vágyódott (Sat. II. 6.) Az istenektől sem kér gazdagságot (Carm. I. 31.), csak nyugodt öregséget. Lolliushoz intézett költői levelében

is fölteszi a kérdést, hogy vajjon mit gondol Lollius az ő anyagi vágyairól s megfelel saját maga, hogy legyen csupán anyyija, mint most van, sőt kevesebb. (Epist. I. 18.)

Ezt az anyagiasságtól való lelki függetlenséget, a kevéssel való megelégedést szintén atyja gondos nevelése oltotta szívébe. (Sat. I. 4. 107. v. sk.) Nemes önérzettel mondja, hogy anyagi javakat sohasem szerzett csalással, helytelen eszközökkel; de épígy ügyel arra is, hogy a meglevőket tékozlással ne pocskolja el. (Sat II. 6, 7. vs.) Vagyona növelésére nem is gondol s egészen hidegen hagyja az a gondolat, hogy örököse nem fog többet találni, mint amennyit ő kapott. (Epist. II. 2., 190. és köv. vs.) De ő maga szeretné megtudni: mennyire különbözik a jó és vidám ember a fényűzőtől, a derék ember a piszkos fősvénytől?

Természetesen a gyötrő szegénység is legyen tőle távol (u. o. 199., Epist. I. 18, 108. és köv. vs.) Csupán nagy szegénységet, milyet pl. Philippi után érzett (*audax pauperitas*) tartsák távol tőle az istenek; de hogy aztán nagy, vagy kis hajón teszi-e meg élete útját, mindegy neki:

*Pauperies immunda procul domus absit: ego utrum
Nave ferar magna, an parva, ferar unus et idem.*

(Epist. II. 2, 199. vs.)

Mégis kívánja, bárcsak az egyszerűbb régi hősi kor gyermeke lett volna. (Sat. II. 2, 93. vs.) Ismeretes, hogy lelki szabadságáért kész volt lemondani vidám lélekkel szerény birtokáról is. Bátran mondja erre vonatkozólag Maecenasnak:

Inspice, si possum donata reponere laetus. (Epist. I. 7.)

De nemcsak függetlenségét, lelki szabadságát becsüli többre, mint a vagyont, hanem a többi erkölcsi értékeket is, amint ezt már az előző fejezet több idézetéből láthattuk. Mivel pedig tudta, hogy a gazdagság sok hibába viheti az embert (elsősorban kapzsivá, fősvénnyé tesz Sat. I. 1., Carm. III. 5. és másutt is), aztán teljesen letéríti az erény útjáról (Epist. I. 16., 67. vs.): ezért több költeményében kifejezi, hogy ha a gazdagság és szegénység között kellene választania, akkor a szegénységet választaná (Sat. II. 2.).

A kevéssel való megelégedés szép és dicső dolog:

*Quae virtus, et quanta, boni, sit vivere parvo . . .
discite!* (Sat. II. 2, 1. vs.)

Erre az erényre buzdítja polgártársait hazaszeretetből is. Az erényes életnek jobban kedvez a szükölködés, mint a dúskálkodás, ezért hangoztatja híres második római ódájában (Carm. III. 2.):

*Augustam amice pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat . . .*

Szinte szerzetesi gondolkodásmódot árulnak el e tekintetben a következő sorok. (Carm. III. 16.):

*Quanto quisque sibi plura negaverit,
Ab dis plura feret. Nil cupientium
Nudus castra peto et transfuga divitum
Partes linquere gestio.*

U. o.: Multa petentibus
Desunt multa. Bene est, cui deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

Egész határozottan hangsúlyozza több költeményében, hogy a boldogságot inkább megtalálhatjuk a szegénységben, mint a gazdagságban. Így pl. Carm. IV. 9.:

Non possidentem multa vocaveris
Recte beatum; rectius occupat
Nomen beati, qui deorum
Muneribus sapienter uti
Duramque callet pauperiem pati.

Mindebből láthatjuk, hogy Horatiusnak az anyagi javakról kialakult felfogása oly emelkedett, hogy nagyon sok keresztény ember tanulhat tőle. A mi erkölcsstanunk szempontjából természetesen megvan nála az a hiány, hogy a nélkülözhető, vagy felesleges javaknak a felebaráti szeretet gyakorlására való karitatív felhasználásának gondolata nála hiányzik. E tekintetben a legműveltebb antik emberek számára sem érkezett el az idők teljessége. A felebaráti szeretet, irgalmasság, könyörület, jótékonyság, közös testvériség nagyszerű és fontos lelki perspektíváját csak a kereszténység nyitotta meg az emberiség számára. De ezt a hiányt leszámítva Horatiusnak a javakról kialakult felfogása teljesen keresztény. E tekintetben elhangzott költői oktatása változatlanul időszerű most is, csak úgy, mint 2000 évvel ezelőtt volt. Sőt korunk borzasztó válságában csak úgy állhat be gyógyulás, ha a javak értékelésében megszívleljük és követjük tanításait. Ez a lelki metamorfózis volna egyúttal a legszebb megünneplése a nagy jubilánsnak.

Befejezés.

A mondottak alapján nem lehet kétséges előttünk, hogy Horatius lélektörténete határozott fejlődést, elkomolyulást mutat az erkölcsi élet szempontjából.

Látta a bűn végzetes, romboló hatását úgy az egyén, mint nemzete életében és intő szavát felemelte az erkölcsi fogyatékoság ellen. De az erény fönsége egyúttal annyira elbűvöli lelkét, hogy az erényt nem csupán az elhanyagolásából származó károk miatt, hanem magáért az erény szépségéért akarja szeretni és megszerettetni. Költeményeiben az erkölcsi elem jelentős szerepet tölt be, sőt minél inkább elmerül erkölcsfilozófiai tanulmányaiba, annál inkább jut szinte kizárólagos érvényesülésre az erkölcsi eszme.

Főlemelkedett e tekintetben olyan magaslatra, amilyenre csak a természetes kinyilatkoztatás fénye mellett az emberi szívbe írt természeti törvények irányításával emelkedhetett. S erre a magaslatra igyekezett olvasóit is felemelni. Horatius költeményeinek megvolt a multban is ez az erkölcsnemesítő hatásuk, többek közt a magyarság szellemi életében is. „A régebbi művelt magyar fők nevelődtek Horatiuson.” (Husztí J. dr., Nemzeti Ujság, ápr. 6.) Hisszük, hogy költeményei a jövőben is nemcsak esztétikai gyönyörrel, hanem bőséges erkölcsi okulással is gazdagítják ifjúságunk lelkületét.

Dr. Magyarlaki József.

Dr. Vass Bertalan.

1857—1935.

A lefolyt iskolaév a székesfehérvári tankerületet nemcsak tényleges főigazgatójától, *Dr. Mátrai Rudolftól* fosztotta meg, hanem annak nagynevű elődjétől: *Dr. Vass Bertalan*, nyug. főigazgatótól is.

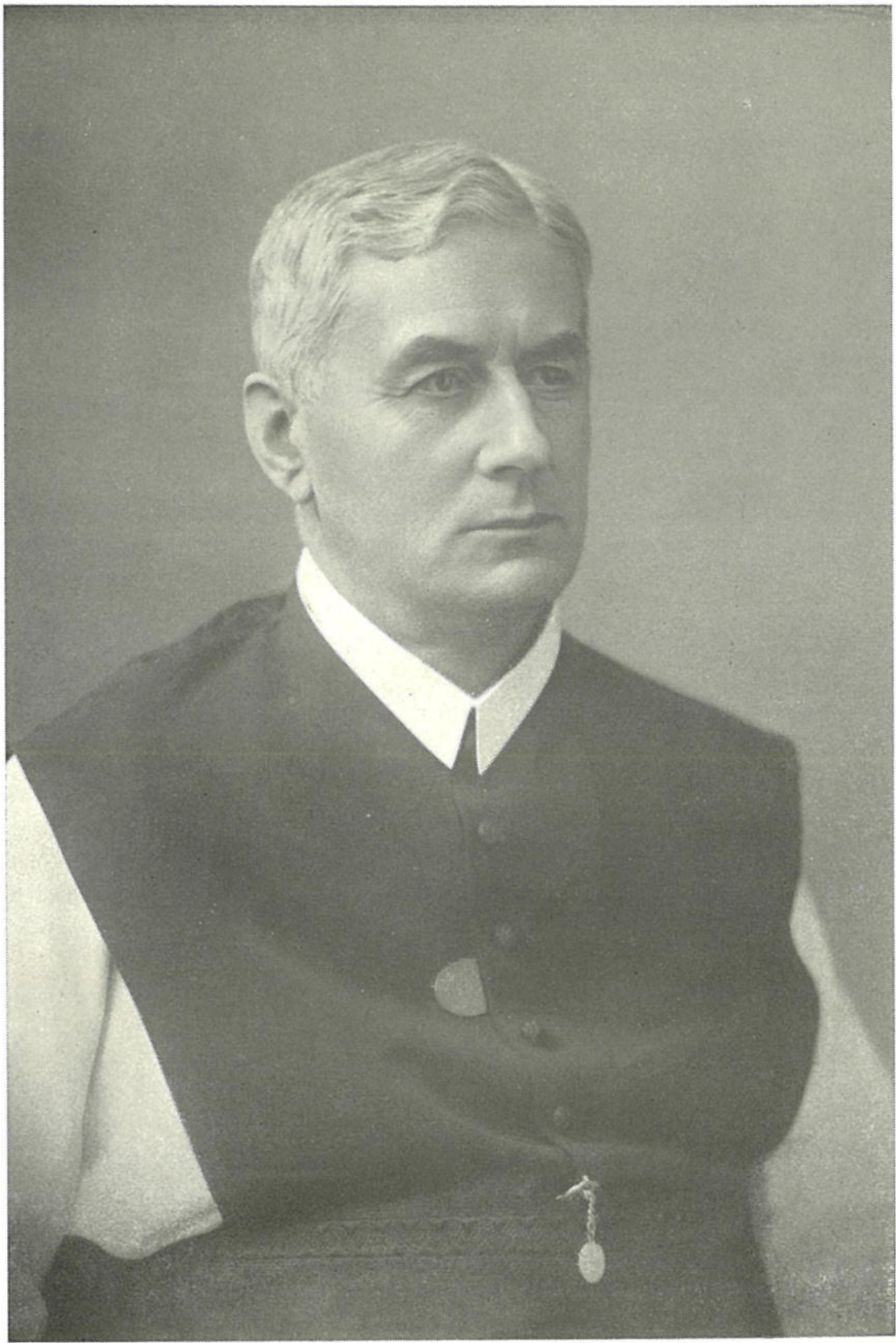
Utóbbi emlékének hadd hódoljon a pécsi Pius-gimnázium is jelen egyszerű, de a szerető visszaemlékezés melegéből fakadó egy-néhány sorral.

Midőn *Vass Bertalan* 35 évi, a magyar ifjúságnak nemes pedagógiai odaadással szentelt működése után a jól kiérdemelt nyugalomba vonult, azt az ürt, melyet maga után hagyott, csak az őt követőnek szeretetet lehelő, szeretetet viszontszülő, szakavatottsággal párosult egyénisége töltötte be; akkor még nem sejtettük, hogy mindkettőt egy és ugyanazon év, egyiket hosszú évi munkálkodás után földi nyugalomból, a másikat korát megcáfoló fiatalos ténykedése közben ragadja majd ki szeretteinek köréből. A székesfehérvári sírkertben immár mindkettő várja nemes munkája örök jutalmát.

Közelebbről ismervén *Dr. Vass Bertalan*t, kiéreztem, hogy nyugalomba vonulása neki nem örömet, hanem fájdalmat fog okozni, ami igazi kriteriuma annak, hogy az ifjúságot szolgáló munkája neki nem hivatal, hanem életszükséglet volt. Szívvel-lélekkal tanár volt, igazgató is, főigazgató is. Az ifjúságnál vallás-erkölcsöt sürgetett, tőle kötelességszülte becsületes munkát követelt, magyar szívéből nemzeti érzést csöpögtetett annak lelkébe.

A megszokott talajban meggyökeresedett és megedzett fát más talajba ültetni, senyvesztőleg kell, hogy hasson arra. *Vass Bertalan* azt előre érezte, neki a nyugalombavonulás inkább magánybavonulást jelentett, amelyben, bár édes emlékeinek virányain megelégedéssel legeltethette jóságos szeméit, mégis az annyira megszokottak, az annyira megkedveltnek hiánya bizonyos fájós, az öreg korral magával is járó mélabús megrezdüléseket támaszthatott szívében. Mert nem szabad megfeledkeznünk, hogy *Vass Bertalan* egyénisége nem igen engedte, hogy szeretete az ifjúsággal szemben bizonyos, külsején nyilatkozó érzélgőségekben nyilvánuljon, de bizonyos az, hogy szíve mélyéből szerette az ifjúságot és azért éreznie kellett annak hiányát, hogy közvetlen közelében nem élvezhette többé az ifjú világ virgonc életkedvét, naiv szavait, rózsás vágyait és optimisztikus elgondolásait.

De *Vass Bertalan* igazi papi lélek is volt és azért visszavonultságának öreg napjai a legfontosabbra is irányították becsületes férfi és papi karakterét: hogy, miután egy munkadús életet töltött Isten, Nemzet és az ifjúság szolgálatában, nyugodtan készüljön a *nagynapra*. Lelkét betöltötték, de meg is nyugtatták szent Pál szavai:

† VASS BERTALAN dr.

Cursum consummavi, fidem servavi, in reliquo reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mini justus Judex in illa die.

Dr. Vass Bertalan egész ember volt, életében egyet akart: a reábizottakat is azzá tenni.

A Pius-gimnázium tanári kara és ifjúsága, kiknek vele érintkezni szerencsájük volt, kegyelettel őrizni fogják drága emlékét. A nemes ciszterci rendnek pedig őszinte részvétüket fejezik ki e kiváló rendtársuk elvesztése fölött.

Mátrai Rudolf

tankerületi főigazgató.

1870—1935.

Mikor az ősszel Pécssett jártában intézetünkbe is bejött, hogy itt rövid látogatást tegyen, senki sem gondolta volna, hogy még ez évben elragadja őt a halál. Távozása veszteséget jelent nemcsak az érdeemes ciszterci rend és a tankerület számára, hanem az egész magyar nevelésügyre is: de mi, akikhez közvetlen előljárói viszonyánál fogva közel állott, személyes veszteségként érezzük halálát.

Hét évig volt a Pius-gimnázium iskolai életére is befolyással felőbb irányításával, hivatalos látogatásaival. Első sorban ezen látogatásaiból ismertük őt meg. Nemes egyéniségének egyik főjellemonása volt a finomlelkűség, amely beszédjében, írásában, de főképen a másokkal való közvetlen érintkezésben oly félreismert-hetetlenül nyilatkozott meg. El sem lehetett róla gondolni, hogy önuralmát elveszítse, hogy egy nyersebb szó szálljon el ajkáról, hogy bárkit is megsértsen. Sőt a hét esztendő alatt, míg az intézetet látogatta, még csak rosszaló szót sem lehetett tőle hallani, nemcsak tanárról, de még növendékről sem.

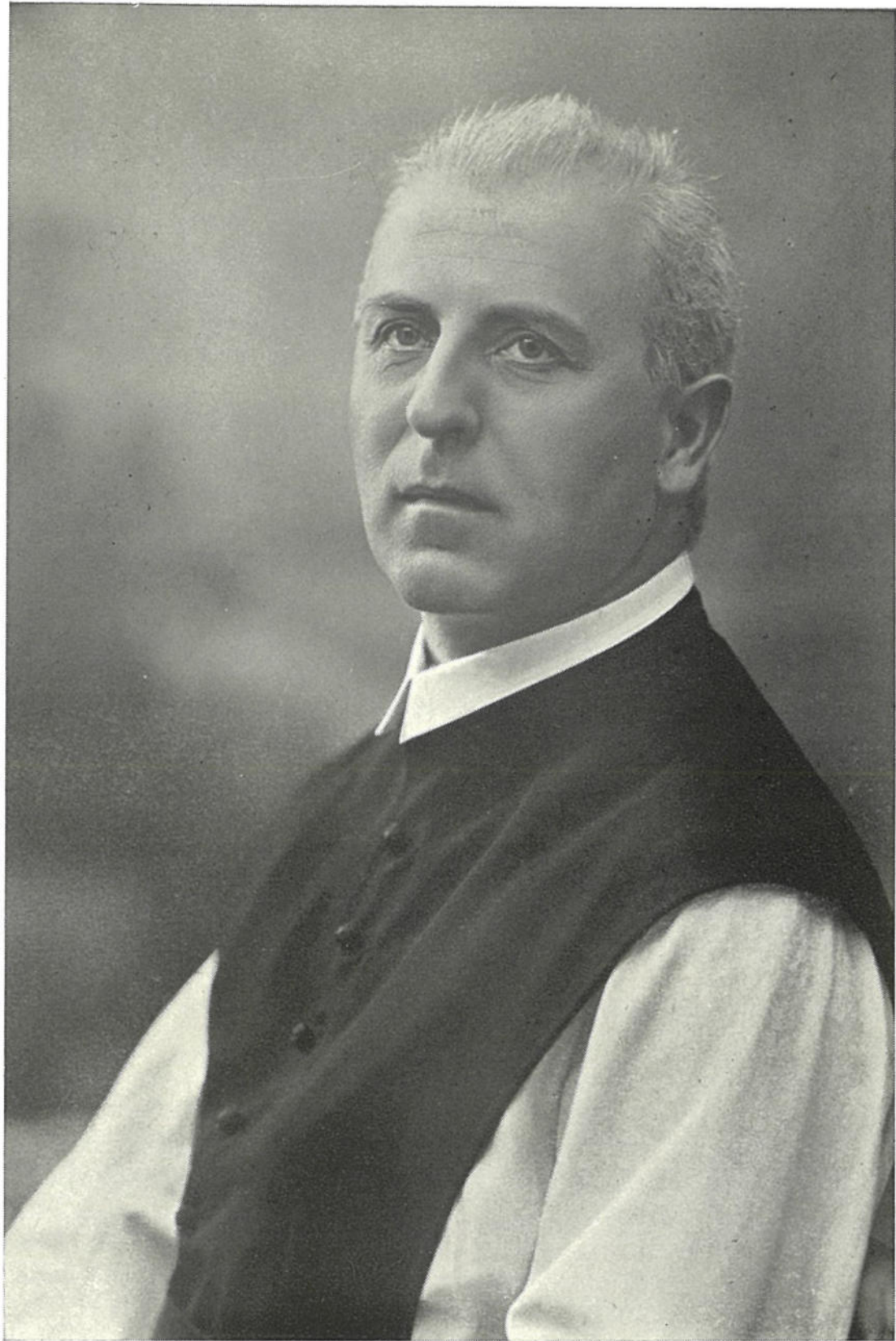
Ezen finomlelkűségéből kifolyólag mindig közvetlenül meg tudta éreztetni nemes lelkét, meleg szeretetét, jóságos szívét, ami megboldogult elődjével szemben is nagyon szerencsés tulajdonsága volt. Nem rejtett drágakő volt a szíve, hanem csiszolt, ragyogó gyémánt s azért azonnal észre lehetett venni, amint ránézett, amint közelébe jutott az ember.

Mindjárt az első látogatása alkalmával megéreztük, hogy a tankerület s így az intézet is igazi atyai jóbarátot nyert benne, aki mindennel, amit tesz vagy mond, csak jót akar. Méltán jegyezte föl az intézet naplójának a vezetője ezen első látogatásáról: „Ilyen kedves főigazgatói látogatást még nem éltünk meg”. Alig gondolhatók el főigazgatói látogatások szeretetteljesebb és barátságosabb alakban, mint az övéi voltak. Minden megjegyzéséről, minden bírálatáról látszott, hogy azt az őszinte jóindulat diktálja; hogy nem leszólni, nem kisebbiteni akar, hanem csakis a jobb, a tökéletesebb felé irányítani a figyelmet. A jót, úgy látszott, mindig hamarabb vette is észre,

mint a fogyatékos és mindig készségesebben is ismerte el. A jó eredményen, melyet bárki is elért, észrevehetőleg mindig őszintén örült.

Privát beszélgetései is csaknem kizárólag a nevelés és oktatás problémái körül forogtak, amely téren kétségkívül nagy tapasztalatai és nagyon értékes meglátásai voltak. Igazi pedagógiai érzékkel tudott e kérdésekhez hozzászólni; felfogása mindenben higgadt józanságot árult el s mutatta, hogy jól ismeri a gyermeki lelket amelynek helyes formálásán ő is annyi szeretettel akart és tudott munkatársaival együtt dolgozni.

Ilyennek ismertük mi meg Mátrai Rudolfot. Egész természetes volt tehát aggodalmunk, amely bennünket súlyos betegségének hírére elfogott. S még nagyobb volt fájdalmunk, mikor megtudtuk, hogy elvesztettük. De ha el is távozott körünkől, hálásan fogjuk továbbra is őrizni kedves emlékét. Hálával fog reá gondolni a diákság, amely mindig derűs, jóságos arccal látta őt az intézet folyosóin és termeiben az előadási órákon megjelenni. De élni fog emléke az intézet tanárainak és nevelőinek a lelkében is az ő nemes példájában, annyiszor elhangzott kedves elismerő és lelkesítő szavaiban, nagy értékű atyai irányításában.

† MÁTRAI RUDOLF

Az intézet multja.

Intézetünk az 1912/13. tanévvel kezdte meg működését. Nagylelkű alapítója dr. Zichy és vásonkeői gr. Zichy Gyula pécsi püspök, akinek szorgalmazására a gimnázium egy ideiglenes otthonban kezdte meg működését, hogy két év múlva átvegye az újonnan felépült jelenlegi végleges otthonát. 51 tanulóval indult meg az első osztály, 1932/33-ban pedig a felvett növendékek száma a 750-et is felülmúlta.

1914-ben az intézet 32 helyiségét katonai tartalékkórház céljaira engedte át s amikor a sebesülteket 1915 nyarán más kórházakba helyezték át, négy esztendőn keresztül a Szigeti külvárosi elemi iskola osztályait fogadta be. Midőn 1919—20-ban a nyolcadik osztály is megnyílt a gimnáziumban, az elemi iskola ismét elfoglalta régi, eddig kórháznak használt épületét. Az első érettségi vizsgálaton 1920 június 8—9-én 19-en nyertek érettségi bizonyítványt.

Ebben az esztendőben indult meg az intézet irodalmi életét fel lendítő intézeti lap is, a Mecsek Alján, amelynek 1929-től kezdve kiegészítője a nagyvakáció folyamán háromszor újságalakban megjelenő „Pius”.

1926-ban lehetővé vált az intézetnek az eredeti tervek szerinti továbbépítése, amennyiben a kollégium délnyugati szárnyának fele ez év folyamán elkészült. 1927 őszén pedig ünepeles keretek között ment végbe a Jézus Szíve templom alapkövetétele. S amióta 1930-ban elkészült a templom és 1931-ben felállították az új márvány főoltárt, amelynek középpontjában a XI. Pius pápa ajándékozta Jézus Szíve szobor áll, intenzívebb lelkipásztori tevékenységre nyílt alkalom: az ifjúság s a hívek százai merítenek innen erőt az intézet céljának elérésére, a katolikus vallás-erkölcsi élet kiteljesedésére.

Az 1934/35. iskolai évet megelőző nagy vakációban jelentősebb átalakítások indultak meg az intézet játékterén, sőt az épületen is, melynek egyik főbb látható megnyilvánulása a templom háttérét képező fedett terras és a gimnázium második emeletéről a régi második, jelenleg harmadik játéktérre vezető szép híd.

A lefolyt iskolai év történeti adatai.

Változások a tanári karban. A rendi előjáróság intézkedésére Drebitka Ferenc nyugalomba vonult, Polonyi Ferenc Budapesten lelkipásztori tevékenységre tért át, Olasz Péter pedig a kalocsai gimnáziumban nyert alkalmazást; intézetünknel mind a három rendes tanárként működött. Ugyancsak előjárói rendeletre Cser Palkovits István óraadó Innsbruckba távozott teológiai tanulmányainak végzésére, Lovas Pál pedig abbahagyva a tanítást a helybeli egyetemre iratkozott be a középiskolai tanári képesítés megszerzésére. Új tanerökként intézetünkhöz jöttek Ambrus István rendes tanár Kalocsáról, Holovics Flórián óraadó az innsbrucki egyetemről, Endrődy-Jambrekovich László óraadó a szegedi rendi főiskoláról, Kostyán Károly okleveles testnevelő óraadó tanár a Budapesti Testnevelési Főiskoláról. Lukács Andor okl. középisk. tanár ez évben is mint óraadó nyert alkalmazást intézetünknel.

A tanulók fölvétele. A beíratás június 25-én és 26-án volt, a pótbeíratást pedig a tanév megnyitása felől intézkedő április 19-én kelt vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendeletnek megfelelően szeptember 6-án és 7-én tartottuk, mert a módosító rendelet csak szeptember 3-án érkezett el az intézethez, amikor a különös körülmények miatt nagyon nehéz lett volna az eredeti terminust megváltoztatni. A módosító miniszteri rendelet alapján később érkezőket azonban szeptember 10-én is beírtuk. Beíratkozott 718 nyilvános és 8 magántanuló.

A tanév lefolyása. A szeptember 1-től 7-ig megtartott különböző, magán- és javítóvizsgálatok meg pótbeíratások megtartása után szeptember 9-én ünnepélyes Veni Sancte-val és törvényolvasással nyitottuk meg az iskolai évet; szeptember 10-én pedig az előbbi pontban fölemlített okból megkezdtük a rendes előadásokat. Szeptember 23-ig megalakultak az ifjúsági körök s a megalakulás után azok is csakhamar megkezdték működésüket.

Az iskolai élet rendes menetét, ha nem is szakította meg, de segítette egyhangúságából kiemelni P. Brust Károlynak, a Jézus Társasága magyar rendtartománya fölött is álló asszisztensének október 13-án való megérkezése, kinek látogatása nem volt ugyan hivatalos, de azért meg kellett azt az ifjúságnak is éreznie. Október 16-án az egész intézet közösen köszöntötte őt a díszteremben.

Október 17-e és 21-e között végezte az ifjúság évi lelkigyakorlatait, hogy erre az évre is lehetőleg annak elején megkapja vallás-erkölcsi életének helyes beállítást arra a végső célra, amelyre Isten rendeléséből törekednie kell.

Karácsonyig a rendes szüneti napok és ünnepélyek mellett nevezetesebb dátum volt november 15-e, mikor a nemzeti hadsereg Buda-

pestre történt bevonulásának 15. évfordulóját ültük meg, és a dél-amerikai jézustársasági vértanuk boldoggáavatásának megünneplése november 24-én, illetőleg 25-én.

A karácsonyi vakáció felsőbb rendeletre megint megnyúlt egy kissé, amennyiben január 6-ig, vízkereszt ünnepéig tartott. De csak két nap esett így ki a rendes évi munkaidőből.

Szomorú dátum volt január 15-e, amely szeretett főigazgató urunktól, Mátrai Rudolftól fosztott meg bennünket. Temetésének napján, január 18-án az előadások szüneteltek s az ifjúság részvett az intézet templomában lelke üdvéért mondott ünnepélyes gyászmisén.

Ezután már csak a nagy II. Rákóczi Ferenc halála 200. évfordulójának megünneplése jelentett a rendestől való eltérést. Az ünnepélyes nagy misén és a dísztermi ünnepélyen kívül egy egész-napos szünetet és a nagyon kedvező idő következtében szép kirándulási napot hozott számunkra.

A VIII. osztály összefoglaló ismétléseivel, melyek május 9-e és 13-a közt folytak le, megkezdődtek az évvégi teendők. Az írásbeli érettségi vizsgálatok május 15—18-ig voltak, a szóbeliek pedig június 1, 3, 4, 5, 6, 7 és 8-án. A magánvizsgálatokat június 11—13-án tartottuk meg. Az utolsó rendes előadási nap június 11-e volt. A hittanvizsgák és összefoglaló ismétlések június 12, 13, 14 és 15-én folytak le. Június 16-án reggel ünnepélyes Te Deum volt, utána évvégő ünnepély prēmiosztással. Június 17-én pedig kiosztottuk a bizonyítványokat.

Az egészségi állapot az elmúlt évben is kedvező volt. A tavalyihoz képest nagyobb számú óramulasztást a tavaszi influenza-járvány okozta, mely intézetünkben március havában jelentkezett, de csaknem mindenkinél enyhe lefolyású volt. Az egyszerre hiányzók maximális száma e betegség alkalmával 215 volt, ami a 705 összlétszámra esett. A tanítás azonban megszakítás nélkül folyhatott tovább, mert a tanárok közül legföljebb kettő hiányzott egyszerre s a legtöbb egyáltalán nem mulasztott.

Részletes adatokkal a megbetegedésekre és óramulasztásokra vonatkozólag a statisztikai rész szolgál.

Látogatások. P. Brust Károly S. J. asszisztens októberi magánjellegű látogatását már említettük. Február 19-én és 23-án dr. Alszeghy Zsolt látogatta a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megbízásából a magyar nyelvi órákat. A főigazgatói hivatalos látogatás az idén is elmaradt, a rendi tartományfőnök pedig csak az iskolai munkavégzés lezajlása után szándékozik hivatalos látogatását megejteni.

Értekezletek. A *tanári kar* a következő napokon tartotta szokásos értekezleteit: Az alakuló értekezlet aug. 31-én volt; a módosított értekezletek szept. 19-én és febr. 12-én, az ellenőrzők pedig nov. 21-én és ápr. 26-án. Az első félévi osztályozó értekezletet jan. 28 és 29-én tartottuk, az évvégi pedig jún. 10-én, 11-én és 13-án. Végül az összefoglaló ismétlésekről elmaradottak ügyében tartott értekezlet jún. 15-én, az évvégő értekezlet pedig jún. 17-én volt. Ezen rendes tanári értekezletekhez számítandók még a VIII. osztályt osztályozó értekezlet május 13-án és az érettségi vizsgálatokkal kapcsolatos értekezletek.

Külön osztályfőnöki értekezletet is tartottunk november végén, amelyen a fiúk látogatásának és otthon való ellenőrzésének ügyét beszéltük meg részletesebben.

Iskolai ünnepélyek.

Az első október 6-ának előestéjén volt a Pázmány-Önképzőkör rendezésében az aradi vértanúk emlékének dicsőítésére.

Ugyancsak az Önképzőkör rendezte Sz. Imre herceg ünnepének előestéjén a nagy ifjúsági szent tiszteletére az ünnepséget, melynek magvát a sikerült szavalatok és énekszámok mellett a szentet méltató ünnepi beszéd volt.

December 7-én és 9-én volt az intézet első ezidei színelőadása. Színre került Calderon „Az élet álom” című drámája Harsányi Kálmán nyomán. A világhírű szerzőnek e klasszikus darabja mélységes gondolataival nagy hatást váltott ki a szemlélők lelkében.

Február 2-án és 3-án az Ignácianum növendékei hódoltak egy nyilvános intézeti színelőadásban a nagy angol humanista és a katolikus egyház nagy vértanuja Morus Sz. Tamás emlékének az akkor még csak küszöbön álló szenttéavatásával és vértanui halálának négyszázados évfordulójával kapcsolatban.

A szokásos farsangi színelőadása az intézetnek március 2-án és 3-án volt. G. Pierrefeux francia színművész „Főnyeremény” című vígjátékát adta az ifjúság Horváth Mihály intézeti tanár fordításában és átdolgozásban az ő dalbetétjeivel.

A március 15-i ünnepély, melyet ismét a Pázmány-Önképzőkör rendezett, szavalataival, dalaival, fölolvásával és ünnepi beszédével az igazi hazafias lelkület ápolását és mélyítését szolgálta.

Március 30-án ülte meg az intézet Quintus Horatius Flaccus emlékét születésének 2000. évfordulója alkalmából. Az ünnepség a VIII. osztály által rendezett ünnepélyes akadémia volt, az egész intézet számára az utolsó előadási órán.

Hasonló ünnepélyes akadémiával hódolt az egész ifjúság május 19-én Loyolai Sz. Ignácnak, a Jézus Társasága alapítójának, e napon ülve meg emlékét a nagy vakációba eső ünnepe helyett.

II. Rákóczi Ferenc ünnepléséről már megemlékeztünk az iskolai év nevezetesebb eseményei közt.

A június 2-ára tervezett tornaünnepélyünk a nemzeti zászló előtt való tisztelgő elvonulással az eső miatt elmaradt; pótolni pedig különös nehézségek miatt nem lehetett.

Rendes évváró ünnepélyünket a Te Deum-mal és ünnepélyes prémiumosztással június 16-án, vasárnap tartottuk sok kedves szülő és baráti vendég jelenlétében, mindenkire örvendetes aktussal zárva így be az iskolai év nehéz munkaéletét.

Kirándulások. Messzebb vidékre vezetett vagy több napra terjedő kirándulás az elmúlt vakációban nem volt.

A cserkészcsapat két-hetes táborozásán a Hidasi völgyben 14 cserkész vett részt P. Tüll Alajos igazgató mint parancsnok és v. Csokonay Sándor tanár mint cserkésztsízt vezetője alatt.

A helybeli tanulókkal a vakáció folyamán hetenkint ment a tanári kar egyik-másik tagja egész-napos kirándulásra Pécs szép vidékére, főképp az erdős hegyekbe.

Az iskolai év folyamán nagyobb kirándulás volt 70 tanulónak két napra, május 4 és 5-re Kalocsára való átrándulása P. Túll Alajos igazgató és P. Ambrus István meg v. Csokonay Sándor tanárok vezetése alatt a testvér-intézet 75 éves jubileumának megünneplése alkalmából, hogy azon a Pius-Kollégiumot képviseljék és a két intézet közt fönnálló testvéri kapocs még szorosabbá tételéhez hozzájáruljanak.

Egyébként az iskolai év folyamán minden szünetnap egyúttal kirándulási nap is volt, ha csak az időjárás megengedte, amely napokon rendszeren osztályok szerint tagozott csoportokban ment ki az ifjúság tanári vezetés alatt a szabadba, illetőleg a vidékre.

Madarak és fák napjaul a május 4-i kirándulási napot választottuk, amikor is künn a szabadban emlékeztek meg az egyes kiránduló csoportok a jó Istennek ezen kedves ajándékairól. De egyébként is minden adódó alkalomkor fölhívták az egyes szakórákon az ifjúság figyelmét a madarak és fák védelmére.

Iskolai főhatóságok.

A Jézus Társasága pécsi Pius-gimnáziumának fenntartója a Jézus Társasága magyar rendtartománya; jogi képviselője Bíró Ferenc J. t. magyar rendtartományfőnök, Budapest, VIII., Mária-u. 25. Helyettese a kollégium rektora. Tanulmányi tekintetben az intézet a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium és a székesfehérvári tank. kir. főigazgatóság vezetése alatt áll. Vallás- és közoktatásügyi miniszter: *Hóman Bálint* dr., államtitkár: *Szily Kálmán* dr., a minisztérium középiskolai ügyosztályának főnöke: *Vajdinger Gyula* dr. miniszteri tanácsos, Budapest, V., Hold-u. 16. A székesfehérvári tankerület főigazgatója: 1935. január 15-ig *Mátrai Rudolf*, 1935. február 13-tól dr. *Kemenes Illés* budapestvidéki kir. főigazgató, állandó helyettese *Kuzmics Ferenc*, Székesfehérvár. Püspöki biztos: *Romaisz Ferenc*, prelátnak-kanonok.

A gimnázium tanári kara.

Sorszám	A tanár neve, alkalmazásának minősége és képesítése	Mily tárgyakat, mely osztályokban és heti hány órában tanított	Heti óráinak száma	Tanári éveinek száma		Az intézetnél viselt egyéb tiszte
				összes	itt	
1	Tüll Alajos Jt. áldozópap igazgató magyar-angol	Magyar VI. 3, VIII. 3.	6	9	8	Házfőnök, a Pius internátus kormányzója, a Felsősök Mária Kongr. prézese, cserkészparancsnok.
2	Adamszky Andor Jt. áldozópap rendes tanár szabadkézi rajz- ábr. geometria	Rajz I—IV. A) és B) 2—2.	16	15	14	A rajzszerktár őre.
3	Ambrus István Jt. áldozópap rendes tanár latin-német	Latin II. A) 6. Német II. A) 3, II. B) 3. Francia V. 5.	17	14	5	II. A) o. főnöke.
4	Andor Géza Jt. áldozópap rendes tanár földrajz-természetrájz	Földrajz II. B) 3, III. A) 2, III. B) 2, Termrajz I. A) és B) II. A) és B) V. 2—2.	17	21	7	
5	Baják Mihály Jt. áldozópap rendes tanár latin-görög	Hittan III. A) 2. Latin VII. 5. Görög VII. 5, VIII. 5.	17	13	10	A filológiai szertár őre, a VII. o. főnöke.
6	Bádonyi Imre rendes tanár magyar-latin	Magyar III. A) 4, IV. A) 3, IV. B) 3. Latin IV. A) 5, IV. B) 5.	20	5	5	A Pázmány önképzőkör vezetője, a IV. B) o. főnöke.

Sorszám	A tanár neve, alkalmazásának minősége és képesítése	Mily tárgyakat, mely osztályokban és heti hány órában tanított	Heti órának száma	Tanári éve- nek száma		Az intézetnél viselt egyéb tiszte
				összes	itt	
7	Csengődy (Grelinger) József Jt. rendtag óraadó tanár	Magyar I. A) 5. Latin I. A) 5, I. B) 5, II. B) 6.	21	2	2	A II. B) o. főnöke.
8	v. Csokonay Sándor r. testnevelési tanár testnevelés	Testgyakorlás III.—VIII. 16.	16	16	16	A tornaszertár őre, a sportkör és a játékdélután ve- zetője, cserkész- tiszt.
9	Endrődy-Jambrekovich László Jt. rendtag óraadó tanár	Magyar I. B) 5, II. A) 4, II. B) 4, III. B) 4.	17	1	1	Az igazgatói irodá- ba beosztva.
10	Fonay Gábor Jt. áldozópap rendes tanár magyar-latin	Magyar V. 3, VII. 3.	6	20	3	
11	Gyulai Ferenc rendes tanár mennyiségtan-fizika	Menyiségtan III. A) 4, III. B) 4, VII. 3, VIII. 2. Fizika III. A) 2, III. B) 2, VII. 4.	21	8	8	A III. B) o. főnöke.
12	Hauer Ferenc Jt. áldozópap rendes tanár történelem-földrajz	Hittan VII. 2. Történelem III. B) 3, IV. A) 2, IV. B) 2, V. 3, VII. 3, VIII. 3. Földrajz IV. A) 2, IV. B) 2.	20	27	20	Ifj.- és kölcsön- könyvtár, földr. és tört. szertár és éremtár őre.
13	Holovics Flórián Jt. áldozópap óraadó tanár	Hittan I. A) 2, I. B) 2, II. A) 2. Mennyiségtan I. B) 6, II. A) 4, II. B) 4. Osztályfőnöki óra 1.	21	1	1	Az I. B) o. főnöke.
14	Horváth Mihály rendes tanár latin-történelem	Latin III. A) 6, III B) 6. Történelem III. A) 3. VI. 3. Földrajz VII. 1.	19	6	6	A műének vezető- je. A III. A) o. főnöke.
15	Kerling János Jt. áldozópap rendes tanár latin-német	Latin V. 5. Német III. A) 3, III. B) 3, V. 3.	14	29	15	Az V. o. főnöke.
16	Kostyán Károly óraadó testn. tanár testnevelés	Testgyakorlás I-II. A) és B) 2-2 és a 3. Testn. óra IV. A) és B)—VIII. 1-1.	14	1	1	
17	Lenner József Jt. áldozópap igazgató-helyettes rendes tanár mennyiségtan-fizika	Mennyiségtan V. 3, VI. 3. Filozófia VIII. 2.	8	17	7	Tanulmányi és fe- gyelmi felügyelő, értekezletti jegy- ző, a segélyző el- nöke, a Bölcselő- kör vezetője, ifju- sági hitszónok.

Sorszám	A tanár neve, alkalmazásának minősége és képesítése	Mily tárgyakat, mely osztályokban és heti hány órában tanított	Heti óráinak száma	Tanári éveinek száma		Az intézetnél viselt egyéb tiszte
				összes	itt	
18	Lukács Andor óraadó tanár tört.-földrajz	Földrajz I. A) és B), II. A) 3—3. Mennyiségtan I. A) 6. Gyorsírás IV. A) és B), V. 2—2. Osztályfőnöki óra 1.	22	4	4	A Gyorsírókör vezetője, az I. A) o. főnöke.
19	Dr. Magyarlaki (Madenszider) József rendes tanár latin-német	Latin VIII. 5. Német IV A) és B) 4, VI. 3., VII. VIII. 2.	20	9	8	A német társalgás vezetője, a VIII. o. főnök
20	Mahács Károly Jt. áldozópap rendes tanár mennyiségtan-fizika	Hittan IV. A), 2. Mennyiségtan IV. A) 3, IV. B) 3. Fizika VIII. 4.	12	13	3	A fizikai szertár őre, a IV. A) o. főnöke.
21	Mogyoróssy Sándor Jt. áldozópap rendes hittanár hittan	Hittan II. B), IV. B), V., VI., VIII. 2—2.	10	2	2	A Pius - internátus főfelügyelője.
22	Pinzger Ferenc Jt. áldozópap rendes tanár földrajz-természetrjz	Természetrjz VI. 3. Kémia IV. A) 4, IV. B) 4.	11	29	17	A növényteni, állattani, kémiai és ásványteni szertár őre.
23	Velics Miksa Jt. áldozópap rendes tanár latin-görög	Hittan III. B) 2. Latin VI. 5. Görög V. 5, VI. 6.	18	16	15	A Kisebb Mária Kongregáció prézeze, a VI. o. főnöke.

A rendkívüli tárgyak tanárai:

Lenner József igazgatóhelyettes tanította az angolt h. 2 ó.
Adamszky Andor r. t. a művészi rajzot h. 2 ó.
v. Csokonai Sándor r. testn. t. a vívást h. 2 ó.
Horváth Mihály r. t. a műéneket h. 3 ó.
De Loviaguin Sándor gr. ó. t. a franciát h. 2 ó.
Dr. Magyarlaki József r. t. a német társalgást h. 4 ó.
Dr. Mihályi István ó. t. az egészségtant h. 2 ó.

Más vallású és az intézeten kívül álló hitoktató:

Dizseri Sándor ref.

Segédzemélyzet:

László József pedellus és *Kabáth István*.

A tanári kar társadalmi és irodalmi munkássága.

Tüll Alajos igazgató. A Magyar Cserkészszövetség VI.—VII. kerületének társelnöke. Adott 8 napos és 3 napos lelkigyakorlatokat.

Adamszky Andor. Hatnapos lelkigyakorlatot vezetett Kapuváron. Lelkipásztori tevékenységet fejtett ki templomunkban és a vidéken Bánfán, Felsőszentmártonban.

Ambrus István. Egy nyolcnapos és egy háromnapos lelkigyakorlatot adott.

Fonay Gábor. Az intézet templomában 40 szentbeszédet mondott és naponkint másfél órát gyóntatott. Azonkívül Pécsen és Dombóvárott 92 lelkigyakorlatos előadást tartott.

Hauer Ferenc. Egy 8 napos lelkigyakorlatot vezetett és több helyütt rendes gyóntató volt.

Holovics Flórián. Kisegített a gyóntatásban és több sz. beszédet tartott a Pius templomában.

Kerling János. Templomunkban gyóntatott, ugyanott az első vasárnap és ünnepi szentbeszédet mondotta, a Pécsi Urak Mária-kongregációját vezette.

Lenner József. A Magyar Cserkészszövetség VI.—VII. kerületének intézőbizottsági tagja. Ifjúsági hitszónok volt. Egy nyolc napos lelkigyakorlatot adott 32 beszéddel. Kisegített a gyóntatásban.

Pinzger Ferenc. Négy ízben 3 napos lelkigyakorlatot adott. Ifjúsági gyóntató volt, a nép között pedig rendes lelkipásztorkodást folytatott.

Velics Miksa. Nyolcnapos lelkigyakorlatot vezetett Budapesten és hitbuzgalmi cikkeket írt.

Végzett tananyag.

A tananyagot mindenütt a tantervnek megfelelően végeztük el. Új volt az első osztályban az osztályfőnöki óra anyaga, amelynek feldolgozásában szintén teljesen az adott külön utasításokhoz alkalmazkodott a két osztályfőnök.

Az ismétlések is normális menetben voltak megtarthatók. A tanterv kitűzte célt azonban a többek közt a német nyelvnél a legfelső osztályokban alig lehetett elérni a csekély heti óraszám miatt.

Rendkívüli tárgyak.

Intézetünkben a lefolyt iskolai évben a következő rendkívüli tárgyakat tanítottuk: angol és francia nyelvet, német társalgást, művészi rajzot és vívást. A tagozódás a következő volt:

Angol nyelv egy csoportban. Tanár: Lenner József S. J.

Tanulói: Római Róbert VII. o., Czibulka Mihály, Görgey István, Moticska Alfonz, Peschaut Tivadar, Ruzsinszky Béla, Szalay János, Szontágh Ferenc VI. o., Éder József, Görgey Guidó, Göbelt János, Kisköszegi Andor, Meiszter Antal, Somorjai Ferenc, Stanitz Ferenc, Szolnoki Jenő V. o., Köhegyi Antal, Maul Ernő III. B. o.

Tankönyvül azoknál, akiknek már meg volt, vagy a régít tudták megszerezni, a Yollandt—Kundt-féle Angol nyelv és olvasókönyv (reálgimn. V. és VI. o. számára) szolgált, a kezdők nagyobb részénél pedig a legújabb tanterv szerint készült új kiadás I. része.

Eleinte a kezdők külön csoportban és saját tanítási órákban nyertek bevezetést az angol nyelvbe, míg annyira nem jutottak, hogy a haladókkal közösen azok feleleteit és lecke-anyagát is haszonnal hallgathatták. Ezen közös órákon a kezdők olvasmányait vettük behatóbban, ami a haladók számára hasznos ismétlésül szolgált, míg a haladók inkább csak irányítást kaptak a saját olvasmányaik elvégzésére s az órákon bemutatták azt, amit végeztek. A Messenger című folyóirat két szép elbeszélését pedig közösen olvastuk. A három írásbeli dolgozat tagozva volt kezdők és haladók szerint; a beszédgyakorlatok, melyeket mindenütt beiktattunk, ahol csak lehetett, közösek voltak. Az eredmény mindenkinél kielégítő, egy-kettőnél pedig nagyon szép.

Francia nyelv egy csoportban. Tanár: De Loviaguin Sándor gr.

Tanulói: Fehérváry István, Várhidy Károly, Zombory Tibor VI. o., Berczelly Jenő, Puhl Imre IV. B. o.

Tankönyvül dr. Birkás Géza Francia nyelvkönyve szolgált. Az iskolában 11 olvasmányt dolgoztak föl s ezek alapján beszédgyakorlatokat is tartottak. E mellett gyakrabban használatos kifejezéseket, beszédfordulatokat, kérdéseket és feleleteket külön arra szolgáló füzetbe jegyezték be a tanulók.

Német társalgás két csoportban. Tanár: Dr. Magyarlaki József.

Az A) csoport tanulói: Maróthy Csaba, Rzeczycki Ferenc III. B. o., Bizse János, Blum Antal, Hámori Jenő, Kiss Dezső IV. A. o., Bocz Géza, Jáki Lajos, Kocsy László, Tátrai Ottó, Vondracsek György IV. B. o., Ladomérszky Pál, Tamás Andor V. o., Brenner János, Hénel Béla, Király Tibor VI. o.

A B) csoport tanulói: Hertelendy György III. A. o., Mádenszieder József, Újváry Sándor V. o., Herbert Ferenc, Karády Pál, Liposits Ipoly, Nagy Tivadar, Raffensperger Ferenc VI. o.

Segédkönyv mindkét csoportnál Kemény: Rendszeres és módszeres német beszédgyakorlatok. Az A) csoport elvégezte az I. rész fejezeteit mind és egyes részeket a középső fokból is, a B) csoport haladók — az egész II. és részben a III. részt. Beszédgyakorlatok tárgyát képezték ezenkívül a tanulók német irodalmi olvasmányai is és az iskolaév kiválóbb élményei. A tanulók általában kedvvel és egyesek szép sikerrel vettek részt a társalgási gyakorlatokban.

Rendkívüli rajz egy csoportban. Tanár: Adamszky Andor S. J.

Tanulói: Fábíán György, Kovács István, Várady Béla VII. o., Krizsán Antal, Kovács Albert, Ruzsinszky Béla VI. o., Kádas László, Német Lóránt V. o., Bizse János, Gálos Jenő IV. A) o., Beksits Olivér, Tátrai Ottó IV. B) o., Demhardt Béla, Hahn Rezső, Kerényi József, Takács Gyula III. A. o., Klesch Sándor, Rzeczycki Ferenc, Weich László III. B) o., Bálinti Ottó II. A) o., Gyarmathy Mihály, Réber László II. B) o., Bacsa Antal I. A) o., Mánfay Károly I. B) o.

A tanítás teljesen az Utasítások szerint folyt. Egy-kettő szépen sikerült emberfejet festett, illetőleg rajzolt olajfestékekkel, illetőleg pasztellel.

Vívás egy csoportban. Tanár: v. Csokonay Sándor.

Tanulói (valamennyien kezdők): Tobak József VII. o., Kaszás Ákos, Nagy Jenő, Szolnok János V. o., Berczelly Jenő IV. B) o. Végzett anyag: magatartás, biztonsági szabályok, lépések, ugrások, vágások, szúrások, egyszerű cselek, védekek karddal hátra lépéssel, ugrással, elhajlással.

A tanulók viselete és előmenetele.

A tanulók viselete és előmenetele jónak mondható. Az osztályozott 711 tanuló közül jeles rendű lett 117 (16.5 %), jó rendű 217 (30.5 %), elégséges rendű 272 (38.3 %); bukott 105 (14.8 %) és pedig osztályismétlésre 35 (4.9 %). Az osztályozott 697 nyilvános tanuló közül példás viseletű volt 384 (55.1 %), jó viseletű 313 (44.9 %).

Használt tankönyvek.

I. osztály: Molnár, Imakönyv. — R. k. nagyobb katekizmus. — Alszegehy—Sik, Magyar nyelvtan I/II. 2. kiad. — Alszegehy—Sik, Magyar olvasó I. — Pirchala, Latin nyelvtan 21. kiad.* — Esztergomi—Nagy, Latin olvasó és gyakorlókönyv I/II. o.* — Karl—Varga, A mi hazánk. — Kogutovic, Földrajzi atlasz. — Tökés—Kerékgyártó, Természetráaj I. o. — Mérey, Számтан I. o. — Mérey, Geometria I. o. — Wagner, Magyar diák daloskönyve.

II. osztály: Molnár, Imakönyv. — R. k. nagyobb katekizmus. — Pokorny, Ószövetségi bibliai történetek. — Alszegehy—Sik, Magyar nyelvtan I/II. o. — Alszegehy—Sik, Magyar olvasó II. o. — Pirchala, Latin nyelvtan 21. kiad. — Esztergomi—Nagy, Latin olvasó és gyakorlókönyv I/II. — Bitter—Teveli, Német nyelvkönyv II. oszt. 3. kiad. — Karl—Varga, Földrajz II. — Kogutovic, Földrajzi atlasz. — Tökés—Kerékgyártó, Természetráaj II. o. — Mérey, Számтан II/III. o. — Mérey, Geometria II/III. o.

III. osztály: Molnár, Imakönyv. — R. k. nagyobb katekizmus. — Pokorny, Új-szövetségi bibliai történetek. — Alszegehy—Sik, Rendszeres magyar nyelvtan. — Alszegehy—Sik, Magyar olvasó III. — Pirchala, Latin nyelvtan 21. kiad. — Esztergomi—Nagy, Latin olvasó III. — Bitter—Teveli, Német nyelvkönyv III. — Balogh, Történelem III. — Kogutovic, Történelmi atlasz I. — Karl—Varga, Földrajz III. — Kogutovic, Földrajzi atlasz. — Nagy, Kis természettan. — Mérey, Számтан II/III. — Mérey, Geometria II/III.

IV. osztály: Molnár, Imakönyv. — Pokorny, Szertartástan. — Bartha—Torday, Stilisztika 2. kiadás. — Arany—Lehr, Toldi J. i. 11. — Pirchala, Latin nyelvtan 20. kiad. — Esztergomi—Nagy, Latin olvasó és gyakorlókönyv IV. o. — Bitter—Teveli, Német nyelvkönyv IV. o. — Marcell—Szolomajer, Egyetemes történelem I. — Barthos—Kurucz, Történelmi atlasz. Ókor. — Kalmár—Varga, Földrajz IV. — Kerékgyártó—Somogyi, Ásványtan és Kémia. — Borosay—Mattyasovszky, Algebra I. — Borosay—Mattyasovszky, Geometria I. — Dr. Radnai Béla: Fogalmazási gyorsírás.

V. osztály: Molnár, Imakönyv. — Demény—Baumann, Kath. hittan. — Bartha—Tordai, Retorika. — Pirchala, Latin nyelvtan 19. kiad. — Friml, Livius XXI—XXII. — Vézner, Anthologia lyrica. — Wagner—Horváth, Római régiségek. — Maywald—Vayer, Görög nyelvtan. — Jirka, Görög olvasó. — Bitter—Teveli, Rendsz. német nyelvt. V—VIII. — Bitter—Teveli, Német nyelvkönyv V. oszt. — Orosz, Német stílusgyakorlatok. — Marczell—Szolomajer, Egyet. történelem II. r. — Barthos—Kurucz, Középkori atlasz. — Bán—Gregus—Para, Növénytan. — Borosay—Mattyasovszky, Algebra I. — Borosay—Mattyasovszky, Geometria I. — Dr. Radnai Béla: Irodai gyorsírás.

VI. osztály: Molnár, Imakönyv. — Matuska, Kath. erkölcsstan. — Bartha—Tordai, Poetika. — Pirchala, Latin nyelvtan, 19. kiad. — Dr. Kuzmics, Cicero Szemelvények. — Láng, Sallustius, Catilina és Jugurtha. — Wirth, Szemelvények Vergílius Aeneise, — Wagner—Horváth, Római régiségek. — Maywald, Görög nyelvtan. — Földy, Görög-magyar szótár. — Marót—Wagner, Szemelvények Odysseiából. — Jirka, Xenophon és Herodotos. — Bitter—Teveli, Rendsz. német nyelvt. V—VIII. — Bitter—Teveli, Német nyelvkönyv VI. o. — Orosz, Német stílusgyakorlatok. — Marczell—Szolomajer, Egyet. történelem III. — Barthos—Kurucz, Történelmi atlasz II. — Gelei—Greguss, Allattan. — Borosay—Mattyasovszky, Algebra II. — Borosay—Mattyasovszky, Geometria I. — Horváth—Simon, Logaritmus táblák. — Kelemen, Német szótár I/II. — Schmidt, Latin szótár I/II.

VII. osztály: Molnár, Imakönyv. — Schütz, Kath. Egyháztörténelem. — Prónay—Alszegehy—Sik, Irodalomtört. és olvasó. — Szinnyei, A. magyar nyelv. —

* Jövőre meg fog változni.

Pirchala, Latin nyelvtan 19. kiad. — Fehér, Cicero de Signis. — Huszti, Ifj. Plinius leveleiből. — Wirth, Szemelvények Vergilius Aeneise. — Wagner—Horváth, Római régiségek. — Maywald, Görög nyelvtan. — Marót—Wagner, Homeros Iliasa. — Gerecs—Mészáros, Lirai szemelvények és Antigone. — Fallenbüchl—Kardevan, Német irodalom tört. I. — Bitter—Teveli, Schiller: Wilhelm Tell. — Orosz, Német stílusgyakorlatok. — Marczell—Szolomajer, Egyetemes történet IV. — Barthos—Kurucz, Történelmi atlasz II. — Kalmár—Varga, Földrajz VII. o. Fehér—Szekeres—Nagy, Kísérl. fizikai VII. o. — Borosay—Mattyasovszky, Algebra II. — Borosay—Mattyasovszky, Geometria II. — Horváth—Simon, Logaritmus táblák. — Kelemen, Német szótár I/II. — Schmidt, Latin szótár I/II. — Földy, Görög-magyar szótár.

VIII. o s z t á l y: Molnár, Imakönyv. — Uhlyarik—Madarász, Apologetika. — Prónay—Alszeghy—Sik, Irodalomtört. és olvasó. — Pirchala, Latin nyelvtan. — Balogh, Tacitus szemelv. — Wirth, Horatius. — Wagner—Horváth, Római régiségek. — Maywald, Görög nyelvtan. — Kerényi, Platon és Aristoteles. — Fallenbüchl—Kardevan, Német irodalomtört. II. — Orosz, Német stílusgyakorlatok. — Balanyi—Jászay, Magyarország oknyom. történ. — Barthos—Kurucz, Történelmi atlasz II. — Fehér—Szekeres—Nagy, Kísérl. Fizika VIII. — Borosay—Mattyasovszky, Algebra II. — Borosay—Mattyasovszky, Geometria II. — Horváth—Simon, Logaritmus táblák. — Kornis, Pszichológia és logika. — Kelemen, Magyar-német szótár I/II. — Schmidt, Magyar-latin szótár I/II. — Földy, Görög-magyar szótár.

Könyvtárak és szertárak.

A tanévi könyvtár állománya részben beszerzés, részben adományozás útján örvendetesen gyarapszik. A könyvtár állománya az 1934/35. iskolai évben 9910 kötet. A gyarapodás 260 kötet 1336 P értékben, ebből ajándék 85 kötet 430 P értékben. A 40 folyóirat előtízetésére 380 P-t, a könyvek bekötésére pedig 160 P-t fordítottunk.

Ifjúsági könyvtárunk gyarapodott a jelen tanév folyamán ajándékozás útján 45 művel 85.60 P értékben; vétel útján beszereztünk 142 művet 450.12 P értékben. Nyolc folyóíratra 47 P-t fordítottunk. Könyveink kötése 102 P-be került. Főbb beszerzéseink: A m. földr.-társaság kiadásában megjelent 30 kötet útirajzot; Hóman—Szekfü: Magyar történetét; Dr. Czakó E.: Magyarság néprajzát; Magy. tört. életrajzokból 9 művet; Dr. Pintér Jenő: Irod. történetét; Dr. Fraknoi több művét; Arany J.: Nagydai cigányok 6 pld.; May Károly több művét; Dr. Tóth Tihamér néhány művét; Dr. Sebők Imre: Öt világ-részen keresztül; Ferrero—Pogány tört. munkáit; Szekfü: Három nemzedékét; Móra Ferenc: Georgikonját; Dr. Ballagó: Előadásait; Cooper 6 művét; Gárdonyi, Jókai, Donászy, Gaal M., Salamon F., Karácsonyi János és Imre műveit. Kötelező olvasmányok beszerzésére 117 pengőt fordítottunk.

Kölcsönkönyvtárunk gyarapítására és karbantartására ez évben is 1343.07 pengőt fordítottunk. Új könyvek vásárlására 454.07 pengőt költöttünk. 371 drb. használt könyvet tanulóinktól vettünk át 594.40 pengőért, 747 drb. könyv kötése és javítása 294.60 pengőbe került. Tanulóink önkéntes adománya 170 tankönyvvel gyarapította könyvtárunkat. Így részesülhetett 614 tanuló 5416 tankönyv használatának segélyében.

Tört. földrajzi szertárunk gyarapítására beszereztük a Kókai-cég kiadásában megjelent világtört. térképek közül 1. Európa 1000 év körül. — 2. Európa a vallásháborúk korában és 3. Európa 1878-tól napjainkig, melyek értéke 110 P. Szemléltető képeink karton-lapra vonása és térképeink javítása 21 pengőt igényelt.

A fizikai szertár könyvekre és folyóíratokra összesen 21.90 P-t adott ki, kémiai szerekre 27.38 P-t, egyéb apróságokra 15.27 P-t fordított. Azonkívül 3 drb. elektroncsövet vett 13.30 P-ért.

A természetrajzi és kémiai szertár gyarapodása: Tengelice kitömése és anatómiai készítmények papírmáséból 54 P, vegyszerek, gummi- és üvegáruk 103 P 58 f. értékben. Azonkívül 2 kis kócsag, Kretter Rezső uradalmi erdőgondnok és több tengeri állat Fesztl Nándor II. B. o. tan. ajándéka.

Éremtárunk 20 évi gyűjtés eredményeképp még 2675 drb. duplum kiselejtezése után is 5135 drb. érmet foglal magában, bele nem számítva a 266 drb. emlékérmet. Görög-római érem van 1721; magyar: 621; erdélyi: 26; osztrák: 774; egyéb külföldi 1381; ájtatossági érem: 230 drb. Rendezés alatt áll még 373 drb. Jelen tanévi gyűjtésünk is szép eredményt mutat: 458 drb. Különös buzgóságot fejtett ki a gyűjtésben Schuller Ferenc IV. B. o. P. i., Fehér Péter és Tomanek Nándor III. B. o. tanulók.

A rajzszeretők modellekre 15 P-t, rajzmintákra 4.20 P-t, rajzmin-ták fölragasztására, deklíre 37.50 P-t, rajztanári közlönyre („Rajz-oktatás“) 16 P-t költött. A rajzszeretők képtárát Hartné Kecskés Riza festőművésznő úrasszony saját remekművével, egy pasztell női arc-képpel és Miklósi Gyula festőművész úr gyönyörű két pasztell-táj-képével gyarapította.

A tornaszeretők kapott 2 drb. golyóscsapágyas forgófejes gyűrű-hintakengyelt 28 P és egy darab létrát 10 P értékben. A tornaterem padozatának lakkozása 86 P 62 f-be került.

Ifjúsági egyesületek.

Mária-Kongregációk.

a) A *Felsősök Kongregációjában* prézes *Tüll Alajos, S. J.*, prefektus *Sziller Péter VIII. o. t.*, asszisztens *Ruppert Pál VIII. o. t.*, titkár *Zumbok Ferenc VIII. o. P. i. n.* Tagjainak száma: 123 rendes (közülük 23 np), 20 jelölt, összesen 143. — Zajtalanul építő munkáját szakosztályaiban fejtette ki: az *eucharisztikus* szakosztály buzgóságának eredménye az a 18 engesztelő áldozás, mely a hét minden napjára esett és az a nem lankadó buzgóság a legméltóságosabb Ol-társizentség imáadásában a Székesegyház Corpus Christi kápolnájában a hónap első vasárnapjának ránk eső kora délutáni félórájában. A *karitativ* szakosztály kb. 100 beteglátogatásról számol be; 750 hitbuzgalmi folyóiratot gyűjtött és helyezett el szegények között. A *missziós* szakosztály évi gyűjtése 264.71 P, 50 dkg narancshéj, 14915 bélyeg. Élénk tevékenységével különösen magára vonta a figyelmet a *sajtóirodalmi* szakosztály: zárt körben akadémiákat rendezett, gondoskodott a hangulatos farsangi tea-délutánok műsoráról, megszervezte a Kongregáció évvégi kirándulását, megtekintette a „Dunántúl” helybeli nagy katolikus nyomdaüzemét, szitotta az érdeklődést az Actio Catholica havi sajtógyűlései iránt. — A nagyböjttben keresztúti ájtatosságunk végzésére egyszer a Kálvária-hegyre vonultunk. A kalocsai testvér-intézet 75 éves jubileumán 60 tag képviselte a Kongregációt.

b) A *Kisebb Kongregáció* prézese *Velics Miksa S. J.*, tisztikara: prefektus *Sziller László IV. o. t.*, asszisztensek: *Kaposi Tamás* és *Maurer János IV. o. t.*, titkár: *Bárdos Lajos IV. o. t.* Tagjainak száma: 87, ebből rendes tag: 48, jelölt: 6, vendég: 35. — Az *eucharisztikus* szakosztály a nem kongreganistákat a Jézus Szíve eucharisztikus szövetségbe tömörítette és havi gyűléseivel és heti áldozásaival a Jézus Szíve tisztelet, a gyakori áldozás és az Ima-apostolság szolgálatában állott. A missziós ügy rendszeres támogatását célozta Jézus szent Gyermeiségének egyesülete.

Cserkészlet.

A 673. sz. Pius-Cserkészcsapat parancsnoka, *Tüll Alajos S. J.*, tisztjei v. *Csokonay Sándor*, *Kostyán Károly*, *Szabó Ernő S. J.*, segédtisztjei *Kerényi Károly*, *Farkas Béla*, *Völgyes László* egyetemi hallgatók; tagjainak száma 2 raj 6 örsében 58.

1934. júl. 4—20-ig rendezte meg a csapat ötödik nagytáborát *Virág Ferenc* megyéspüspök úrnak birtokán a *Hidasi-völgyben*. A táborozáson 16 cserkész vett részt.

A pécsi csapatok őrsi akadály-versenyén jó eredménnyel szerepeltek a csapat őrsei. Két őrünket emléklappal tüntettek ki. A jól sikerült Szilveszter-estén a nagytábori élményeket elevenítették fel.

A csapat febr. 2-án avatóünnepélyt rendezett és utána ötletes jeleneteket mutattak be a tábori életből. A kalocsai kollégium 75 éves jubileumán a cserkészcsapat képviseltette magát 18 tagjával és ez alkalommal kifejezte hódolatát gr. Zichy Gyula érsek úr ő nagyméltósága, intézetünk alapítója előtt. A Pius-nap estjén, pünkösd vasárnapján, az előbbi évek szokásához híven a csapat ismét tábortüzet gyújtott öregeink tiszteletére.

Pázmány-Bölcselőkör.

A kör már 1928. óta P. Lenner S. J. igazgató h. vezetése alatt fejti ki tevékenységét. Az ideai alakuló ülését 1934. szept. 23-án tartotta, amelyen a kör tagjai Zumbok Ferencet elnöknek és Sziller Pétert jegyzőnek választották meg. A második félévben tartott választáskor a kör a régi tisztikar megmaradása mellett döntött. A tagok nagy lelkesedéssel és buzgalommal vettek részt a kör munkásságában. Különösen kitűnt Brenner Ferenc és Guth Gilbert alapos előtanulmányt feltételező dolgozata. A kör 13 rendes, egy alakuló és május 1-én záróülést tartott, amelyeken a következő tételek kerültek megvitatásra: Isten léte biztos észokokkal bizonyítható. Az emberben van az anyagtól belsőleg független szellemi állag. Az emberi akarat szabad a belső kényszertől. A leszármazás elmélete úgy, ahogy a darwinisták tartják, ellenkezik a józan ésszel. Nincs Istentől független erkölcsi rend. Létezik erkölcsi értelemben vett természeti törvény és van természeti jog. A magántulajdon joga természetes, de nem korlátlan jog. A kommunizmus, amely a magán tulajdont nem zárja ki, csakis túlzásaiban és főleg materialista világnézetében vetendő el. A házasság a természeti törvény alapján felbonthatatlan. A párbaj ellenkezik a természettörvénnyel. Az állam isteni eredetű. Az öngyilkosságot tiltja a természettörvény.

Pázmány-Önképzőkör. Vezető tanár: Bádonyi Imre. Elnök: Tamásovits János VII. o. t., jegyző Esterházy József gr. P. i. VII. o. t. A kör ideai ülései főleg a költők tolmácsolásában és a szónoki beszéd tekintetében, határozottan a színvonal emelkedését mutatták. Bár feltűnően kiemelkedő előadóink nem voltak, de sok volt a közepesnél jobb szereplés. Áll ez a novellairásra is. Általában úgy látszik, hogy az előadókészség a szónokoknál fejlődik leggyorsabban, mert egyrészt legtöbbet adnak magukból, másrészt kevesebb külső eszközre van szükségük. A művészi szavalat, főképp a modern verseké, nehezebb is. Itt sem hiányoztak azonban meglepetések.

A szónokok közt a Kör ügybuzgó elnökén kívül kitűnt: Galambos Ferenc VII. o. t., Jancsó Imre és Ormay Endre VI. o. t., Fábos Pál V. o. t. A novellában a jellemzés és meseszövés mesterei: Juranovits Ferenc és Schöttler György VII. o. t., Zrinyi József VI. o. t., Hoffecker Henrik, Lendvai Mihály és Szolnok Jenő V. o. tanulók. Szépen szavaltak: Mozsgái Géza, Tobak József, Vértes Boldizsár VII. o. t. és különösen Fábos Pál V. o. t.

Nyelvészeti körök.

A II. A) és II. B) osztály nyelvészeti körének célja az iskolában tanultakat elmélyíteni, a jobb tehetségeket az átlagosnál behatóbb toglalkoztatással és öntevékenységgel egyénileg is tervszerűen fejleszteni. Így természetesen inkább csak a jobb előmenetelű tanulók voltak a kör tagjai.

A kitűzött célnak megfelelően a tagok tevékenysége kiterjedt: a magyarban alkalmas költemények értelmes megtanulására és azoknak tudatos elszavalására, továbbá egyszerű fogalmazási próbálkozásokra; egyéni élmények elbeszélésére, leírására; a latinban fordítottak, párbeszédet mondtak, versenyeket rendeztek s így gyarapították, elmélyítették tárgyi és nyelvtani ismereteiket, szókincsüket és fordítási készségüket; a németben kisebb költeményeket tanultak, az iskolában elsajátított szókincs alapján párbeszédekkel igyekeztek fokuknak megfelelő készségüket tökéletesíteni.

III. A és B) osztály. A tanulók szavalatokkal, felolvasásokkal, költeményekkel, latin mesék elmondásával és latin felolvasásokkal és beszédekkel szerepeltek. Szavalásban kitűntek: Hunyadi József, Paschke Sándor, Rzeczycki Ferenc, Tóth György, Stanitz József. Felolvastak: Maróthy Csaba, Rédl György, Peschaut Heribert, Németh István, Bálics Ferenc. Kiss Ottó saját költeményeit olvasta fel. Vitáztak különböző kérdésekről: Rzeczycki Ferenc, Stanitz József, Firényi Tibor, Peschaut Heribert, Derváli József, Mangult Zoltán, Köhegyi Antal. Latin beszédekben, mesék elmondásában és felolvasásában kitűntek: Fehér Péter, Mihály Ferenc, Pozder Pál, Rédl György, Paschke Sándor, Kerényi József, Kiefer Dezső. Zeneszámokkal szerepeltek: Müller József és Mihály Ferenc.

Latinnyelvi verseny az V. és VII. osztály között.

Merész gondolt az V. osztály „Latin Köre” már Karácsony előtt. Latin tudásuk annyira a fejükbe szállt, hogy a VII. osztály jeles tanulóit versenyre hitták ki. Ám merész és szép gondolatot nem mindig követi a tett. — Közeledett már a Karácsony. „Még nem!” — hangzott a csüggedőbb lelkekben. Előbb tartunk még külön latin stílusgyakorlati órákat latin tanárunk vezetése mellett. Megtörtént az is. Az első félévi osztályozás alapján az V. osztály jelesei végre a VII. osztály jeleseihez demarsot küldtek.

A VIII. o. latin tanára máris magyar szöveget készített és lepecsételt levélborítékban helyezte el az igazgatóságnál. Ami a verseny napján a boríték titkos hüvelyét elhagyta, bizony olyan volt, hogy olyat latin érettségi tételnek, midőn még magyarból latinra kellett fordítani, (hej, beh boldog idők!) alig mertek volna adni. Egy hosszú, félig rejtett, ugyancsak komplikált, 20 soros oratio obliqua volt az öreg Livius kincsébányájából merítve.

A verseny napján, csak szótárral és egy ív papirossal felfegyverkezve a rajzteremben, jó messzire egymástól elhelyezve, minden legcsekélyebb útbaigazítás nélkül 1 és $\frac{1}{2}$ órai munkaidőt kaptak a legszigorúbb tanári őrködés mellett. A szellemi csata komoly és kiméletlen volt.

A munkaidő elmúltával a két osztály dolgozatai a két latin tanár kezébe kerültek. Egyedüli teendőjük az volt, hogy saját versenyző tanítványaik közül a 4-4 legjobbat a jury-nek szolgáltatassák be. Mint-hogy a dolgozatok nem a versenyző neve alatt, hanem szabadon választott jelige alatt szerepeltek, sem az illető szaktanárt, sem a jury tagjait személyi avagy egyéb mellétekintetek nem vezethették annál kevésbé, mivel az ítélőszék triumviratusa: P. Lenner József, S. J., P. Ambrus István S. J. és Horváth Mihály tanár úr a két osztály egyikében sem tanítottak.

Amilyen merész volt a vállalkozás; oly meglepő volt az eredmény. Az elsőséget Járányi László, VII. o. tanuló nyerte 23 ponttal (az elérhető maximális pontszám 30 volt), a második győztes Polgár László, V. o. tanuló volt 22 ponttal. Harmadik és negyedik 2 VII. o. t. lett 21, illetőleg 20.5 ponttal. Az eredmény kihirdetése ünnepélyes keretek közt ment végbe, amennyiben március 15-én a nemzeti ünnepély végén az összes egybegyűlt ifjúság előtt történt. A harsogó Éljenek jóleső jutalma volt a győzteseknek. Vivant sequentes!

Gyorsíró-kör. A gyorsíró-kör a tanulók fokozott érdeklődése mellett folytatta működését. A kör elnökévé László Károly, titkárává pedig Krusniczky József VI. o. tanulókat választotta. Összejövetelét hetenként tartotta, mégpedig az év első felében két, a másodikban egy csoportban. Az első csoportban, mely az egész éven át működött s a kör gerincét alkotta, intézetünk régibb s gyakorlottabb gyorsírói képezték magukat. E csoport célja az volt, hogy a már megalapozott gyorsírási tudását a beszédírás egyszerűbb részeinek átvételével és begyakorlásával tovább fejlessze. Az első félévben működő csoport tagjai az irodai gyorsírás egyes részeinek begyakorlásával igyekeztek tudásukat kiegészíteni.

Munkánk vezérfonalául Dr. Radnai Béla egységes magyar gyorsírásának II. része, az irodai gyorsírás, magasabb fokon pedig a III. rész, a beszédírás tankönyve szolgált.

A kör tagjai közül kilencen vettek részt az Országos Gyorsírószövetség május havában helyben tartott kerületi versenyén. Három helyezést értünk el. László Károly, Ruzsinszky Béla és Krusniczky József 90, 65, illetőleg 40 pontot szereztek. László pénzjutalomban részesült, Ruzsinszky pedig emléklapot kapott.

Sportkör.

Neve: Pius-gimnáziumi Testgyakorló-Kör. (P. T. K.). Kerület: Székesfehérvár; csoport pécsi. Igazolási száma: 236. Alakulási ideje: 1920. A kör tiszteletbeli elnöke: P. Lenner József S. J. igazgató-h. Vezető tanár: vitéz Csokonay Sándor testnevelési tanár. Nyilvános tanulók száma: 716. Magánvizsgázók és magántanulók száma 15. Testgyakorlás alól felmentettek száma: 54. Működő tagok száma korosztályonként: I. koroszt.: 11, II. koroszt.: 14, III. koroszt.: 19, IV. koroszt.: 26. Sportköri foglalkoztatás heti óraszám: 7. Működő szakosztályok: atlétika, játék, torna, tennisz, céllövészet, téli sportok. A tornaterem csónaklakkozott hajópadlója: 230m². Intézeti játszótérek: I. 2000m²., II. 2720m²., III. 2638m²., IV. 2286m². A sportköri foglal-

kozásokat részben a tornateremben, részben a játszótereken végeztük. A P. A. C., — P. E. A. C. társadalmi egyesületek előzékenységéből a sporttelepüket kedden délután 2—4-ig használhattuk az atletika és futball gyakorlására. Az ideai tanév őszi és tavaszi időszakában a VIII. osztály testnevelési óráját összevonva a sportpályán tartottuk s főképp az egész osztály atletikai gyakorlására használtuk fel. Egyes szakosztályok beszámolója: *Atletika*: A P. E. A. C. által kezdeményezett és megrendezett őszi és tavaszi fordulós atletikai versenyekben nem indultunk, mert a verseny heteken keresztül tart s a reáfordítandó idő s a versenyekkel járó izgalmi állapot a tanulmányi előmenetel rovására lett volna. Általában a tanulókba azt szeretnénk belenevelni, hogy az intézeti testnevelés célja nem a kimagasló versenyeredmények elérése, nem a győzni akaráson keresztül fanatikusán megszeretni a sportot, hanem a rend hagyományos szellemében a szülőkkel egyetértve, a sporton át az egyén fegyelmezésének s egészségének a szolgálása, hogy majdan az Istennek és hazának derék polgárai lehessenek.

A házi atletikai verseny eredményei: 16 éven felül: 100 méter síkfutás: 1. Heinisch F. 10.8mp. 2. Rada E. 12.1mp. 3. Ujváry I. 12.2mp. 200 méter síkfutás: 1. Heinisch F. 23.4mp. 2. Ujváry I. 23.7mp. 3. Rada E. 24mp. 400 méter síkfutás 1. Ujváry I. 59.1mp. 2. Bornemisza I. 59.8mp. 3. Nagy L. 62mp. 800 méter síkfutás 1. Ujváry I. 2 p 26mp. 2. Nagy L. 2 p 32mp. 3. Pazar F. 2 p 40mp. Magasugrás: 1. Petry J. 160 cm. 2. Heinisch F. 155 cm. 3. Rada E. 155 cm. Távolugrás: 1. Heinisch F. 6.55m. 2. Dóra P. 6.23m. 3. Petry J. 6.01m. Rudugrás: Petry J. 2.07m. Hármassugrás: Dóra P. 12.11m. 2. Petry J. 11.93m. 3. Halász Gy. 11.17m. Súlydobás: 1. Dóra P. 11.40m. 2. Kohlmann V. 10.59m. 3. Mintál T. 9.65m. Diszkoszdobás: 1. Dóra P. 30.61m. 2. Petry J. 29.31m. 3. Huber J. 24.48m. Gerelydobás: 1. Petry J. 41.78m. 2. Máté S. 36.78m. 3. Kovács G. 34.99m.

14—16 évig. 80 méter síkfutás: 1. Lendvay M. 10.1mp. 2. Scheller J. 10.1mp. 3. Karácsonyi 10.3mp. 300 méter síkfutás: 1. Karácsonyi N. 40 mp. 2. Németh L. 40.4 mp. 3. Magnusz 40.6 mp. Magasugrás: 1. Herbert F. 152 cm. 2. Magnusz J. 152 cm. 3. Karácsonyi 152 cm. Távolugrás: 1. Karácsonyi N. 5.40 m. 2. Lendvay M. 5.08 m. 3. Németh L. 5.04 m. Súlydobás (5 kg) 1. Karácsonyi N. 9.63 m. 2. Kász Zs. 9.55 m. 3. Németh L. 9.24 m. Diszkoszdobás (1.5 kg): 1. Scheller J. 31.48. 2. Németh L. 30.21 m. 3. Karácsonyi 28.43 m.

12—14 évig. 60 méter síkfutás: 1. Bazsó F. 8.4 mp. 2. Lombos O. 8.6 mp. 3. Szücs M. 8.6 mp. Magasugrás: 1. Bazsó F. 135 cm. 2. Klesch S. 135 cm. 3. Sik J. 130 cm. Távolugrás: 1. Klesch S. 4.75 m. 2. Szücs O. 4.74 m. 3. Bazsó F. 4.48 m. Kislabdadobás: 1. Sik J. 58.45 m. 2. Jerger S. 53.56 m. 3. Kellner E. 52.53 m.

10—12 évig. 60 méter síkfutás: 1. Csillag E. 8.6 mp. 2. Bilitzky T. 8.7 mp. 3. Petrányi 8.7 mp. Magasugrás: 1. Bibor K. 125 cm. 2. Balassa 120 cm. 3. Hircy 120 cm. Távolugrás: 1. Csillag E. 4.06 m. 2. Petrányi R. 4.04 m. 3. Kövessy Gy. 3.80 m. Kislabdadobás: 1. Besenyey I. 51.50 m. 2. Balassa 48.30 m. 3. Bibor K. 47.90 m.

A játékszaksztály hetenként egyszer tartott közös edzést a sporttelepen. Intézetek közötti mérkőzéseken nem vettünk részt. Osztályok közt barátságos mérkőzést több ízben rendeztünk.

Tornaszakosztály: A jelvénytípus szerző versenyen a következő eredménnyel vettünk részt: A vasjelvényt elnyerték: Schöttler Árpád, Sebestyén Pál, Kiss Imre, Sárosdy Iván, Várady Béla, Juranovics Ferenc, Rada Ernő, Zumbok Ferenc; a bronzjelvényt elnyerték: Kiss Imre, Sárosdy Iván, Komlóssy István, Mintál Tibor, Perger Ferenc. Az intézeti sportkör rendezésében megtartott Székesfehérvár kerületi tornaversenyben a következő eredménnyel vett részt az ifjúság: I. oszt. csapatbajnokság: 3. helyezés, II. oszt. minősítés (Petri József, Csauscher Endre, Sárosdy Iván, Kiss Imre). Központi díj: 1. hely, I. oszt. minősítés (Perger Ferenc, Mintál Tibor, Várady Béla, Vértés Boldizsár, Komlóssy István). Egyéni bajnokságban: Egyéni összetett bajnok: I. Petry József 109.6 p III. Csauscher Endre 96.09 pont. Bajnokság egyes szereken: nyújtó: I. Petry József 18.9 pont, korlát: III. Petry József 18.6 pont, gyűrű: III. Petry József 18.3 pont, IV. Sárosdy Iván 18 pont. Ló lengési: VI. Petry József 16.8 pont, ugrószekevény: I. Petry József 19 pont, III. Csauscher Endre 16.8 pont; műszabadgyakorlat: IV. Petry József 18 pont. Függeszkedés: csapatbajnokság: I. Pius „B” csapata: 2.512 H. P. (Mintál Tibor, Várady Béla, Vértés Boldizsár, Komlóssy István), II. Pius „A” csapata: 2.479 H. P. (Petry József, Csauscher Endre, Sárosdy Iván, Kiss Imre). Függeszkedés egyéni: III. Csauscher Endre, 0.676 H. P., IV. Sárosdy Iván 0.583 H. P.

Tennisz szakosztály: A házi verseny eredménye: egyes: 1. Rada Ernő, 2. Heinisch Ferenc. Páros: 1. Dora P.—Sziller P., 2. Zichy K.—Rada E. A Vasváry vándordíjas serlegmérkőzés — melynek jelenleg az intézet a védője — az érettségi vizsgák és az értesítő lezárása után kerül eldöntésre.

Téli sportok: igen sokan űzik a korcsolyázás és a sielés nemes sportját. Versenyeket nem rendeztünk és azokon nem vettünk részt.

Céllövészet: A IV—V—VI. osztályok elméleti, a VII—VIII. osztályok elméleti és gyakorlati lökiképzésben részesültek.

Énekkarunk 95 tagból állott ez évben. Minden vásár- és ünnepnapon a Szentmisén négyszólamú énekkel vettünk részt. Az intézet ünnepélyein is szerepeltünk és résztvettünk a pécsi Éneklő ifjúság hangversenyén. A csendes miséken rendszeresen a „Harmonia sacra” új énekgyűjteményéből énekeltünk. Ezenkívül 5 misét, 35 különböző motettát klasszikus és modern szerzőktől betanultunk. Az ifjúsági dalosversenyen Horváth Mihály ez alkalomra írott Fohászokodás-át és Kodály Rectius vives kezdetű Horatius ódáját adtuk elő. A következő szerzőktől énekeltünk: Liszt F., Beethoven, Croce, Vittoria, Palestrina, Gallus, Ingegneri, Arcadelt, Schweitzer, Filke, Horvát M., Kerling J., Bárdos, Deák-Bárdos, Harmat, Kodály.

Tizenhatodik érettségi vizsgálat.

Az érettségi vizsgálatra jelentkezett 57 nyilvános és 1 magántanuló, tehát összesen 58 tanuló; a kiegészítő görög érettségi vizsgálatra 37 jelentkezett és tett vizsgálatot.

Az érettségi írásbeli vizsgálatok május 15., 16., 17. és 18-án folyt le és pedig a következőképpen:

a) *A magyar nyelvből.* Tételek: Horatius hatása irodalmunkra. A másik: Szűkkeblű volt-e a magyar nemzet az alkotmányos jogok kiterjesztésében? Az elsőt 56 jelölt választotta, a másodikat 2. Eredmény: Jeles 32, jó 19, elégséges 7.

b) *A latin nyelvből.* Tétel: Tacitus Annales XV. 48—49. és 50. eleje: A Piso-féle összeesküvés. Eredmény: Jeles 23, jó 27, elégséges 7, elégtelen 1.

c) *A német nyelvből.* Tétel: A mi csendes jubileumunk. (Az 1934—35. tanévre szóló Piusi Kisnaptár bevezető cikke.) Eredmény: Jeles 16, jó 20, elégséges 21, elégtelen 1.

d) *A görög nyelvből.* Tétel: Xenophon Apomnem. Sokr. II. 7. szemelvény. Eredmény: Jeles 14, jó 14, elégséges 9.

A szóbeli érettségi vizsgálat június hó 1., 3., 4., 5., 6., 7. és 8-án volt Kuzmics Ferenc főigazgatóhelyettes elnöklete alatt. Az eredmény a tanulók választott életpályájával a következő:

Kitüntetéssel érett: 7: Csorba Győző (ujságírói), Földváry István (katonai), Pápa György (tanári), Régert József (egyh.), Ruppert Pál (egyh.), Sziller Péter (jogi), Turzó István (egyh.).

Jelesen érett 5: Bohár Antal (egyh.), Brenner Ferenc (egyh.), Hell Miksa (mérnöki), Kaszás Imre (egyh.), Saray László (jogi).

Jól érett 20: Áronffy Tivadar (jogi), Gerber Imre (jogi), Hirt László (orvosi), Horváth Gábor (egyh.), Kálmán János (jogi), Keller Lajos (tanítói), Kovács Ferenc (jogi), Kovács Zoltán (jogi), Kresz Márton (egyh.), Lőrincz Zoltán (jogi), Mintál Tibor (katonai), Müller Jakab (egyh.), Novelly Tamás (külügyi), Pergner Ferenc (jogi), Polka József (egyh.), Ráboczkai Róbert (egyh.), Ruff János (orvosi), Swierkiewicz Ernő (tanári), Vajer János (jogi), Zumbok Ferenc (mérnöki).

Érett 23: Berényi István (kertészeti), Birck Oszkár (katonai), Bornemisza István (külügyi), Bögri Géza (jogi), Dora Péter (orvosi), Dorsics István (katonai), Fábrián József (jogi), Guth Péter (egyh.), Hangya Márton (egyh.), Hargitai József (jogi), Horváth Gyula (tisztviselői), Komlós István (közgazdasági), Kovács Géza (tanári), Láng Miklós, Marsovszky László (jogi), Máté Sándor (orvosi), Pazar Ferenc (jogi), Pétersz István (közigazgatási), Rada Ernő (katonai), Rónaky Elemér (jogi), Villányi Béla (egyh.), Visnyei János (gazdasági), Zsemberi Gyula (jogi).

A tanulók érdemsorozata.

A számok és rövidítések magyarázata: a) magaviseletben: pd = (1), jó = (2); = szabályszerű (3); — b) előmenetelben: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen; c) a tandíjkedvezményeknél: 1 = 10 P elengedve, 2 = 20 eleng., 3 = 30 P eleng., 4 = 40 P eleng., 5 = 50 P eleng. (egész tandíjmentes). — P. i. = Pius-internátusi növendék; ism. = ismétlő; fm. = felmentve. A róm. kat. tanulók vallása nincs jelezve.

A V. K. Miniszter rendelete értelmében a magaviseleti érdemjegyek megállapításánál a tanuló szorgalma, kötelességtudása és akaratilag fegyelmezettisége is figyelembe veendő. Példás (1) magaviseleti érdemjegyet csak az a tanuló kaphat, akinek szorgalma és magaviselete egyaránt teljesen kifogástalan.

Első A) osztály.

Osztályfőnök: Lukács Andor.

KITÜNTETÉSEK:

Jóviseletből és összes előhaladásból:

Glaub Ferenc.

Megközelítették: *Miszlai Gyula, Mammel Ede, Vértes Béla.*

Hittanból: *Flerkó Béla.*

Megközelítették: *Vértes Béla, Glaub Ferenc, Miszlai Gyula.*

Magyar nyelvből: *Zsuffa László.*

Megközelítették: *Miszlai Gyula, Vértes Béla, Bacsa Antal.*

Latin nyelvből: *Miszlai Gyula.*

Megközelítették: *Glaub Ferenc, Mammel Ede, Ginter Ferenc.*

Földrajzból: *Mammel Ede.*

Megközelítették: *Glaub Ferenc, Bacsa Antal, Avarosi Károly.*

Természetről: *Vértes Béla.*

Megközelítették: *Flerkó Béla, Bacsa Antal, Fényes Miklós.*

Mennyiségtanból: *Czirák József.*

Megközelítették: *Mammel Ede, Glaub Ferenc, Miszlai Gyula.*

Rajzból: *Bacsa Antal.*

Megközelítették: *Glaub Ferenc, Mammel Ede, Somogyi István.*

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetről	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás
Avarosi Károly	pd	2	2	2	1	2	2	2	1
Bacsa Antal	pd	1	1	1	1	1	1	1	1
Beksits Antal	pd	2	1	1	2	2	2	1	2
Brand József P. i.	jó	2	3	3	3	2	3	2	2
5. Budai Kálmán	pd	1	1	2	2	1	1	1	2
Buzássy Sándor	pd	1	1	1	1	1	1	1	2
Csepregi János ism.	jó	2	2	3	3	1	2	2	1
Cser Béla	jó	2	4	4	1	2	3	2	2
Csernus László	jó	2	3	3	3	2	3	3	1
10. Csurmann Tivadar	jó	2	2	3	2	1	3	1	2
Czirák József	pd	1	1	1	1	1	1	1	2

Első B) osztály.Osztályfőnök: **Holovics Flórián S. J.**

KITÜNTETÉSEK:

Jóviseletről és összes előhaladásból:

Mátyási István P. i.Megközelítették: *Harmat László, Sárdi Jenő.***Hittanból:** *Lukács Zoltán.*Megközelítették: *Kiszt János, Nagy Pál P. i., Sárdi Jenő.***Magyar nyelvből:** *Nagy Pál P. i.*Megközelítették: *Füzér Károly, Kiszt János, Gyuris József.***Latin nyelvből:** *Maschler Tibor.*Megközelítették: *Mátyási István.***Földrajzból:** *Gyuris József.*Megközelítették: *Mátyási István, Manzini László, Weber Jenő.***Természetrajzból:** *Mánfay Károly.*Megközelítették: *Lukács Zoltán, Nagy Pál P. i., Füzér Károly.***Mennyiségtanból:** *Kiszt János.*Megközelítették: *Sárdi Jenő, Harmat László, Horváth János.***Rajzból:** *Pál István.*Megközelítették: *Horváth János, Simon Tibor, Füzér Károly.*

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás
Balassa Lajos	jó	2	2	3	2	2	4	1	1
Bánszky István P. i.	pd	1	2	3	1	2	3	2	3
Bányai Ferenc	jó	1	1	2	1	1	3	2	3
Bencze Tibor	jó	2	2	3	3	2	3	2	1
5. Bertók János	pd	1	1	2	1	1	2	2	2
Buzádi Lajos ism.	jó	2	3	4	3	2	3	3	3
Csomay Károly	jó	1	1	3	2	1	3	2	fm
Dettre Tamás	jó	1	2	2	1	1	2	2	2
Dobos Tibor	jó	2	2	4	4	2	4	2	3
10. Dobray Attila	pd	1	1	2	2	2	2	3	2
Drávavölgyi (Miskecz) Valér	jó	2	3	4	3	2	3	2	2
Fábián István P. i.	pd	1	1	3	1	1	3	2	1
Füzér Károly	pd	1	1	2	1	1	2	1	2
Gyuris József	pd	1	1	2	1	1	2	1	2
15. Hadler Ottó P. i.	jó	2	2	2	2	1	3	1	3
Hamerli László	jó	2	2	4	3	2	4	2	2
Harmat László	pd	1	1	1	1	1	1	1	1
Horváth János	pd	1	2	2	3	2	1	1	1
Horváth Tibor	jó	2	2	3	3	2	3	3	2
20. Jánosi Gyula	jó	2	3	3	2	2	2	1	1
Karády Sándor P. i.	pd	1	1	2	2	1	2	2	1
Kardos László	jó	1	2	3	1	2	3	2	2
Kálóczy László	jó	1	1	3	1	1	2	1	3
Kiszt János	pd	1	1	2	2	1	1	1	3
25. Kovács György	pd	2	2	3	2	1	3	1	1
Lauly Béla	pd	1	2	2	3	2	3	2	1

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetr.	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás
Légrády László	jó	1	1	3	2	2	3	1	3
Lőrinc István	jó	2	2	3	2	2	3	3	3
Lukács Zoltán	pd	1	1	2	1	1	1	1	2
30. Manzini László	pd	1	2	2	1	2	2	2	2
Markó József	pd	1	2	3	2	2	2	2	2
Maschler Tibor	pd	1	1	1	1	1	2	1	1
Mányay Károly	pd	1	1	1	1	1	1	1	2
Mátyási István P. i.	pd	1	1	1	1	1	1	1	1
35. Merkl János	pd	1	2	3	1	2	3	1	fm
Molnár Endre	pd	1	1	2	1	2	2	2	1
Nagy István	pd	1	1	3	2	2	2	1	2
Nagy Károly	pd	1	1	2	2	2	2	1	1
Nagy Pál P. i.	pd	1	1	2	1	1	2	1	2
40. Nagy Titusz	jó	2	1	3	3	2	4	3	2
Patajger Nándor	jó	2	2	3	2	1	2	3	2
Pál István	pd	1	1	2	1	1	2	1	1
Pécsi Antal	jó	2	2	3	3	1	4	1	3
Péter Béla	jó	1	2	3	3	2	4	2	2
45. Rappai István	jó	1	2	3	2	1	4	3	fm
Reisz László	pd	1	1	2	3	2	2	2	2
Resch József	jó	2	3	3	2	2	4	3	2
Resch László	pd	2	2	3	2	1	3	3	2
Sántha József	jó	2	1	2	2	2	3	1	fm
50. Sárdi Jenő	pd	1	1	1	1	1	1	1	1
Schmidt József	jó	1	2	3	2	1	2	3	1
Schmidt Lajos	jó	2	3	4	3	2	4	2	3
Schóbert Péter	jó	2	2	4	3	2	4	2	2
Simon Tibor	pd	1	1	2	2	1	2	1	2
55. Somorjai Sándor	jó	1	2	3	2	2	3	2	3
Soós József	jó	1	1	3	2	1	3	3	3
Szabó Gyula	pd	1	2	3	2	2	3	2	1
Százuj József	pd	1	1	2	2	1	2	1	1
Teppert Ernő	jó	2	2	3	2	2	3	3	3
60. Torondy Kálmán P. i.	pd	1	1	3	1	1	2	2	2
Tóth Imre	jó	3	3	4	3	2	3	3	fm
Tóth István P. i.	pd	1	1	3	2	1	2	2	3
Tölgyes Géza	jó	1	1	3	1	2	3	2	1
Töreki Gábor	jó	1	2	4	2	1	4	2	2
65. Trenner Károly	jó	2	2	4	3	2	3	3	3
Varga Valér	pd	1	1	2	1	1	3	1	1
Wéber Jenő	pd	2	1	2	1	1	1	1	2
Wimmer János	jó	2	3	4	4	2	4	3	fm
<i>Magántanulók:</i>									
Markója László		1	1	1	1	1	1	1	
70. Széchényi Antal gr.		1	1	2	1	1	2	2	

Összesen: 70

Kimaradt: Monostori György.

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Természettudomány	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás	Tandíj-kezdmény
Hegedüs László	pd	1	2	2	2	1	1	1	1	1	
Hertelendy Miklós P. i.	pd	1	2	2	2	1	1	3	3	3	
Incze Zoltán	pd	1	2	2	2	1	1	2	2	2	
25. Kanizsa Árpád	pd	2	2	3	3	2	1	3	2	3	
Kálmándy-Pap László	pd	1	1	2	2	1	1	3	1	2	2
Keglevich Károly	jó	2	3	3	3	3	2	4	3	3	
Keller György P. i.	jó	1	2	3	3	2	1	3	2	2	
Kellner Emil P. i.	pd	1	1	3	3	3	2	3	1	2	
30. Kis János	jó	2	1	3	3	3	2	4	1	3	
Koller György P. i.	pd	1	1	2	2	2	1	3	1	3	
Kövesi Gyula	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Marsovszky György P. i.	jó	1	2	3	3	2	1	3	2	2	
Mizerák Tibor	jó	2	2	3	3	2	1	3	2	2	
35. Pap Antal	jó	1	2	3	3	3	1	4	1	2	
Pártos László	pd	1	1	3	3	1	1	3	1	2	
Petrányi Rezső P. i.	pd	1	1	2	2	2	2	3	1	1	
Péter (Perencz) János	jó	2	1	3	2	3	2	4	1	2	
Raffensperger László P. i.	pd	1	1	3	3	2	1	2	1	2	
40. Ralovich György P. i.	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	
Schlichter Ferenc.	jó	2	2	2	3	3	2	3	1	1	
Straub Mihály	pd	1	1	1	1	1	1	2	1	2	
Stryk Gergely P. i.	jó	1	2	3	2	1	2	2	3	2	
Szerényi Péter	pd	1	1	2	1	1	1	2	1	1	2
45. Szrimác Márk	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3
Tasnádi (Till) Géza	jó	2	3	4	4	4	2	4	3	3	
Tóth Győző	jó	1	2	4	3	4	2	4	2	2	
Tóth Iván	jó	1	3	4	3	3	1	2	3	fm	
Tóth János	jó	1	1	4	3	4	1	4	2	3	
50. Tóth Lajos	jó	2	2	4	4	4	2	4	2	2	
Umbrai Ferenc P. i.	pd	1	1	2	2	1	1	2	1	fm	
Vejtey (Weinmann) Alajos	jó	1	3	3	3	3	1	3	3	3	
Verbláč Károly ism.	pd	2	1	3	1	3	2	2	2	2	
Vicze István	pd	1	2	2	2	2	1	3	1	2	

Összesen: 54

Kimaradtak: Herbert Egon, Lauly István, Szlobonyi Tibor.

Második B) osztály.

Osztályfőnök: Csengődy (Grelinger) József S. J.

KITÜNTETÉSEK:

Jóviseletből és összes előhaladásból:

Gábrriel András.

Megközelítették: Tulipán József, Honti Ernő, Havas Róbert.

Hittanból: Havas Róbert.

Megközelítették: Tulipán József, Németh Árpád, Kopilovics Lajos.

Magyar nyelvből: Honti Ernő.

Megközelítették: Tulipán József, Gábrriel András, Koch Antal.

Latin nyelvből: Tulipán József.

Megközelítették: Gábrriel András, Honti Ernő, Kerekes Károly.

Német nyelvből: Gulyás Endre.

Megközelítették: Tulipán József, Havas Róbert, Honti Ernő.

Földrajzból: Koch Antal.

Megközelítették: Tulipán József, Gábrriel András, Németh Árpád.

Természetrajzból: Kerekes Károly.

Megközelítették: Fesztl Nándor, Honti Ernő, Havas Róbert.

Mennyiségtanból: Németh Árpád.

Megközelítették: Kokás Elemér, Tulipán József, Honti Ernő.

Rajzból: Schmidt Mátyás.

Megközelítették: Gábrriel András, Kopilovics Lajos, Honti Ernő.

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás	Tandíj- kedvezmény
Beck Ferenc	pd	1	1	2	1	1	1	2	1	1	
Benczenleitner Emil	jó	1	2	4	4	3	2	4	3	1	
Bogdanov András	pd	1	1	3	3	2	2	3	1	1	
Bors Tibor	pd	1	1	1	2	1	2	1	1	2	3
5. Brauhoffner Aurél	jó	2	3	4	3	3	2	4	2	2	
Buzánszky József	jó	1	1	3	3	3	1	4	2	3	
Csernus József ism.	pd	1	1	2	2	2	1	2	1	2	
Cziráki József	jó	1	2	3	3	3	2	2	1	1	
Drávavölgyi (Misketz) László	jó	2	3	4	4	3	2	4	3	2	
10. Farkas Béla	pd	1	2	2	2	2	2	3	3	3	
Fesztl Nándor	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	
Forray Antal	pd	1	2	3	3	1	1	3	2	2	
Gábrriel András	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3
Gulyás Endre	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
15. Gyarmati Mihály	pd	1	1	3	3	1	2	3	1	1	
Habich József	pd	1	2	3	2	3	2	3	1	1	
Havas Róbert	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Hámori László	pd	1	1	1	2	1	1	2	2	1	
Hegedüs László	pd	1	1	3	3	2	1	3	2	2	
20. Hegyes Tibor	jó	1	2	3	4	3	2	3	3	3	
Honti Ernő	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Horváth Bertalan	jó	1	2	3	2	3	2	3	2	2	
Kerekes (Koleszarits) Károly	pd	1	1	1	1	1	1	1	2	2	

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Természetről	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás	Tandíj-kezdmény
Keresztes Andor	jó	2	3	4	4	3	2	3	2	2	
25. Kis Jenő	jó	1	3	4	4	3	1	4	3	3	
Kis Rudolf	pd	1	2	3	3	2	1	3	2	2	
Koch Antal	pd	1	1	2	1	1	1	1	1	1	
Kokas Elemér ism.	pd	1	1	2	2	1	1	1	1	1	
Kopilovics Lajos	pd	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2
30. Kordé Gyula	jó	1	2	3	4	3	1	3	2	3	
Lauer János	pd	1	1	1	2	2	1	3	1	2	
Lepold Péter	jó	1	2	3	2	3	1	3	1	2	
Lisiczky Lajos	jó	1	2	2	3	2	1	3	1	3	
Máté Miklós	jó	1	1	3	3	3	1	3	1	2	
35. Merta Ágoston	jó	1	1	2	2	2	1	3	2	1	
Molnár Ferenc	jó	1	2	3	4	3	2	3	3	2	
Németh Árpád	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Papp András	jó	1	3	3	3	2	1	3	3	3	
Perlaki (Pfeiffer) Károly	pd	1	2	2	3	1	1	3	2	3	
40. Petrovits István ism.	pd	1	2	3	2	1	1	3	3	1	
Preineszberger Jenő ism.	pd	1	1	1	2	1	1	2	2	2	
Ráth Henrik	pd	1	1	1	1	1	1	2	1	2	
Regős Ákos	jó	1	3	3	3	3	1	4	3	3	
Réber László	pd	1	2	2	2	2	1	3	1	fm	
45. Rostás Gyula	pd	1	1	1	2	2	1	2	1	1	
Rubind Lajos	jó	1	2	3	3	3	2	3	3	1	
Rudolf Ernő	jó	2	1	2	2	2	2	2	1	1	
Rüll János	jó	1	1	4	2	3	1	3	2	2	
Schmidt Mátyás	pd	1	1	1	1	1	1	2	1	2	
50. Schneider György	pd	1	2	2	1	3	2	3	2	1	
Simonfai Sándor	jó	2	2	3	3	3	2	4	2	1	
Szabó Dezső	jó	1	2	3	3	3	1	4	1	2	
Szabó Sándor	pd	1	1	3	3	3	1	3	1	2	
Székelyi Dezső	jó	2	2	3	3	2	1	3	2	2	
55. Szőke Jenő	jó	1	2	3	3	3	2	3	2	3	
Tulipán József	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Uhl Ferenc	pd	1	1	2	1	1	1	3	2	2	
Varga Alajos	jó	1	1	3	3	3	1	4	3	2	
<i>Magántanuló:</i>											
Br. Birbach Ferenc ism.		1	1	2	1	1	1	1	1		

Összesen: 59

Harmadik A) osztály.Osztályfőnök: **Horváth Mihály.****KITÜNTETÉSEK:**

Jóvisletheből és összes előhaladásból:

Mihály Ferenc.**Hittanból:** *Németh Sándor.*Megközelítették: *Hertelendy György P. i., Gergő Alfréd, Kaizer Vilmos.***Magyar nyelvből:** *Záhonyi Aladár.*Megközelítették: *Mihály Ferenc, Somorjai Péter, Gergő Alfréd,***Latin nyelvből:** *Mihály Ferenc.*Megközelítette: *Záhonyi Aladár.***Történelemből:** *Kiss Ottó Miklós P. i.*Megközelítette: *Mihály Ferenc.***Földrajzból:** *Gergő Alfréd.*Megközelítették: *Mihály Ferenc, Hertelendy György P. i., Engert Miklós.***Fizikából:** *Somorjai Péter.*Megközelítették: *Mihály Ferenc, Németh Sándor, Kaizer Vilmos.***Mennyiségtanból:** *Engert Miklós.*Megközelítették: *Németh Sándor, Kaizer Vilmos, Somorjai Péter.***Rajzból:** *Hahn Rezső P. i.*Megközelítették: *Gergő Alfréd, Hertelendy György P. i., Mihály Ferenc.*

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás	Tandíj-kezdmény
Baranyi Ferenc	jó	2	3	3	2	3	2	3	3	3	1	
Bálics Ferenc	jó	1	2	3	2	1	2	1	1	2	1	
Berényi Sándor	jó	1	2	3	4	3	3	3	3	2	3	
Bors Elemér	jó	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	
5. Cser Sándor ism.	jó	2	3	3	3	2	3	2	2	2	fm	
Cservény Árpád P. i.	jó	2	2	2	2	1	1	2	3	2	2	
Demhardt Béla	jó	1	3	3	3	1	3	2	3	1	2	
Dittrich Jakab	jó	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	
Dora Imre	jó	1	3	3	3	3	3	3	3	1	1	
10. Egyed Tibor	jó	2	2	1	1	2	1	2	1	3	2	
Engert Miklós	pd	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1
Falkenheim László	jó	3	3	3	4	3	3	3	4	1	fm	
Farkas József	jó	2	2	3	3	3	3	3	3	1	1	
Fekete Sándor	jó	2	4	3	4	3	3	3	4	3	2	
15. Gaál Ferenc	jó	2	3	3	3	3	3	3	4	3	fm	
Gergelics Vilmos	jó	1	4	3	3	2	3	3	3	1	2	
Gergő Alfréd	pd	1	1	2	2	1	1	1	2	1	3	
Gernert János	jó	2	4	4	3	3	3	3	4	3	2	
Hahn Rezső P. i.	pd	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	
20. Hart Gyula	jó	1	2	3	3	2	3	3	3	1	1	
Házy János	jó	2	2	3	3	2	3	2	3	2	2	
Hertelendy György P. i.	pd	1	1	2	2	2	1	2	2	1	2	
Horváth Ferenc P. i.	jó	2	3	4	3	2	2	2	2	1	2	

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás	Tandíj- kedvezmény
Kaizer Vilmos	pd	1	2	1	2	1	2	1	1	1	2	
25. Kassay (Kuzén) László P. i.	pd	1	1	2	2	2	2	2	3	2	2	
Káplár Sándor	jó	1	3	3	4	3	3	3	4	3	2	
Kerényi József	pd	1	3	2	2	3	3	3	2	1	2	
Kiefer Dezső	jó	1	2	2	3	2	3	2	3	1	3	
Kiss Endre	jó	2	3	3	3	2	3	3	4	1	2	
30. Kiss Ottó Miklós P. i.	jó	1	1	1	1	1	2	2	1	2	1	
Krómy Károly	jó	2	2	3	4	2	3	3	3	3	2	
Laub György	jó	1	4	4	3	3	3	3	4	2	2	
Marosvölgyi Ferenc ism.	jó	2	2	3	3	2	3	2	3	1	2	
Mihaldinecz János	jó	1	2	2	2	2	3	3	3	2	1	
35. Mihály Ferenc	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Miklós Simon	pd	2	1	2	2	2	2	3	3	1	2	
Molvay Kálmán	jó	2	3	3	3	2	3	3	3	2	1	
Müller Márton P. i.	jó	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	
Nádas Ágoston	jó	1	2	3	3	1	2	2	3	3	2	
40. Németh István P. i.	jó	1	2	3	3	2	2	2	3	3	2	
Németh Sándor	pd	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1	3
Pabor Béla P. i.	jó	2	3	4	3	3	3	3	3	2	2	
Pál Imre	jó	1	2	3	2	3	2	2	3	1	3	
Pintér János	jó	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	
45. Potyondi Lajos	jó	1	3	3	3	2	3	2	3	2	1	
Ruff József	jó	2	3	3	2	2	2	3	2	2	2	
Schifflich Károly	jó	2	3	3	3	3	3	3	3	1	3	2
Somorjai Péter	pd	1	1	1	2	2	2	1	1	2	2	3
Sümeği (Schmidt) Márton	jó	1	2	3	3	3	3	3	3	2	3	
50. Takáts Gyula	jó	3	2	3	3	3	3	2	3	1	3	
Tegzes (Teixler) György	jó	2	2	2	2	2	2	2	3	1	1	
Törtely Károly	jó	2	2	3	2	3	2	2	2	2	2	
Urász Géza	jó	2	3	3	3	3	3	3	3	1	fm	
Záhonyi (Dvorzsák) Aladár	pd	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	
<i>Magántanuló.</i>												
55. Pál György		1	2	3	2	3	1	3	2	1		

Összesen: 55

Kimaradtak: Luspay Dezső, Settényi Tamás, Tóka István.

Harmadik B) osztály.

Osztályfőnök: Gyulai Ferenc.

KITÜNTETÉSEK:

Jóviséletből és összes előhaladásból:

Fehér Péter.

Megközelítették: Radó Aladár, Raksányi Árpád P. i.

Hittanból: Rédl György.

Megközelítették: Nemes Tihamér, Lombos Oszkár P. i., Fehér Péter.

Magyar nyelvből: Köhegyi Antal.

Megközelítették: Rédl György, Fehér Péter, Raksányi Árpád P. i.

Latin nyelvből: Fehér Péter.

Megközelítették: Raksányi Árpád P. i., Radó Aladár.

Német nyelvből: Fehér Péter.

Történelemből: Lombos Oszkár P. i.

Megközelítették: Rédl György, Fehér Péter, Jerger Sándor P. i.

Földrajzból: Nemes Tihamér.

Megközelítették: Fehér Péter, Rédl György, Raksányi Árpád P. i.

Fizikából: Raksányi Árpád P. i.

Megközelítették: Radó Aladár, Nemes Tihamér, Fehér Péter.

Mennyiségtanból: Radó Aladár.

Megközelítették: Fehér Péter, Nemes Tihamér, Rzczycki Ferenc.

Rajzból: Rédl György.

Megközelítették: Nemes Tihamér, Köhegyi Antal, Rzczycki Ferenc.

A tanuló neve	Magaviselet											
		Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás	Tandíj- kedvezmény
Beleki Jenő	jó	1	1	3	3	2	2	2	3	1	1	
Bertalan Ákos P. i.	jó	1	2	3	2	3	3	3	3	2	3	
Bottay Zoltán ism.	jó	2	2	3	3	3	3	3	3	1	2	
Börzöli Lajos	jó	1	3	3	4	3	3	3	3	2	2	
5. Czéh Antal	jó	1	2	4	4	3	3	3	3	1	2	
Decleva Endre	jó	2	2	3	4	3	3	3	3	1	1	
Erdősi István	jó	2	2	4	4	4	3	3	4	2	3	
Erős Gyula	jó	1	2	3	3	3	3	3	2	2	fm	
Farkas Béla	jó	2	2	3	4	3	3	3	4	2	2	
10. Fehér Péter	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
Firényi Tibor	jó	1	1	1	2	1	2	2	2	1	1	
Fülöp István	pd	1	1	1	2	1	1	1	2	1	2	2
Gatti József P. i.	jó	2	2	3	3	2	3	2	3	2	3	
Gelencsér József	jó	2	1	4	4	3	3	2	3	2	2	
15. Gelencsér Lajos	pd	1	1	2	2	2	1	2	3	2	1	
Györkö Ferenc	jó	2	1	3	3	3	2	3	2	1	2	
Horváth József	pd	2	1	2	3	3	2	3	3	2	2	
Hunyady József	pd	1	1	2	2	1	1	2	3	2	2	1

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlás	Tandíj- kedvezmény
Jerger Sándor P. i.	jó	1	1	2	2	1	1	2	1	2	2	
20. Karácsony Nándor	pd	2	2	3	3	3	2	3	3	1	1	
Klesch Sándor	jó	2	1	3	3	3	3	3	3	1	1	
Knotik József	jó	2	3	3	4	2	3	3	3	3	3	
Kovács Antal	pd	1	2	3	4	3	3	3	3	1	3	
Könczöl Ferenc	jó	1	1	1	2	3	3	3	3	2	2	
25. Köhegyi (Köhler) Antal	pd	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	2
Kummer Miklós	jó	2	3	4	4	3	3	3	4	2	2	
Lombos Oszkár P. i.	pd	1	1	2	2	1	1	2	1	1	2	
Mangult Zoltán	jó	2	1	3	3	3	3	3	3	2	2	
Maróthy Csaba	jó	1	2	3	3	1	2	2	2	2	2	
30. Maul Ernő	jó	2	1	3	2	2	3	3	3	2	3	
Melles Rezső	jó	1	1	3	3	2	3	2	3	2	2	
Nemes Tihamér	pd	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	5
Németh Lőrinc P. i.	jó	1	1	2	3	2	1	2	2	2	2	
Papp István	jó	2	1	4	4	3	3	3	3	2	2	
35. Paschke Sándor	jó	1	1	1	2	1	2	2	3	3	1	
Peschaut Heribert P. i.	jó	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	
Pozder Pál	pd	1	1	2	3	2	2	1	1	2	2	
Radó Aladár	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5
Raksányi Árpád P. i.	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
40. Rédl György	pd	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	
Rostás Ferenc	jó	2	2	3	4	3	3	3	4	3	1	
Rzeczycki Ferenc	jó	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	
Schlank Ferenc	pd	2	1	3	3	3	3	2	2	2	2	
Schramm Márton	pd	1	1	2	1	2	1	2	2	2	3	
45. Sik József	jó	2	1	3	3	3	3	3	3	2	1	
Stanitz József	jó	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	
Szalay János	jó	2	3	4	4	3	3	3	4	3	2	
Szücs Ottó P. i.	jó	2	2	3	3	1	3	2	3	3	1	
Tarr István	jó	2	1	3	3	3	3	2	3	2	1	
50. Tomanek Nándor	jó	1	1	3	3	3	3	3	3	2	1	
Tóth György P. i.	jó	1	1	3	3	1	3	1	2	2	2	
Vastagh Gyula	jó	1	1	3	4	3	3	2	3	2	2	
Völgyes Oszkár ism.	jó	1	2	3	2	2	2	2	3	1	3	
Weich László	jó	1	1	3	3	3	3	2	2	1	1	2
55. Wott Béla	jó	1	1	3	3	2	2	2	2	1	1	
<i>Magántanuló:</i>												
Csizmadia Elek		1	1	2	1	1	1	1	1	1		

Összesen: 56

Kimaradtak: Jozipovics István, Kutor László.

Negyedik A) osztály.

Osztályfőnök: Mahács Károly S. J.

KITÜNTETÉSEK:

Jóviseletből és összes előhaladásból:

Sziller László.

- Megközelítették: Pleizer János, Galic Béla, Bárdos Lajos P. i.
Hittanból: Bárdos Lajos P. i.
 Megközelítették: Szerdahelyi István, Galic Béla, Nagy Andor.
Magyar nyelvből: Pleizler János:
 Megközelítették: Sziller László, Nagy Andor, Bárdos Lajos P. i.
Latin nyelvből: Sziller László.
 Megközelítették: Pleizler János, Galic Béla, Bárdos Lajos P. i.
Német nyelvből: Pleizler János.
 Megközelítették: Sziller László, Szüts Miklós P. i., Wolf Antal.
Történelemből: Galic Béla.
 Megközelítették: Sziller László, Kóczán Károly, Györgyi Miklós.
Földrajzból: Györgyi Miklós.
 Megközelítették: Galic Béla, Sziller László, Mutz Endre.
Kémiából: Bárdos Lajos P. i.
 Megközelítették: Györgyi Miklós, Szerdahelyi István, Nagy Andor.
Mennyiségtanból: Sziller László.
 Megközelítették: Pleizler János, Galic Béla, Bárdos Lajos P. i.
Rajzból: Bédi Gyula.
 Megközelítették: Májer Ferenc, Pleizler János, Galic Béla.

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Kémia	Mennyiségtan	Rajz	Gyorsírás	Testgyakorlás	Tandíj- kedvezmény
Altenthaler György	jó	1	3	3	2	2	2	2	3	1	1	3	
Bandicz Pál	jó	1	3	3	3	1	2	2	4	2	2	3	
Bazsó Ferenc P. i.	jó	1	2	2	2	3	2	2	2	2	2	1	
Bárdos Lajos P. i.	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
5. Bédi (Bedics) Gyula	pd	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	
Bizse János	jó	1	3	4	3	2	2	2	3	1	2	3	
Blumm Antal	pd	1	1	2	2	2	1	2	3	1	2	2	
Czibulka Márton	jó	1	2	3	3	1	1	2	3	1	3	1	
Dunai Antal	pd	2	2	3	3	3	2	2	3	1	1	3	
10. Galicz Béla	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
Gálos Jenő	jó	2	3	3	2	1	1	3	3	1	2	2	
Griffaton Miklós	jó	1	2	3	3	3	2	3	3	1	1	1	
Györgyi Miklós	pd	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	
Hámori Jenő	jó	2	3	3	2	2	2	3	3	1	2	2	
15. Hirt Ottó	jó	1	2	4	4	2	3	2	4	1	1	3	
Husztai (Kalk) Ferenc	pd	1	3	3	3	3	2	1	3	1	1	2	
Jagicza Antal	jó	1	2	3	3	2	3	2	3	2	3	3	
Jávor Zoltán	jó	1	2	3	2	2	2	2	3	3	1	2	
Kiss Dezső	pd	1	2	3	2	1	1	2	2	1	1	2	

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Kémia	Mennyiségtan	Rajz	Gyorsírás	Testgyakorlás	Tandíj- kedvezmény
20. Kóczán Károly	jó	1	2	2	1	1	1	2	2	1	1	2	
Láng Oszkár	jó	1	2	4	2	2	2	3	3	2	1	2	
Lex Gyula	jó	1	3	3	3	2	2	1	3	1	1	2	
Maik Nándor	jó	3	4	3	3	2	2	2	3	2	2	2	
Májer Ferenc	pd	1	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	
25. Mutz Endre	pd	1	1	2	2	1	1	2	2	1	1	2	
Mutzer György P. i.	pd	1	2	2	2	1	1	2	2	2	1	2	
Nagy Andor	pd	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	3
Németh László ism.	jó	1	3	3	2	2	2	2	3	1	3	2	
Noll Gáspár	jó	1	2	2	1	1	1	2	2	1	1	3	1
30. Ormai (Ösztheimer) Béla	jó	1	3	3	3	3	2	1	3	3	4	2	
Papp József	pd	1	3	3	3	2	2	3	3	1	1	2	
Pleizler János	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	4
Poór Sándor	jó	1	2	3	2	2	1	2	3	1	2	fm	
Remete Valér	jó	1	2	4	3	3	2	1	3	2	2	1	
35. Ripszám Ádám	pd	2	1	3	2	2	2	3	2	2	1	3	
Schmiedthoffer József P. i.	pd	1	1	3	2	1	2	2	3	3	1	3	
Spannenberger József	pd	1	2	3	1	2	2	3	3	1	2	3	1
Steiner Ferenc	jó	1	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2	
Szendrődy Ottó	pd	1	2	3	3	2	2	1	3	1	3	2	
40. Szerdahelyi (Kercsmár) Ist.	pd	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	
Sziller László	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Szűts Miklós P. i.	pd	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	
Török József	jó	2	3	3	3	2	2	2	4	2	2	2	
Urbán Ernő P. i.	pd	1	2	3	2	1	2	1	2	2	2	3	
45. Vadász Károly	pd	1	2	3	3	3	2	3	3	2	2	3	
Vass István	pd	2	2	3	2	2	2	1	3	2	3	3	
Wolf Antal	pd	1	1	2	1	1	1	2	2	2	1	3	
Zátony Kamill	pd	1	1	2	2	1	1	1	3	1	2	fm	
Zentai (Zsugovits) Pál	jó	1	2	3	3	3	2	3	3	1	1	1	

Összesen: 49

Kimaradtak: Egyed Jenő, Krausz Rezső, Palka Alfréd.

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Kémia	Mennyiségtan	Rajz	Gyorsírás	Testgyakorlás	Tandíj- kedvezmény
	Léránt Ferenc	jó	1	2	3	3	2	3	3	3	1	1	1
Marossy Béla	jó	1	3	3	3	2	2	2	3	2	3	2	
Maul Antal	pd	1	3	3	1	3	2	3	3	1	1	3	
25. Maurer János	pd	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2
Mezei Aladár	jó	1	3	3	3	2	1	3	3	2	1	2	
Mott János	pd	1	2	2	1	2	2	2	2	1	1	2	
Nagy Tibor	pd	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	2	2
Neugebauer Béla P. i.	jó	2	2	3	2	3	3	3	3	3	1	3	
30. Pakusz Mihály	pd	1	1	3	2	1	2	2	2	1	1	2	
Pozder György	pd	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	
Puhl Imre P. i.	pd	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	
Rabb György	pd	1	1	2	1	2	1	1	2	1	1	2	2
Reszler József	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5
35. Ribli Mátyás	pd	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	
Romvári (Rátz) György	jó	1	3	4	4	3	3	3	3	2	2	2	
Roszprim Lajos P. i.	pd	1	2	2	2	1	1	1	2	1	1	2	
Schöttler Árpád ism.	jó	1	3	3	3	2	3	1	3	1	1	1	
Schreiber Rezső	jó	1	2	2	1	2	2	3	4	3	1	3	
40. Schuller Ferenc P. i.	pd	1	1	1	1	1	2	1	3	1	1	2	
Sipos Imre ism.	jó	1	2	3	3	3	3	1	2	1	1	1	
Sótonyi István	jó	2	2	3	3	3	2	3	3	2	1	1	
Strigencz Albert	pd	1	3	3	3	2	2	2	1	2	1	2	
Szécsényi József	jó	1	3	3	3	3	3	2	3	2	2	3	
45. Szőr Péter	pd	1	3	2	2	2	2	2	1	2	1	2	
Tátrai Ottó ism.	jó	2	2	2	2	3	3	2	3	1	1	3	
Vész Jenő	jó	1	2	3	3	2	2	1	3	2	1	2	
Villax László P. i.	jó	1	1	3	2	1	2	2	3	1	1	2	
Vondrácsék György	pd	1	2	3	2	2	2	1	3	2	2	2	
50. Wilhelm László	jó	1	3	4	3	2	3	3	3	2	2	2	
<i>Magántanuló:</i>													
Gróf Széchenyi Sándor		1	3	3	3	3	3	2	3	2			

Összesen: 51 01

Ötödik osztály.

Osztályfőnök: **Kerling János S. J.**

KITÜNTETÉSEK:

Jóviselésből és összes előhaladásból:

Polgár László.

- Megközelítették: *Pesti József, Madenszieder József, Tetmajer László P. i.*
Hittanból: *Kádas László P. i.*
 Megközelítették: *Fábos Pál, Raskó György P. i., Geyer Antal.*
Magyar nyelvből: *Tetmajer László P. i.*
 Megközelítették: *Kádas László P. i., Lendvay Mihály, Raskó György P. i.*
Latin nyelvből: *Polgár László.*
 Megközelítették: *Pesti József, Éder József, Madenszieder József.*
Görög nyelvből: *Meiszter Antal.*
 Megközelítették: *Gál József, Tetmajer László P. i., Madenszieder József.*
Francia nyelvből: *Nyiri Zoltán.*
 Megközelítették: *Kisköszegi Andor, Raskó György P. i., Németh Lóránt P. i.*
Német nyelvből: *Éder József.*
 Megközelítették: *Tetmajer László P. i., Madenszieder József, Meister Antal.*
Történelemből: *Madenszieder József.*
 Megközelítették: *Meiszter Antal, Remete Miklós, Fábos Pál.*
Természetrájból: *Pesti József.*
 Megközelítették: *Meiszter Antal, Gál József, Jófejű Gyula.*
Mennyiségtanból: *Gál József.*
 Megközelítették: *Éder József, Pesti József, Geyer Antal.*

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természetráaj	Mennyiségtan	Gyorsírás	Testgyakorlás	Tandíj-kezdmény
Angyal Gábor	pd	1	2	3	2		2	2	2	2	1	fm	
Bertalan István P. i.	jó	1	2	2		1	2	2	3	2	1	3	
Böröczffi Emil P. i.	jó	1	2	3		3	3	3	2	3	1	2	
Budai Jenő	jó	1	3	3		3	3	2	2	1	2	2	
5. Czipszer Károly	jó	1	2	3		2	3	2	2	2	1	3	
Éder József	pd	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	2
Fábos Pál	pd	1	1	2	1		2	1	1	1	1	1	5
Gál József	pd	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	3
Geyer Antal	pd	1	1	2	2		2	1	1	1	1	1	
10. Girsik Zoltán	pd	1	3	3		2	3	2	3	3	2	1	3
Göbelt János	pd	1	1	2	2		1	1	1	1	1	2	
Görgey Guidó P. i.	jó	1	2	3		3	2	1	2	3	3	2	
Hénel Miklós P. i.	jó	1	3	3		3	3	3	3	3	2	2	
Hoffecker Henrik	pd	1	2	3	2		2	2	2	3	3	fm	
15. Horváth Pál	jó	2	3	3		4	3	2	3	3	4	2	
Hönig József	jó	1	1	3	2		2	1	2	2	2	3	
Illés Tamás P. i.	jó	1	2	3		2	3	2	3	3	3	3	
Jófejű Gyula	pd	1	1	2	2		2	2	1	1	1	2	5
Kaszás Ákos	jó	2	2	3		2	3	2	3	3	1	1	
20. Kádas László P. i.	pd	1	1	2		2	2	1	1	1	1	2	

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettudomány	Mennyiségtan	Gyorsírás	Testgyakorlás*	Tandíj-kezdmény
Kerekes Tibor	jó	1	2	3		1	3	2	3	2	2	2	
Kisköszegi Andor	pd	1	1	2		1	1	1	1	1	1	2	
Kiss Károly	pd	1	2	2		2	2	1	1	1	2	2	
Kovács József	pd	1	2	3	2		3	2	3	2	2	3	
25. Ladomérszky Pál g. kath.	pd	1	2	3	2		2	1	1	1	1	2	2
Laky András	pd	1	2	3		1	3	2	3	2	3	3	
Lendvay Mihály	pd	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	5
Lux Mihály	jó	2	2	3		2	2	2	3	2	2	3	
Marosszéki (Maitz) Ferenc	jó	1	2	3	2		2	2	2	3	1	3	
30. Mádenszieder József	pd	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	3
Mehring József	pd	1	2	3	3		2	1	2	2	1	3	
Meiszter Antal	pd	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	
Mihály József	pd	1	2	3	3		3	2	3	3	3	2	
Nagy Jenő	jó	1	3	3		3	3	2	3	3	3	2	
35. Németh Lóránt P. i.	pd	1	1	1		1	1	1	1	1	1	1	
Nyíri Zoltán P. i.	pd	1	1	1		1	1	1	1	1	1	3	
Pesti József	pd	1	1	1	1		1	1	1	1	1	2	5
Piliván Mihály	pd	1	2	3	2		3	1	2	2	1	2	
Polgár László	pd	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	5
40. Prettl Jenő P. i.	jó	1	3	3		3	3	2	3	1	2	fm	
Raskó György P. i.	pd	1	1	1		1	2	1	1	1	1	2	
Remete Miklós	pd	1	1	2	2		1	1	1	1	2	1	
Riszt József	pd	1	2	3		2	2	1	2	2	2	fm	
Róther Ernő	jó	1	2	3		2	3	2	3	2	3	1	
45. Rubinka László P. i.	jó	2	3	3		3	3	2	3	3	4	2	
Sándor János	pd	1	1	2	2		2	2	1	1	2	2	
Scheller Jenő P. i.	jó	1	3	3		3	3	3	3	3	4	1	
Scheszták János	pd	1	1	2	1		2	2	1	1	2	1	
Simon János	pd	1	2	2	2		2	2	2	1	1	2	
50. Somorjai Ferenc	pd	1	1	1	1		1	1	1	1	1	3	3
Stanitz Ferenc	pd	1	2	2	2		2	1	2	2	1	fm	2
Stiasny István	pd	1	2	3	2		3	1	2	3	2	3	2
Stumpf Jakab	pd	1	1	1	2		1	1	1	1	1	fm	3
Svarda Gyula	pd	1	2	3	3		3	2	2	3	3	1	
55. Szabó István	pd	1	1	1	2		1	1	1	1	2	1	
Szamohil István	pd	1	2	3		2	2	1	1	3	2	2	
Szántó Károly	jó	1	2	3	2		3	1	2	2	1	3	
Szinger Ádám	pd	1	2	2	2		1	2	2	2	1	fm	
Szolnoki Jenő	pd	1	1	2	2		2	1	1	1	1	1	
60. Tamás Andor	pd	1	1	3		2	2	1	1	2	3	2	
Tarcza József	jó	1	2	3	2		2	1	1	1	3	1	
Telkes (Tuller) József	pd	1	1	2	2		2	1	2	2	2	2	
Tetmajer László P. i.	pd	1	1	1	1		1	1	1	1	2	2	
Tordai (Trinter) Károly	jó	1	2	3		3	2	2	2	2	1	1	

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettudj	Mennyiségtan	Gyorsírás	Testgyakorlás	Tandíj- kedvezmény
65. Ujváry Sándor	pd	1	2	2	1		2	1	1	1	1	3	2
Veres János	jó	1	3	3	2		3	2	2	2	3	3	
Weinacht Ágoston	jó	1	2	3		2	2	1	2	3	1	2	2
<i>Magántanulók:</i>													
Cserkuthy László ism.		1	2	3		3	3	3	2	3			
Dettre Pál ism.		1	3	3		3	3	3	3	4			

Összesen: 69

Kimaradtak: Gocs Bertalan, Ostrosits Mihály.

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természetráaj	Mennyiségian	Testgyakorlás	Tandíj-kezdemény
Jekl Ferenc	jó	1	2	1	1	1	1	1	1	2	
Jörg József	jó	1	3	3	3	3	2	2	3	2	
25. Karády Pál P. i.	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
Kilián János	pd	1	1	1	1	1	1	2	1	fm	
Király Tibor P. i.	jó	1	3	3	3	3	2	2	3	2	
Kovách Albert P. i.	jó	1	1	3	2	1	1	1	3	3	
Kretter Antal	jó	1	3	2	2	2	1	2	3	2	
30. Krizsán Antal	pd	1	2	3	3	2	2	2	3	3	
Krusniczky József	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	2	5
Lakits László	pd	1	2	2	2	2	2	2	3	3	1
László Károly	pd	1	1	1	1	1	1	2	1	1	
Liposits Ipoly P. i.	jó	1	1	2	2	2	1	2	2	2	
35. Magnusz József	pd	1	2	2	2	2	1	3	2	2	
Marinov József	pd	1	1	2	1	1	1	1	2	2	2
Megyesi György	pd	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2
Molnár István	pd	1	2	2	3	2	2	2	1	1	
Molnár László	jó	1	2	1	2	2	2	1	2	2	2
40. Molnár Zoltán	pd	1	1	1	1	2	1	1	1	2	
Mostbacher Ferenc	pd	1	2	2	2	2	2	2	1	1	2
Moticska Alfonz	pd	1	1	2	2	1	1	1	1	2	
Nagy Tivadar P. i.	jó	2	3	3	3	3	2	2	3	3	
Németh István	pd	2	3	3	2	3	3	2	3	2	
45. Ormai (Obermajer) Endre	pd	1	1	2	3	2	1	2	2	2	
Peschaut Tivadar P. i.	jó	1	3	2	2	1	1	1	2	3	
Pettkó János	jó	1	3	3	2	3	1	1	2	1	
Raffensperger Ferenc P. i.	pd	1	2	3	2	2	2	2	2	2	
Reszler Ferenc	pd	1	2	3	3	2	2	2	2	3	
50. Ruppert Péter	pd	1	2	1	2	1	1	1	1	3	
Ruzsinszky Béla	pd	1	1	2	2	1	1	1	1	3	2
Salló Ferenc	pd	1	1	2	2	2	1	1	2	1	
Sipos Imre	jó	2	3	2	3	3	3	3	3	2	
Susányi István	pd	1	1	2	2	2	1	2	1	fm	
55. Szalay László	pd	1	1	1	1	2	1	1	2	3	3
Szilvási Ferenc	pd	1	2	2	2	2	1	1	1	fm	
Szontágh Ferenc	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	
Tőreki Ödön	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5
Tupi András	jó	2	2	2	3	3	2	2	3	3	
60. Vass Béla	pd	1	3	2	2	2	2	3	3	3	
Várhidy Károly	jó	1	3	3	3	2	2	1	3	2	
Vidákovits Mihály	pd	1	3	2	3	3	2	2	3	fm	
Zichy Károly gr. P. i.	jó	1	3	3	3	2	3	1	3	2	
Zombory (Pevny) Tibor	pd	1	1	1	1	1	1	1	2	1	

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természetrájt	Mennyiségtan	Testgyakorlás	Tandíj- kedvezmény
65. Zrínyi József	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5
<i>Magántanulók:</i>											
Jung József		1	2	3	2	2	1	1	3		

Összesen: 67

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Testgyakorlás	Tandij-kezdmény
Kis Imre P. i.	pd	2	2	3	3	3	2	1	2	3	1	
Kohlmann Vilmos	pd	1	1	2	2	1	2	2	2	2	1	
Kovács István	pd	1	2	3	2	3	1	1	1	2	2	
Lengyel Jenő	jó	1	3	3	3	3	1	2	3	3	3	
25. Maschler Ferenc	pd	1	1	1	2	2	1	1	2	1	2	2
Mógyorósi (Lipscher) László P. i.	pd	1	1	2	1	2	1	1	2	3	1	
Mozsgay Géza	pd	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	2
Nagy László P. i.	pd	1	2	3	3	3	2	1	2	1	1	
Pompár István	pd	1	1	2	2	3	1	1	1	2	fm	
30. Raskó László P. i.	jó	1	1	3	3	3	2	1	2	3	2	
Roth Endre	pd	1	2	2	2	2	1	1	2	3	3	2
Rozgonyi Ádám P. i.	pd	1	2	2	2	2	1	2	3	3	2	
Római Róbert	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
Rónaky Béla	jó	2	3	3	3	4	3	1	3	3	2	
35. Rumszauer József	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
Sárosdy Iván	pd	1	1	2	2	2	1	1	1	2	1	2
Schöttler György	pd	1	1	1	2	2	1	1	2	1	1	2
Sebestyén Pál P. i.	jó	2	2	3	3	4	2	2	3	3	1	
Simsa László g. kath.	jó	3	2	3	3	3	2	2	3	3	2	
40. Somssich Béla gr. P. i.	jó	2	3	3	3	3	2	2	3	3	3	
Sulyok Gyula	pd	2	3	3	3	3	3	2	3	3	fm	
Szabó Ferenc	pd	1	2	2	3	2	1	1	3	3	2	
Szalmásy Gábor	jó	2	3	3	3	3	2	2	3	3	fm	
Széll Lajos P. i.	pd	1	2	2	2	2	1	1	2	3	1	5
45. Tamasovits János	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Tamás Gergely	pd	1	1	2	2	3	1	1	2	3	fm	
Tobak József P. i.	pd	1	1	2	1	2	1	1	2	3	i	
Tóth Kálmán ism.	jó	2	2	3	3	2	2	2	3	3	2	
Tóth Lajos	pd	1	1	2	2	1	2	1	1	1	2	
50. Ujváry István P. i.	jó	1	3	3	2	2	1	1	3	3	1	
Vadász Károly	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	5
Várady Béla P. i.	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Váron Kálmán	jó	2	3	3	3	3	2	2	3	3	2	2
Vértes Boldizsár	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
55. Zachar Imre	pd	1	1	3	3	3	1	1	2	3	fm	
<i>Magántanuló:</i> Horváth Gyula (dec.)		1	2	3	2	3	2	3	2	2		

Összesen: 56

Kimaradt: Jagicza Imre.

Nyolcadik osztály.

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Menyaiségtan	Bölcs. előtan.	Testgyakorlás	Tandíj- kedvezmény
Aronffy Tivadar	pd	1	1	1	2	2	2	2	2	1	2	
Berényi István	pd	1	2	2	2	3	2	3	3	2	3	
Birck Oszkár	jó	1	2	3	3	2	3	2	3	2	2	
Bodrogi József	jó	1	2	2	3	2	2	4	2	1	fm.	
5. Bohár Antal	pd	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2	5
Bornemissza István P. i.	pd	1	2	2	3	3	2	3	2	1	1	
Bögrí Géza	pd	1	2	2	1	2	1	2	2	1	2	
Brenner Ferenc	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Csorba Győző ref.	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
10. Dora Péter P. i.	jó	1	2	2	2	2	1	3	3	2	1	
Dorsics István	jó	1	3	3	3	3	2	3	3	2	1	
Fábián József	jó	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	
Földváry István	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2
Gerber Imre	pd	1	2	1	2	1	2	3	3	1	3	
15. Gúth Péter	pd	1	1	2	2	1	1	2	3	1	fm.	
Hangya Márton	pd	1	1	2	1	2	2	2	2	1	fm.	
Hargítai (Iflinger) József	jó	1	3	3	3	3	2	3	3	1	3	
Hell Miksa	pd	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	
Hirt László	pd	1	1	1	1	1	1	2	2	1	3	1
20. Horváth Gábor	pd	1	1	2	1	1	1	3	2	1	2	3
Huber József	jó	1	2	3	3	2	2	3	3	2	1	
Kaszás Imre	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2
Kálmán János	pd	1	1	1	2	1	1	2	3	1	2	
Keller Lajos P. i.	pd	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1	
25. Komlósy István	jó	1	2	3	3	2	2	2	3	2	2	
Kovács Ferenc	pd	1	2	2	2	3	2	2	1	2	2	
Kovács Géza	pd	1	1	2	2	3	2	3	3	2	1	
Kovács Zoltán	pd	1	1	1	2	2	1	3	2	1	2	
Kresz Márton	pd	1	2	2	2	2	2	2	3	2	2	
30. Láng Miklós	jó	1	3	3	3	3	3	2	3	1	2	
Lőrincz Zoltán	pd	1	2	2	1	2	2	2	2	1	2	
Marsovszky László P. i.	pd	1	2	3	2	2	1	1	2	2	2	
Mayer István	jó	1	3	3	3	2	3	4	3	2	fm.	1
Máté Sándor	jó	1	2	3	3	2	2	2	3	2	1	
35. Mintál Tibor	jó	1	2	2	2	2	2	3	3	2	1	
Müller Jakab	pd	1	1	2	1	1	1	2	1	2	2	3
Novelly Tamás	jó	1	2	3	3	2	2	3	3	2	3	
Pazar (Pazaurek) Ferenc	jó	1	1	3	2	3	2	3	2	2	1	
Pápa György	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
40. Pergér Ferenc	pd	1	2	2	1	1	2	2	1	1	1	2
Petri József P. i.	jó	1	2	3	3	2	2	3	3	2	1	
Pétersz István	jó	1	3	3	3	3	3	1	3	2	2	

A tanuló neve	Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Bölcs. előtan	Testgyakorlás	Tandíj-kezdmény
Polka József	pd	1	2	2	2	3	2	2	3	3	2	
Rada Ernő P. i.	jó	1	3	3	3	3	3	1	3	1	1	
45. Rábóczki János	pd	1	2	2	2	2	2	2	3	2	fm	
Réger József	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3
Rónaky Elemér	pd	1	2	3	3	3	3	3	3	2	1	
Ruff János	pd	1	1	2	2	1	2	2	2	1	i	
Ruppert Pál	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5
50. Saray László	pd	1	1	2	1	2	1	2	2	2	fm	
Swierkiewicz Ernő	pd	1	1	2	2	3	2	3	2	2	2	
B. Szabó László	jó	1	3	3	3	3	3	2	3	2	2	
Sziller Péter	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Turzó István	pd	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5
55. Vajer János P. i.	pd	1	1	2	2	2	1	2	2	2	1	
Villányi (Villi) Béla	pd	1	1	3	3	3	1	2	3	1	fm	
Visnyei János	pd	1	3	3	3	3	2	3	2	2	2	
Zumbok Ferenc P. i.	pd	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	
Zsembéri Gyula	jó	1	3	3	3	2	3	3	3	2	2	
<i>Magántanuló:</i>												
60. Horváth Gyula		1	2	3	3	3	2	3	3	2		

Összesen: 60

Kitüntetések a Pius Internátusban.

A III. szakaszban:

Arany érmet nyert:

Ezüst érmet nyert:

Esterházy József gr. VII. o. n.

Várady Béla VII. o. n.

Blanckenstein Miklós gr. VII. o. n.

A II. szakaszban:

Arany érmet nyert:

Ezüst érmet nyert:

Nyiri Zoltán V. o. n.

Raksányi Árpád III. B) o. n.

Szűts Miklós III. A) o. n.

Raskó György V. o. n.

Puhl Imre IV B) o. n.

Az I. szakaszban:

Arany érmet nyert:

Ezüst érmet nyert:

Ralovich György II. A) o. n.

Hertelendy Andor I. A) o. n.

Pozsár József I. A) o. n.

Umbrai Ferenc II. A) o. n.

Jutalmak.

Nagyméltóságú és főtisztelendő *Megyéspüspök* úrunk jó magaviseletű és jeles előmenetelű tanulónak szánt 50 pengőjét Elm György VII. o. pn. kapta.

Dr. König József úr azon tanulónak szánt kézi misekönyvét, aki a megelőző évhez képest a legnagyobb haladást mutatja föl, Koch Antal II. B. o. tanulónak adtuk.

Jófejű József úrnak egy arra érdemes ignácista jutalmazására szánt könyvét, mint az intézet ezidei legjobb szavalója, Fábos Pál V. o. t. kapta.

Statisztika.

1. Tanulók száma:	I. A)	I. B)	II. A)	II. B)	III. A)	III. B)	IV. A)	IV. B)	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
Beírt nyilvános tanulók	70	69	57	58	57	57	52	50	69	65	56	59	719
Beírt magántanulók	2	2	—	1	1	1	—	1	3	1	1	1	14
Osztályozott nyilvános tanulók	63	68	54	58	54	55	49	50	67	65	55	59	697
Osztályozott magántanulók	2	2	—	1	1	1	—	1	3	1	1	1	14
Osztályoztatott összesen	65	70	54	59	55	56	49	51	70	66	56	60	711
2. A nyilvános és magántanulók életkora:													
1925-ben született	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
1924-ben "	38	46	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85
1923-ban "	16	16	29	26	2	1	—	—	—	—	—	—	90
1922-ben "	8	5	21	20	22	28	2	3	—	—	—	—	109
1921-ben "	1	3	3	8	24	17	21	24	2	—	—	—	103
1920-ban "	—	—	—	3	7	8	21	13	44	2	—	—	98
1919-ben "	—	—	—	1	—	1	6	10	18	35	2	—	73
1918-ban "	—	—	—	—	—	—	1	1	3	14	19	1	39
1917-ben "	—	—	—	—	—	—	—	—	2	10	18	23	53
1916-ben "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	13	21
1915-ben "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	9	18
1914-ben "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	10	14
1913-ban "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
1912-ben "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
1911 vagy korábban	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2
3. A nyilvános és magántanulók vallása:													
Római katolikus	65	70	54	59	55	56	49	51	70	66	56	59	710
Református	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
4. A nyilvános és magántanulók anyanyelve és nyelvismerete:													
Magyar	60	67	51	52	53	56	42	48	68	61	47	53	658
Német	5	3	2	7	2	—	6	3	2	4	5	7	46
Horvát	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	3
Bunjevác, sokác	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	4
Magyar anyanyelvűek közül csak magyarul tudott													
Németül	8	15	6	4	2	—	6	3	14	9	10	2	79
Franciául	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	4
Angolul	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2
Olaszul	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Hollandul	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Horvátul	2	2	—	2	—	—	—	—	1	1	4	1	13
Tótul	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	3
Bunjevácul	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Lengyelül	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1

	I. A)	I. B)	II. A)	II. B)	III. A)	III. B)	IV. A)	IV. B)	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
6. A nyilvános és magántanulók szüleinek állandó lakhelye:*													
Pécs	34	34	28	29	34	39	23	45	15	19	13	24	337
Egyéb magyarországi .	31	35	26	30	21	17	28	6	55	48	41	35	373
Külföldi	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	4
7. A tanulók mulasztása:													
Igazoltan mulasztott órák száma	2355	2990	2536	3273	1876	2145	2108	1620	2711	3546	1658	2666	29.484
Igazolatlan órák száma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3
Egy tanulóra esik	37	44	47	56	35	39	43	32	40	54	30	45	42
Súlyos megbetegedés	3	11	4	5	4	4	3	3	3	24	6	4	74
Fertőző "	5	4	3	1	12	7	1	3	1	—	1	—	38
Egy órát sem mulasztott	7	8	4	6	10	5	7	6	11	9	7	6	86
8. Rendkívüli tárgyak tanulói:													
Angol nyelv	—	—	—	—	—	2	—	—	8	7	1	—	18
Francia nyelv	—	—	—	—	—	—	—	2	—	3	—	—	5
Német társalgás	—	—	—	—	1	2	4	5	4	8	—	—	24
Művészi rajz	1	1	1	2	4	3	2	2	2	3	3	—	24
Vivás	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	1	—	5

* Bejárt Cserdiről 1, Egerágról 1, Görcsönyről 2, Hídről 2, Hosszúhetényről 2, Kisbicsédről 1, Magyarbólyról 1, Martonfáról 1, Megyefáról 1, Mecsekszabolcsról 1, Nagynyárádról 1, Nagypallról 2, Pellérdről 1, Pécsudvardról 1, Pécs-újhegyről 6, Pécsváradról 5, Sikósról 1, Sumonyról 1, Szentlőrincről 4, Szökédről 4, Úszógról 1, Villányról 1.

A nyilvános és magántanulók előmenetele tantárgyak szerint:

	I. A) 65.		I. B) 70.		II. A) 54.		II. B. 59.		III. A) 55.		III. B. 56.		IV. A) 49.		IV. B) 51.		V. 70.		VI. 66.		VII. 56.		VIII. 60.	
	jeles	elégséges	jeles	elégséges	jeles	elégséges	jeles	elégséges	jeles	elégséges	jeles	elégséges	jeles	elégséges	jeles	elégséges	jeles	elégséges	jeles	elégséges	jeles	elégséges	jeles	elégséges
Hittan	42 22	1	46 23	1	41 10	3	53 6	6	32 21	2	34 22	—	42 6	1	45 6	—	66 4	4	62 4	4	39 16	1	59 1	—
Magyar nyelv	19 31	13	2 35	28	27 20	7	32 21	6	9 23	19	4 37	15	16 21	11	1 17	18	28 32	10	27 23	16	27 19	10	27 23	10
Latin nyelv	17 23	20	5 6	24	9 16	22	7 16	20	6 11	34	4 11	9	7 11	27	4 10	13	6 14	17	19 24	23	15 20	18	3 17	22
Görög nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12 23	4	19 25	22	16 20	20	20 19	21
Francia nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 13	10	—	—	—	—	—	—
Német nyelv	—	—	—	—	11 17	22	4 16	16	4 19	27	5 7	14	12 20	16	1 15	16	2 17	28	20 31	11	4 15	18	2 21	21
Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	10 23	22	16 12	27	20 21	8	14 21	16	37 27	5	40 22	4	34 20	2	24 27	9
Földrajz	24 25	16	26 28	14	23 10	17	4 23	13	8 15	32	14 12	30	19 28	2	17 18	16	30 23	17	37 26	3	44 11	1	—	—
Természettan	40 25	—	35 35	—	36 18	—	42 17	—	—	—	—	—	16 24	9	19 19	13	30 23	17	—	—	—	—	—	—
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	8 19	28	12 20	24	—	—	—	—	—	—	—	—	19 19	18	14 23	21
Mennyiségtan	18 27	18	9 24	25	10 11	22	11 12	10	9 10	29	7 11	12	7 12	27	3 11	7	31 20	18	1 24	21	17 11	28	14 18	28
Rajz	29 25	11	28 27	15	27 18	9	28 20	11	27 19	9	22 28	6	33 13	3	31 18	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Bölcselet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30 29	1
Gyorsírás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26 17	5	1 40	8	2 35	18	11 3	—	—	—	—	—
Testgyakorlás	23 24	13	20 26	16	15 22	10	22 24	10	13 27	10	20 28	8	10 23	14	16 27	7	19 26	15	10 33	15	17 24	5	21 25	6

Nyilvános és magántanulók általános előmenetele.

	I. A)	I. B)	II. A)	II. B)	III. A)	III. B)	IV. A)	IV. B)	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
Jelesrendű	12	7	9	13	2	6	8	5	15	16	13	11	117
Jórendű	29	28	12	12	14	12	12	15	22	25	16	20	217
Elégséges rendű	16	19	22	20	27	25	22	22	29	21	22	27	272
Egyből bukott	7	10	5	9	7	5	6	8	2	4	5	2	70
Kettőből bukott	1	4	—	2	2	5	—	1	1	—	—	—	16
Többől bukott	—	2	6	3	3	3	1	—	1	—	—	—	19
Sikerrel végzett	57	54	43	45	43	43	42	42	66	62	51	58	606
Bukott	8	16	11	14	12	13	7	9	4	4	5	2	105

Az intézet előmenetelének (nem az egyes jegyeknek) középértéke
2.5.*

A nyilvános tanulók magaviselete.

Példás	41	31	31	33	12	17	26	24	45	42	42	40	384
Jó	22	37	23	25	42	38	23	26	22	23	13	19	313
Szabályszerű	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tandíjkezdvezmény.

	I. A)	I. B)	II. A)	II. B)	III. A)	III. B)	IV. A)	IV. B)	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
50 P elengedve						2		3	5	4	2	3	19**
40 P "							1						1
30 P "			2	2	2		1		5	1	1	3	17
20 P "			4	1	1	3		5	6	8	10	3	41
10 P "			2		1	1	2	1		1	1	3	12

* A jegyek középértéke kedvezőbb lenne, de az nem reális.

** Ezenkívül a Szerafikum 5 növendéke után.

Tudnivalók a jövő évre.

A tanulók felvétele. A tanulók tulajdonképeni felvétele június hó 18-án és 19-én, a pótfelvétel szeptember hó 6-án és 7-én történik. 8—12 óráig. Szeptember 6-án az I—III., 7-én a IV—VIII. o. iratkozik. Szept. 9-én *Veni Sancte*, a tanév ünnepélyes megnyitása. Szept. 10-én rendes első előadás. Az első osztályba csak olyan tanuló vehető fel, aki az elemi népiskola négy alsó osztályát nyilvános intézetben vagy magánúton jó sikerrel elvégezte.

Minden tanulónak a felvételre személyesen és rendszerint atyja, anyja, vagy gyámja, illetőleg ezeknek külön megbízottja kíséretében kell az igazgatónál jelentkeznie. A beiratásnál az első osztályúak az utolsó elemi iskolai bizonyítványukat, a születési anyakönyvi kivonatot, keresztleveleket s — ha be vannak másodszor oltva — újraoltási bizonyítványukat kötelesek bemutatni. Akik az előbbi évet ebben az intézetben végezték, a felvétel alkalmával benyújtják tanulmányi értesítőjüket.

Vidéki tanuló szállást nem fogadhat az igazgatóság előzetes tudta és beleegyezése nélkül. Megfelelő lakáscímek az igazgatói irodában tudhatók meg.

Minden növendék tornacipőt tartozik beszerezni még az év elején.

Ugyszintén kötelező — egészségi és ruha-kímélési okokból — térdig érő fekete klott nadrág, torna-trikó és diák sapka. Az egyformaság és egyszerűség végett az intézet vállalja a közös beszerzést.

Beiratási és tandíjak. Beiratáskor fizetendő díjak. I. o. 34.12, II. és III. 34.36 P, IV. o. 34.52 P, V—VIII. o. 34.80 P. A tandíj a 10 P fenntartási járulékon kívül, melynek fizetése mindenkire kötelező, a bukott vagy szabályszerű viseletű tanulóknál 70 P, az elégséges rendűeknél 60 P, a jó rendűeknél 50 P, a jeles rendűeknél 42 P, az első osztályra jelentkezőknél, ha nem ismétlők, 60 P. Ez az összeg a 10 P fenntartási költséggel együtt négy egyenlő részletben fizethető úgy, hogy az első részlet szeptember végén esedékes. Ezen díjakon kívül a beiratásnál a tandíj 3 %-a fizetendő filmalap címén (újabb miniszteri rendelet). Ez a teljes tandíjat fizetőknél 1.50 lesz. Tandíjmentességért megfelelő viseletű és előmenetelű és arra rászoruló tanuló folyamodhatik. A bélyegmentes folyamodványt az igazgatósághoz címezve aug. 10-ig kell beadni. Első osztályú, vagy más intézetből jövő tanuló tandíjmentességet nem nyerhet.

A javítóvizsgálatok ideje: szeptember 5. d. e. 8 óra. Akik az intézetből távoznak, szept. 2-án jöhetnek. Az egy tárgyból bukott ta-

nulók a jelentkezés jeléül tanulmányi értesítőjüket augusztus 25-ig nyújtsák be az igazgatóságához. A két tárgyból bukott tanulók semmi körülmények között sem számíthatnak engedélyre.

A rendes tanulók javító vizsgálatára díjtalan. A magán tanulók és más intézetből jövők 1.60 P-t fizetnek.

Felvételi (különbözeti) vizsgálat. Akik a polgáriból vagy más fajta középiskolából a gimnáziumba kívánnak átlépni, a) bizonyítványokkal igazolniuk kell, hogy a polgári iskola közvetlenül megelőző osztályát javító vizsgálat nélkül, legalább elégséges eredménnyel végezték; b) továbbá az illető iskola és a gimnázium tanterve között a kérdéses osztályig fennálló különbözetből különbözeti vizsgát tartoznak tenni. Különbözeti vizsgának csak akkor van helye, ha a folyamodó tanulmányait a gimnáziumban folytatja, vagy közvetlenül utána magánvizsgálatot tesz. A vizsgálat ideje: szept. 2. és 3. reggel 8 óra. A szóbelit írásbeli vizsgálat előzi meg. Díja tárgyankint: 3.20 P. Az iskolai év első hónapja után felvett tanuló vizsgadíja: 3.20 P.

Aki az iskolaév elején a hazai (csonka magyarországi) polgári iskolából, vagy más típusú középiskolából (reálgimn., reáliskola) jelentkezik különbözeti vizsgálatra abból a célból, hogy utána mindjárt nyilvános tanulónak iratkozzék be ugyanott, annak a különbözeti vizsgálati engedélyt az igazgató adja meg.

De ha a különbözeti után magánvizsgálatot kíván tenni, a főigazgatóságához kell fordulnia engedélyért, úgyszintén, ha átcsatolt területeken levő középiskolából jelentkezik valaki különbözeti és magánvizsgálatra.

Magánvizsgálatok. A magánvizsgálatok rendes ideje: június közepe, augusztus vége, december hó közepe. Ez évben a vizsgálatok napja szept. 2., 3. és 4. A vizsgálatra való bocsáttatásért a határidő előtt két hónappal kell folyamodni; tehát április 1., július 1., október 1-ig. Tanköteles magántanulónak szeptemberben kell iratkoznia.

Az igazgató az engedélyt a rendes időben tartandó magánvizsgálatra csak olyan tanulónak adja meg, a) akinek kora megfelel az osztálynak, amelyről vizsgálatot akar tenni; b) ki a középiskola előző osztályának szabályszerű elvégzését bizonyítvánnyal igazolja; c) egy iskolai évben csak egy osztályról kíván vizsgálatot tenni; d) tanulmányaiban egy évnél hosszabb megszakítás nincsen; e) aki előző tanulmányait nem más fajú (pl. polgári, reál) iskolában végezte.

Ezekkel ellenkező esetekben a tank. kir. főigazgatóhoz kell fordulni engedélyért.

Akik az I. félévben lettek nyilvános tanulókból magántanulókká, azokat szintén az igazgató bocsátja évvégi magánvizsgálatra; hasonlóképpen azokat is, akik betegség, vagy más vis major folytán június 1-ig kényszerültek magántanulókká lenni. Akik azonban elfogadható ok nélkül lettek a II. félévben magántanulókká, azok csak a tank. kir. főigazgató engedélyével tehetnek a következő iskolai év elején magánvizsgálatot.

A 2 P-ös okmánybélyeggel ellátott s a főigazgatóságához címzett kérvényt a gimnázium igazgatóságánál kell benyújtani. A kérvény mellékletei: 1. születési anyakönyvi kivonat; 2. tanulmányi ér-

tesítő. — A tanulmányoknak egy évnél hosszabb félbeszakítása esetén 1. az eltöltött idő igazolására szolgáló okmányok a foglalkozás feltüntetésével; 2. hiteles hatósági igazolvány, illetőleg hatóság előtti nyilatkozat arról, hogy a folyamodó sem mint nyilvános, sem mint magántanuló nem kísérelt meg olyan vizsgálatot, mint amilyenek letételére engedélyt kér.

A vizsgálat előtt le kell fizetni az igazgatóságnál a vizsga- és az ezzel kapcsolatos díjakat.

Ugyancsak a vizsgálat előtt kimutatást kell beadni a feldolgozott olvasmányokról, a megtanult költeményekről; be kell mutatni a készített írásbeli dolgozatokat (10—15), tartalmi kivonatokat, szabadkézi és mértani rajzokat.

A róm. kat. tanulók igazolványt tartoznak felmutatni, hogy a hittant egyházi férfiú vezetése mellett tanulták, hogy vásár- és ünnepeken szentmisét hallgattak és hogy iskolatörvényünk értelmében havonként járultak a szentgyónáshoz és áldozáshoz.

Az iskola fegyelmi törvényei a szünidőben is minden tanulóra kötelezők.

A nagy vakáció alatt bármilyen egyesület által rendezett sportversenyen csak az intézeti testnevelési tanár előterjesztésére az igazgatótól nyert engedéllyel szabad résztvenni.

Ujból figyelmeztetjük az ifjúságot, hogy Főtisztelendő *Virág Ferenc* pécsi püspök úr Ónagyméltósága 1926. szeptember 20-i 2587. sz. rendelete értelmében tanítványaink csak *abban az időben* vehetik igénybe a strandfürdőt, amelyben az *csak férfiaknak van* fenntartva.

TARTALOM:

	Oldal
Horatius költészetének erkölcsi tartalma	3
Dr. Vass Bertalan	26
Mátrai Rudolf	27
Az intézet multja	29
A lefolyt iskolai év történeti adatai	30
Iskolai főhatóságok	34
A gimnázium tanári kara	34
A tanári kar társadalmi és irodalmi munkássága	37
Végzett tananyag	38
Rendkívüli tárgyak	38
A tanulók viselete és előmenetele	39
Használt tankönyvek	40
Könyvtárak és szertárak	42
Ifjúsági egyesületek	44
Tizenhatodik érettségi vizsgálat	50
A tanulók érdemsorozata	51
Kitüntetések a Pius Internátusban	78
Jutalmak	78
Statisztikai kimutatások	79
Tudnivalók a jövő évre	85